

PAUKŠČIAI

norintiems stebėti ir pažinti

21

(2014/1)

Viršelyje:

Egliniai kryžianapiai
(*Loxia curvirostra*),
Kauno r.
2013-12-22
© Lina Kišonytė

Lietuvos ornitologų
draugijos leidinys apie
paukščius, jų apsaugą,
stebėjimus.
Leidžiamas nuo 2009 m.
kartą per tris mėnesius

Vyr. redaktorius
Vytautas JUSYS
Tel. 8 638 90 619
vros@takas.lt

Vyr. redaktoriaus
pavadootojas
Liutauras RAUDONIKIS

Redakcijos kolegija
Saulius KARALIUS
Mindaugas KIRSTUKAS
Julius MORKŪNAS
Eglė PAKŠTYTĖ
Dr. Modestas RUŽAUSKAS
Dr. Vitas STANEVIČIUS

Kalbos redaktorė
Aušra TAMOŠIŪNIENĖ

Leidykla „Lututė“
V. Putvinskio g. 47-4
LT-44243 Kaunas
El. p. lutute@lutute.lt
www.lutute.lt

PAUKŠČIAI / BIRDS

The magazine of Lithuanian
Ornithological Society
about birds, their
observations and protection.
Published four times a year
from 2009.

Editor in chief
Vytautas JUSYS

Lietuvos ornitologų draugija (LOD) – tai nevyriausybinė organizacija, kuri rūpinasi Lietuvoje aptinkamų laukinių paukščių ir jų gyvenamosios aplinkos apsauga. Siekdama šio tikslo, draugija vienija gamtai ir paukščiams neabejingus Lietuvos žmones, rūpinasi ekologiniu visuomenės švietimu, paukščių populiacijų tyrimu ir monitoringu bei visuomeniškai kontroliuoja aplinkos ir biologinės įvairovės apsaugą reglamentuojančių įstatymų leidimą ir vykdymą. Nuo 1994 m. draugija

yra tarptautinės paukščių apsaugos organizacijos „BirdLife International“ asocijuota narė. Norėdami tapti LOD nariu ar tiesiog prisijungti prie paukščių apsaugą besirūpinančių bendraminčių, kreipkitės į LOD sekretoriatą adresu:

Lietuvos ornitologų draugija, Naugarduko g. 47-3, LT-03208 VILNIUS.
Tel./faks. (8 5) 213 04 98, el. paštas lod@birdlife.lt; www.birdlife.lt.

LOD būtų dėkinga už paramą žurnalui „Paukščiai“. Lėšas galima pervesti į specialią draugijos sąskaitą, skirtą išimtinai žurnalo leidybos reikmėms:
LT787300010071486100, banko kodas 73000, bankas „Swedbank“.

LOD žinios / LOD news

- LOD informacija.** Startuoja 9-asis „Gyvasis pavasaris“.
9th Spring Alive starting 3
- P. Ignatavičius, G. Petkus.** Kalėdinis paukščių stebėjimo maratonas 2013.
Christmas bird marathon 2013 4

PAUKŠČIŲ APSKAITOS / Bird counts

- M. Ružauskas.** Kovų stebėjimai Lietuvoje 2013–2014 metų žiemą.
Observations of Rooks in winter 2013-2014 6
- L. Šniaukšta.** Lietuvoje žiemojančių vandens paukščių apskaitų rezultatai 2014 metais.
Results of wintering waterfowl counts 2014 8

PAUKŠČIŲ ŽIEDAVIMAS / Bird ringing

- I. Meškinytė.** www.ziedavimas.lt – internetinis puslapis apie paukščių žiedavimą.
Webpage about bird ringing www.ziedavimas.lt 16

ORNITOFAUNISTINIAI STEBĖJIMAI / Birds observations

- V. Jusys.** Ornitofaunistiniai stebėjimai Lietuvoje 2013–2014 m. žiemą.
Observations in Lithuania in winter 2013-2014 17
- S. Medžionis.** Pirmasis krantinio tilviko žiemojimas Lietuvoje.
The first case of wintering Common Sandpiper in Lithuania 27
- M. Ružauskas, E. Pakštytė.** Retų paukščių stebėjimai kaimyninėse šalyse ir Vakarų Palearktikoje 2013–2014 m. žiemą.
Rare birds' observations in adjacent countries and Western Palearctic in winter 2013-2014 28

SVARBIOS PUBLIKACIJOS / Important publications**ORNITOLOGO UŽRAŠAI / Ornithologist's notes**

- V. Eigirdas.** Pažintis su raibaja pelėda.
Meeting with Hawk Owl 31
- M. Čepulis.** Nemuno deltoje – kaip paukščių rojuje.
In Nemunas delta – like in paradise 33

ORNITOLOGINĖS KELIONĖS / Birdwatching trips

- Z. Gasiūnaitė, S. Gulbinskas.** Amerikos gamtos kontrastai.
Contrasts of American nature 37

ĮVAIRENYBĖS / Various

- L. Vaškevičiūtė, M. Ružauskas.** Kodėl paukščiai skraido: ar pažįstame paukščius iš vidaus?
Why birds fly – inside look 42

Žurnalą „Paukščiai“ galima įsigyti LOD sekretoriato, leidykloje „Lututė“, Ventės rago ornitologinėje stotyje arba užsiprenumeruoti visuose Lietuvos pašto skyriuose. Indeksas 5120.

STARTUOJA 9-ASIS „GYVASIS PAVASARIS“

Dauguma „Gyvojo pavasario“ pranašautojų ruošiasi palikti savo žiemavietes šiltuose kraštuose. Lietuvos ornitologų draugija kviečia jus dalyvauti „Gyvojo pavasario“ paukščių stebėjimuose. Pernai baltasis gandras pateikė staigmeną – dar neprasidėjęs kalendoriniam pavasariui, 2013 m. vasario 28 d. 14 val. šis tolimas migrantas jau pastebėtas Vilniuje, sukantis ratus senamiestyje, virš Gedimino pilies. Įprastai į dangų žvalgytis patariame jau nuo kovo vidurio. Šiomis dienomis jau registruojami pirmieji gandrai Turkijoje, Italijoje, Ispanijoje, Lenkijoje. Šelmeninės kregždės registruojamos Turkijoje bei Kipre. Mūsų pirmosios šelmeninės kregždės pernai pasirodė balandžio pradžioje, įprastai jos mūsų šalį pasiekia balandžio pabaigoje.

„Gyvasis pavasaris“ (*Spring Alive*) – paukščių stebėjimų apžvalga. Jūsų dėka mes kasmet galime stebėti pavasario eigą ne tik Lietuvoje, bet ir visoje Europoje. Dalyvavimas šiame projekte yra labai paprastas ir įdomus. Viskas, ką Jums reikės atlikti – tai užregistruoti savo pirmuosius kai kurių rūšių paukščių stebėjimus internete, www.springalive.net svetainėje. **Mus domina Jūsų stebėjimai, kada pasirodė pirmoji šelmeninė kregždė, čiurlys, gegutė, baltasis gandras ir egzotiškos išvaizdos bitininkas.**

Jūsų stebėjimai labai svarbūs!

Naudojant Jūsų duomenis www.springalive.net svetainėje yra kuriami žemėlapiai, kuriuose matyti, kaip paukščiai sugrįžta iš savo žiemojimo vietų. Reguliariai tikrindami žemėlapius, stebėdami paukščius ir įvesdami duomenis apie savo stebėtus paukščius, galime paspartinti pavasario eigą savo šalyje ar regione. **Svarbiausia tai, kad remdame**

si Jūsų stebėjimais, turėsime galimybę kasmet sužinoti tiksliai pirmųjų migrantų sugrįžimo datas, o galbūt net įvertinti kai kuriuos paukščių migracijos ypatumus ar nustatyti migracijos eigą veikiančius aplinkos pokyčius.

Pasaulinė paukščių apsaugos organizacija *BirdLife International* šiuo tarptautiniu ir užsienyje daug dėmesio sulaukusių projektu siekia priminti, kad migruojantys paukščiai aptinkami visoje Europoje, jie kerta daugybės valstybių sienas. Kiekvienas iš mūsų gali stebėti šį įspūdingą gamtos reiškinį prisijungdamas prie visoje Europoje vykstančio projekto. Daug dėmesio skiriama ir ekologiniam švietimui, iš specialaus skyrelio mokytojai bei klubų ar būrelių vadovai gali atsisiųsti papildomos informacinės medžiagos ir ją panaudoti užsiėmimų metu. „Gyvasis pavasaris“ ir toliau populiarėja tarp gamta besidominčių žmonių.

Tarptautinis projektas „Gyvasis pavasaris“ (*Spring Alive*) vyksta Europoje, Afrikoje ir Centrinėje Azijoje.

2013 metais šiame projekte dalyvavo net 49 šalys, tarp jų ir Lietuva.

Kokį atstumą skrendant į šiltuosius kraštus tenka įveikti baltajam gandrui?

Kaip šelmeninę kregždę atskirti nuo čiurlio? Kokių greičių gali skristi čiurlys? Ar suka lizdą gegutė? Ar bitininkai lankosi Lietuvoje?

Atsakymus į šiuos klausimus ir kitokių įdomybių rasite svetainėje www.springalive.net.

Lietuvos ornitologų draugija koordinuoja šį projektą Lietuvoje. Kviečiame visus dalyvauti!

LOD informacija

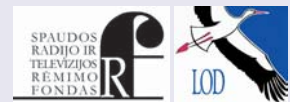
Lietuvos ornitologų draugija dėkoja Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondui (toliau SRTRF), 2014 metais suteikusiam 20 000 litų paramą projektui „Žurnalas „Paukščiai“ – norintiems stebėti ir pažinti“ vykdyti (sutarties Nr. 033S). Šis aplinkosauginio švietimo projektas skirtas gamta besidominčiam visuomeni, o jo finansavimas palaiko bene vienintelį specializuotą žurnalą paukščių tematika, „Paukščiai“, kuris reguliariai leidžiamas nuo 2009 m. ir skirtas supažindinti su vieno iš aplinkos pokyčių indikatorių – paukščių – padėtimi ir pokyčiais Lietuvoje, gamtosaugos problemoms viešinti, ekologinėms žinioms skleisti, informuoti visuomenę apie šalyje ir pasaulyje vykstančius aplinkosaugos procesus ir kt.

SRTRF jau nuo 1997 m. Lietuvos ornitologų draugijai (toliau LOD) skiria finansavimą aplinkosauginio švietimo projektams įgyvendinti. Iki 2004 m. buvo leidžiamas LOD žurnalas „Baltasis gandras“, 2004–2010 m. laikotarpiu pagal specialią dvišalę sutartį Lietuvos ornitologų draugija kuravo „Lututės“ leidyklos leidžiamą „Žurnalo apie gamtą“ skyrių (rubriką) „Baltasis gandras“. Šiuos darbus iš dalies

finansavo Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas. Nuo 2011 m. Fondas skiria paramą žurnalui „Paukščiai“.

Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas įkurtas 1996 m. rugsėjo mėn. 2 d. remiantis Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymu. Finansavimas per Fondą atskiria politikų ir valstybės pareigūnų sprendimus nuo tiesioginio lėšų visuomenės informacijos rengėjams skirstymo. Per Fondą valstybė remia kultūros ir šviečiamuosius projektus. Parama suteikiama kalendoriniams metams konkurso tvarka.

Fondas konkurso tvarka remia viešosios informacijos rengėjų kultūrinius ir šviečiamuosius projektus pagal 6 programas: kultūros, meno leidinių, šviečiamojo pobūdžio leidinių, regioninės žiniasklaidos (regionų, vietinių laikraščių, žurnalų ar kitų specialių leidinių, radijo ir televizijos), radijo ir televizijos, internetinės žiniasklaidos (informacinės visuomenės informavimo priemonių), vaikų ir jaunimo kultūrinio švietimo.

KALĖDINIS PAUKŠČIŲ STEBĖJIMO MARATONAS 2013

Povilas IGNATAVIČIUS, Gediminas PETKUS

Jau septintąjį kartą Lietuvos ornitologų draugija (LOD) pakvietė savo narius ir visus besidominčius paukščiais dalyvauti Kalėdiniame paukščių stebėjimo maratone. 2013 metus pabaigiančioje akcijoje sulaukėme rekordinio dalyvių skaičiaus. Net 49 paukščių stebėtojai, kurių dauguma – LOD nariai, užregistravo rekordinį paukščių rūšių skaičių (120). Kaip ir kasmet, prizines vietas užėmusieji bus apdovanojami anksti pavasarį vykšančiame Lietuvos ornitologų draugijos metiniame susirinkime.

Pirmą kartą maratonas vyko 2007 m. Šiose varžybose dalyvavo 17 dalyvių, kurie pastebėjo net 100 paukščių rūšių. Be įprastų ir paplitusių sparnuočių, stebėtos ir tokios retos rūšys kaip pentinuotoji starta, tripirštis kiras, sibirinė gaga ir kt. 2008 m. 15 paukščių stebėtojų užregistravo 103 paukščių rūšis. Šią neįprastai šiltą žiemą kalėdiniu laikotarpiu užregistruotos neįprastos paukščių rūšys, tokios kaip lygutė, juodagalvė devynbalsė, pil-

koji antis. 2009 m. varžybose sulaukta 18 stebėtojų, kurie, kaip ir 2008 m., užfiksavo 103 paukščių rūšis. Didžiausias šio maratono netikėtumas – pirmąją ir antrąją Kalėdų dienomis Elektrėnų mariose stebėta nauja Lietuvoje sparnuočių rūšis – mažasis kormoranas. 2010 m. mažesni stebėtų paukščių rūšių skaičių (84) tikriausiai nulėmė mažesnis Kalėdinio paukščių stebėjimo maratono dalyvių skaičius (13). 2011 m. varžybose dalyvavo 29 šalies stebėtojai. Iš viso registruota 100 paukščių rūšių. 2012 m. sulaukta jau 34 dalyvių iš įvairių šalies vietovių, kurie užregistravo 106 paukščių rūšis.

Žalia spalva pažymėtos Lietuvos savivaldybės, iš kurių gauti stebėjimų duomenys. Raudona spalva pažymėtos savivaldybės, iš kurių stebėjimų duomenų negauta.

Džiugu, kad maratonas kiekvienais metais populiarėja ir 2013 m., neįprastai šiltu kalėdiniu laikotarpiu, šiose varžybose dalyvavo jau 49

2007–2013 m. Kalėdinių maratonų rezultatai

Metai	Dalyvių skaičius	Stebėtų rūšių skaičius	Stebėtų rūšių skaičius (I vieta)
2007	17	100	75
2008	15	103	77
2009	18	103	-
2010	13	84	58
2011	29	100	75
2012	34	106	75
2013	49	120	94

V. Eigirdas, M. Karlonas ir A. Petraška stebi paukščius Nemuno deltoje, 2013-12-28 © Gediminas Eigirdas

stebėtojai, kurie užregistravo 120 skirtingų paukščių rūšių. Šių varžybų nugalėtojais tapo labai aktyvūs paukščių stebėtojai, Marius Karlonas ir Vytautas Eigirdas, stebėję 94 skirtingus sparnuočius. Antrąją vietą užėmė Antanas Petraška, kuriam pavyko pamatyti 88 rūšių paukščius. Trečioji vieta atiteko Gediminui Eigirdui, stebėjusiam 85 rūšių paukščius. Šįmet pateikti stebėjimai iš 49 savivaldybių teritorijų (Lietuvoje yra 60 savivaldybių), taigi dalyviai paukščius registravo didesnėje Lietuvos dalyje. Visgi, kaip ir kasmet, daugiausia paukščių stebėta jau įprastose vietose – Kauno ir Vilniaus miestuose bei jų apylinkėse, Nemuno deltoje, Klaipėdoje, didžiausiuose Dzūkijos ežeruose.

Šių metų maratonas išsiskyrė nemažu skaičiumi įprastomis žiemomis Lietuvoje nestebimų paukščių. Stebėtos paprastosios pempės, uldukas, dūminė raudonuodegė, krantinis tilvikas (kurį laiką laikėsi Nemuno pakrantėje Kaune, netoli Nemuno salos), strazdas giesmininkas, baltabruvis strazdas ir kt. Kaip ir kasmet, stebėjimams pavyko aptikti net ir visais sezonais labai retų paukščių rūšių. Šiais metais ir vėl stebėta miškinė antis (tik šį kartą nebe Marijampolėje, o Palangoje), Kaune matytas didysis poliarinis kiras, Nemuno deltoje net 9 dalyviams pavyko pamatyti raibąją pelėdą. Pervalkoje matytas pušinis kryžiasnapis, o Alytaus rajone – pušinių sniegenų būrelis (rašant straipsnį šie stebėjimai dar nebuvo patvirtinti Lietuvos ornitofaunistinės komisijos (LOFK)).

Apibendrintas maratono dalyvių stebėtų paukščių rūšių sąrašas ir išsamus atskirų dalyvių stebėtų paukščių sąrašai pateikiami LOD internetinėje svetainėje adresu www.birdlife.lt.

Dar kartą sveikiname nugalėtojus ir visus dalyvius, kuriems geriausias rezultatas – dalyvavimas maratone! Jau dabar galime drąsiai pasakyti, kad Kalėdinis paukščių stebėjimo maratonas bus organizuojamas ir šiais metais, todėl, kaip ir kasmet, kviesime visus aktyviai dalyvauti.

Tripirštis genys (Picooides tridactylus). Zarasų r., 2013-12-29 © Igoris Semionovas

Didysis poliarinis kiras (Larus hyperboreus). Nemuno pakrantė, Kaunas, 2013-12-31 © Gediminas Eigirdas

Modestas RUŽAUSKAS

Kovas (*Corvus frugilegus*). Kaunas, 2014-01-25 © Vilius Paškevičius

KOVŲ STEBĖJIMAI LIETUVOJE 2013–2014 METŲ ŽIEMĄ

*Žurnalo redakcinė kolegija praėjusią žiemą tradiciškai išrinko metų žiemos paukštį. 2013–2014 metais juo buvo paskelbtas kovas (*Corvus frugilegus*). Akcijos metu buvo paprašyta visų gamtos stebėtojų pateikti duomenis apie žiemos metu stebėtus kovus, jų skaičių, mitybos vietas, gausos kitimo tendencijas skirtingais mėnesiais, kitus ekologinius aspektus ar šiaip įdomius pastebėjimus, susijusius su šia paukščių rūšimi. Kadangi tai nebuvo moksliniai tyrimai, buvo stengtasi paskatinti kuo daugiau stebėtojų įsitraukti į žiemos paukščio akciją.*

Per stebėjimų laikotarpį, t. y. tris žiemos mėnesius, buvo gauti pranešimai iš dvidešimties stebėtojų. Didžiausia stebėtojų dalis – aktyvūs ornitologai, neabejingi duomenų apie mūsų paukščius surinkimui ir kasmet dalyvaujantys žiemos paukščio akcijose. Šiais metais iš tiesų nustebino menkas naujų paukščių stebėtojų aktyvumas, turint omenyje, kad kovų pastebėjimo ir jų atpažinimo galimybės nekėlė abejonių.

Daugiausia pranešimų apie stebėtus paukščius gauta iš didžiųjų Lietuvos miestų – Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos. Nustatyta, jog šiuose miestuose kovai yra gausūs žiemos metu ir buvo stebimi visą žiemą. Didmiesčiuose, kaip ir kitose vietose, kovai buvo aptinkami mišriuose varninių paukščių būriuose. Ypatingas ryšys sieja kovus su kuosomis – beveik visais stebėjimų atvejais šios dvi paukščių rūšys laikėsi ir maitinosi išvien. Kovai, kartu su kitais varniniiais paukščiais, nakvoti rinkdavosi aukštus medžius, o rytiui išaušus plačiai pasiskirstydavo po visus didmiesčių rajonus. Nustatyta, jog, tarkim, Kauno „miegamuosiuose“ rajonuose dienos metu kovai pasklisdavo po 8–15 individų maždaug 1 kv. km plote. Šios vietos visada – daugiabučių namų kiemai ir pakelės. Kiemuose miestelėnai itin gausiai lesino paukščius, todėl kovai čia

galėjo susirasti pakankamai lesalo nepaisydami naminių karvelių, paprastųjų kirų, kitų varninių paukščių nei benamių kačių kaimynystės. Pakelėse ar kitose žaliųjų zonų vietose kovai taip pat nuolat rinko lesalą. Įdomu tai, jog teko stebėti, kaip kovai kasdien maitinasi stadione ir vejose, kur žmogus niekuomet nebėrė lesalo – vadinasi paukščiai patys sugebėjo susirasti maisto. Kovas – stambus paukštis, kuriam reikia santykinai daug lesalo, todėl pakankamas jo kiekis žiemą pievose ir vejose rodo gerą mitybinę bazę šiose vietose. Nedažnai dieną kovai būdavo stebimi didesniais būriais – po 50 ar daugiau individų vietose su dideliais žaliųjų zonų plotais, urbanizuotuose miestų rajonuose bei sąvartynuose. Vertinti žiemojančių kovų populiacijos gausą didžiuosiuose šalies miestuose nėra lengva, kadangi nebuvo laikomasi specialių skaičiavimo metodų, o akcijoje dalyvavo santykinai mažai stebėtojų. Turint omenyje gausos vertinimą atskiruose miesto plotuose, galima būtų manyti, jog, pavyzdžiui, Kaune kovų žiemą galėjo būti apie 16 000. Mažesniuose miestuose, tokiuose kaip Alytus ar Marijampolė, skaičiavimas yra kiek lengvesnis. Stebėtojų duomenimis, šiuose miestuose ties pagrindinėmis miesto gatvėmis žiemojo daugiau nei 100 kovų. Ploto atžvilgiu tai daug ma-

Žiemą kovai (*Corvus frugilegus*) dažniausiai laikosi kartu su kuosomis (*Corvus monedula*)
 Takniškių sąvartynas, Alytaus r., 2014-02-08 © Antanas Petraška

žėsnis paukščių kiekis (koncentracija), nei didžiuosiuose šalies miestuose. Mažesniuose miestuose, tokiuose kaip Kretinga, Šilutė ar Biržai, kovų skaičius iš dalies priklauso nuo klimatinės-geografinės šalies padėties (daugiau pajūryje nei šiaurės rytų Lietuvoje), o taip pat greičiausiai ir nuo potencialių mitybos vietų. Regionuose, kur yra stambesni pramonės objektai (grūdų ar maisto pramonės gamyklos) taip pat stebėtas didesnis kovų skaičius (50–100 individų) lyginant su foninėmis teritorijomis. Užmiestiuose, laukuose kovai beveik nebuvo stebimi, išskyrus vietas, kurios potencialiai galėjo būti lesalo šaltiniai (tvenkinių pakraščiai, nedidelės gyvenvietės). Tam tikras, ir labai stabilus, kovų skaičius buvo stebimas sąvartynuose: Alytaus sąvartyne žiemojo apie 300 kovų, o Lapių sąvartyne, Kauno r. – apie 100 kovų. Toks santykinai nedidelis kovų skaičius dideliame Kauno sąvartyne greičiausiai rodo pakankamą maisto kiekį kituose miesto rajonuose. Apskritai, stebėtojai pastebėjo tai, jog pasirinktose stebėjimų vietose kovų skaičius visą žiemą (iki kovų grįžimo) išliko stabilus. Kai kurie stebėtojai akcentavo kovų lokalizacijos pakeitimą staiga atšalus orams (iš pievų perskrido į daugiabučių namų kiemus), tačiau ryškesnių skaičiaus pokyčių teritorijose nebuvo.

Vienas iš pagrindinių akcijos akcentų buvo nustatyti, ar kovų padaugėja pavasario pradžioje, t. y. ar dalis kovų pasitraukia žiemosi piečiau. Lietuva kovų paplitimo žemėlapiuose vaizduojama gana įvairiai: kartais kaip šalis, iš kurios kovai migruoja į vakarus, o kartais kaip šalis, kurioje kovai pasilieka žiemosi arba nurodoma, jog paplitimo statusas nėra žinomas. Šis tikslas buvo gana nesunkiai pasiektas, kadangi, kaip jau buvo minėta, kovų skaičius stebėtose teritorijose žiemą buvo stabilus. Stebėjimai atskleidė, kad kovų pastebimai padidėjo maždaug vasario antrąją savaitę. Pavyzdžiui, Alytaus Takniš-

kių sąvartyne šiuo laikotarpiu užfiksuota apie 400 kovų, kai visą žiemą čia jų buvo stebima apie 300, o Lapių sąvartyne užfiksuota net 300 kovų vietoje 100 anksčiau stebėtų. Nuo šio laikotarpio (vasario 2-os savaitės) kovai buvo nuolat stebimi skrendantys vakarų kryptimi. Kartais buvo stebimi gana gausūs būriai, o kartais – tik pavieniai paukščiai. Galima manyti, kad kovai grįžta gana dideliais būriais, tačiau vėliau kai kurie iš jų lieka pailsėti, maitintis, galbūt pasilieka ir perėti, o kiti tęsia kelionę į tolimesnius regionus šiaurės–rytų kryptimi. Vasario viduryje kovai pastebėti jau ir laukuose, vadinasi, ieškantys lesalo įprastinėse savo maitinimosi vietose, kaip ir šiltuoju metų laiku. Šiuo metu jie jau buvo pastebėti ir ties savo lizdavietėmis.

Apibendrinant galima sakyti jog iš esmės 2013–2014 m. žiemos paukščio akcija pavyko: pagrindinis tikslas – nustatyti kovų žiemojimo niuansus, preliminarų skaičių ir kitimo tendencijas žiemos mėnesiais – buvo pasiektas. Tačiau reikia pripažinti, kad kitas svarbus aspektas – įtraukti kuo daugiau stebėtojų į akciją – nebuvo labai sėkmingas. Galbūt trūko reklamos, švietėjiškos veiklos, o ir daugiau mūsų skaitytojų iniciatyvos ir drąsos. Ateityje atsivėlgsime į gautus rezultatus ir stengsimės, kad kitą žiemą akcija būtų patrauklesnė ir suteikianti daugiau sportinio azarto, ko, matyt, pritrūko šiais metais.

Kadangi Lietuvos ornitologų draugija kovą paskelbė ir 2014 metų paukščiu, gauti duomenys bus naudingi tolesniems šios rūšies stebėjimams. Autoriai nuoširdžiai dėkoja visiems dalyvavusiems kovų stebėjimo žiemos akcijoje – P. Bagdonui, A. Petraškai, E. Užpelkiui, R. Karpavičiui, D. Norkūnui, E. Pakštytei, P. Ignatavičiui, J. Morkūnui, S. Medžioniui, S. Karaliui, A. Naudžiui, B. Grigaitytei, K. Valinčienei, I. Šalaševičiui, M. Karlonui, D. Račkauskaitėi, A. Čerkauskui, V. Eigirdui, D. Antanavičiūtei ir kt.

LIETUVOJE ŽIEMOJANČIŲ VANDENS PAUKŠČIŲ APSKAITŲ REZULTATAI 2014 METAIS

Laimonas ŠNIAUKSTA

Dėlyvis danciarapis (Mergus merganser), 2014-02-03
© Irmantas Salasavičius

2013–2014 m. LOD jau penktus metus iš eilės tęsia Lietuvoje žiemojančių vandens paukščių apskaitas. Remiantis viduržiemio vandens paukščių apskaitų rezultatais, vertinami vakarų Palearktikos vandens paukščių populiacijų dydžiai.

Žemiau pateikta medžiaga iliustruoja šių metų rezultatus bei palyginimą su ankstesnių metų rezultatais.

Šių metų apskaitos buvo vykdomos sausio 10–12 dienomis. Džiugu, kad prie apskaitų kiekvienais metais prisijungia vis daugiau stebėtojų. Jų šiais metais buvo daugiau nei 130, bei dauguma iš jų dalyvavo apskaitose ir anksčiau. Apskaitų metu oro sąlygos buvo panašios į 2011–2012 metų: nors pirmasis sniegas jau buvo jau iškritęs gruodžio mėnesį, tačiau sausio pradžia buvo šilta ir visai nežiemiška, šalyje vyravo teigiama oro temperatūra ir visi vandens telkiniai buvo neužšalę. Paukščiai buvo pasklidę plačioje teritorijoje ir apskaitoms vykdyti reikėjo didelių stebėtojų pajėgų. Netikėtai oras atšalo apskaitų metu. Daugeliui dalyvių teko kentėti stiprų vėją, šlapdrįbę bei kitas oro negandas, tačiau tai nesutrukdė apskaitas vykdyti 335 šalies vietovėse ir užregistruoti beveik 72 tūkstančius paukščių.

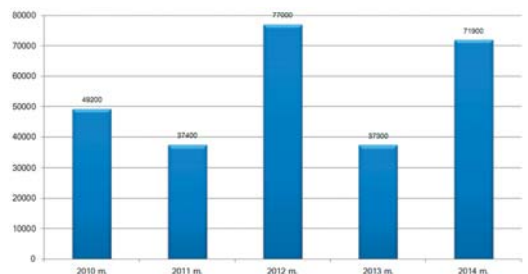
Dažniausiai, kaip ir ankstesniais metais, buvo stebima didžioji antis – užregistruoti individai sudarė beveik 50 proc. visų apskaitų metu užregistruotų paukščių. Antras pagal gausą, jau kelis metus iš eilės, buvo didysis danciasnapis, o trečia – klykuolė.

Toliau apžvelgiami atskirų rūšių paplitimo ir gausos ypatumai.

Didžioji antis (*Anas platyrhynchos*) – gausiausia žiemojanti ir plačiai paplitusi Lietuvoje vandens paukščių rū-

šis, apskaitų metu sudariusi 49,54 proc. visų užregistruotų paukščių (iš viso suskaičiuota daugiau kaip 35 600 individų). Daugiausia didžiųjų ančių buvo užregistruota Kuršių mariose – 4970, apsemtuose laukuose aplink Sausgalvius – 3520, Nemune ir Neryje ties Kaunu – 2562, Nemune ties Jurbarku – 1646, Gėgės upės žiotyse Pagėgių savivaldybėje – 820, Angirių užtvankoje Kėdainių r. – 800 individų.

Pagal rajonus, didžioji antis buvo gausiausia Šilutės ir Klaipėdos (10606), Kauno (3159), Jurbarko (2650), Kėdainių (2059), Vilniaus (2037), Alytaus (1350), Ukmergės (1250), Marijampolės (1068) ir Šalčininkų (1027) rajonuose ar savivaldybėse.

2010–2014 m. vykdytų žiemojančių vandens paukščių apskaitų iš viso užregistruotų paukščių skaičiaus palyginimas

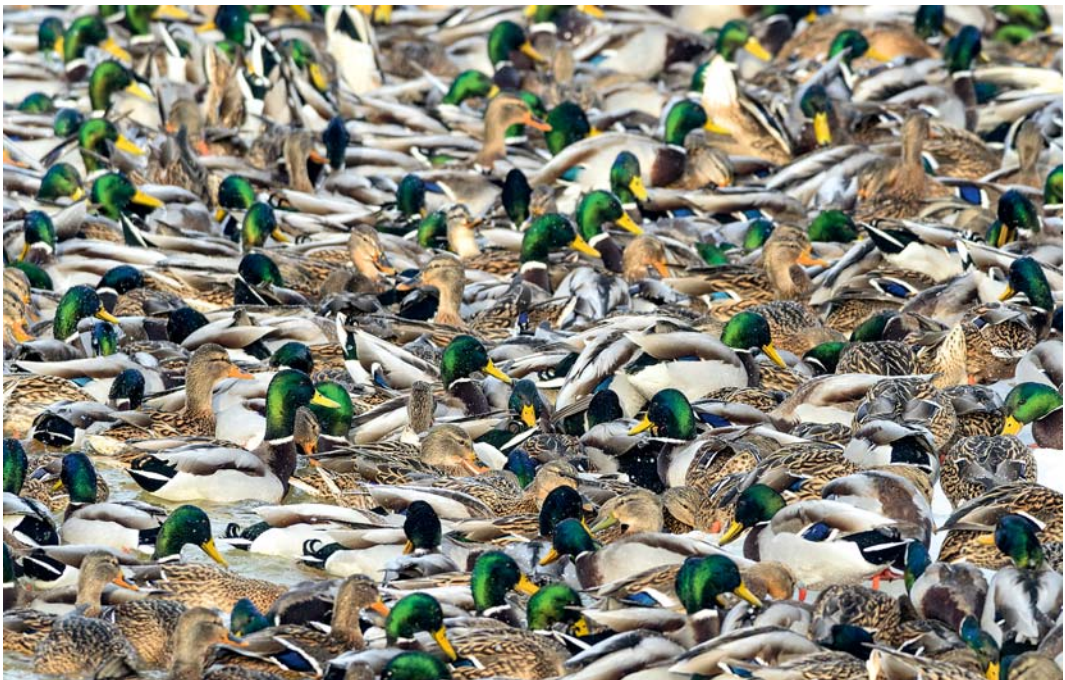

Lietuvoje 2014 m. žiemojančių vandens paukščių suvestinė (rūšis, suskaičiuota paukščių).

Didžioji antis	35617	Ledinė antis	286	Baltakaktė žąsis	8
Didysis dančiasnapis	7063	Didysis kormoranas	160	Juodakaklis naras	6
Klykuolė	6794	Pilkoji žąsis	156	Vidutinis dančiasnapis	6
Nuodegulė	5332	Eurazinė cypė	85	Rudagalvė antis	5
Laukys	2464	Baltaskruostė berniklė	62	Žiloji antis	2
Gulbė nebylė	1434	Juodoji antis	39	Kanadinė berniklė	2
Kuoduotoji antis	1212	Rudakaklis naras	16	Miškinė antis	1
Gulbė giesmininkė	708	Rudagalvė kryklė	14	Mažoji gulbė	1
Mažasis dančiasnapis	659	Mažasis kragas	11		
Ausuotasis kragas	602	Želmeninė žąsis	9		

Lietuvoje 2010–2014 m. žiemojančios skaitlingiausios vandens paukščių rūšys (paryškinti skaičiai – penkios gausiausios rūšys atitinkamais metais).

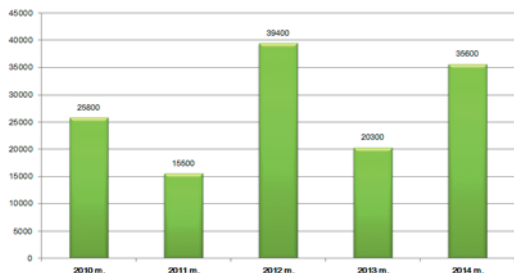
Rūšis / metai	2010	2011	2012	2013	2014
Didžioji antis (<i>Anas platyrhynchos</i>)	25 800	15 500	39 400	20 300	35 600
Nuodegulė (<i>Melanitta fusca</i>)	7535	8584	3178	2140	5330
Klykuolė (<i>Bucephala clangula</i>)	5024	5345	8577	3350	6790
Didysis dančiasnapis (<i>Mergus merganser</i>)	3207	2794	8661	3740	7060
Ledinė antis (<i>Clangula hyemalis</i>)	1438	537	453	300	296
Ausuotasis kragas (<i>Podiceps cristatus</i>)	1432	1454	1213	633	602
Laukys (<i>Fulica atra</i>)	1067	238	2700	160	2465
Gulbė nebylė (<i>Cygnus olor</i>)	965	721	2186	893	1434

Didžiosios antys (*Anas platyrhynchos*). Nemunas, Kaunas, 2014-01-28 © Vilius Paškevičius

Patinai sudarė apie 55 proc., o patelės apie 45 proc. visų matytų didžiųjų ančių.

2010 m. apskaitų metu buvo užregistruotos 25 800 didžiosios antys, 2011 m. – 15 500, 2012 m. – 39 400, 2013 m. – 20 300. Paskutinių penkerių metų apskaitų metu užfiksuotų didžiųjų ančių individų skaičių palyginimas pateiktas diagramoje žemiau.

Didysis dančiasnapis (*Mergus merganser*) – įprasta žiemojanti rūšis tiek pajūryje, tiek vidaus vandenyse. Užregistruoti 7063 individai (9,82 proc. visų užregistruotų paukščių). Daugiausia susitelkusių paukščių buvo stebėta Kuršių mariose, kur iš viso suskaičiuoti 4247 didieji dančiasnapiai. 2012 m. apskaitų metu, kai marios taip pat buvo neužšalusios, buvo suskaičiuota 4600 individų.

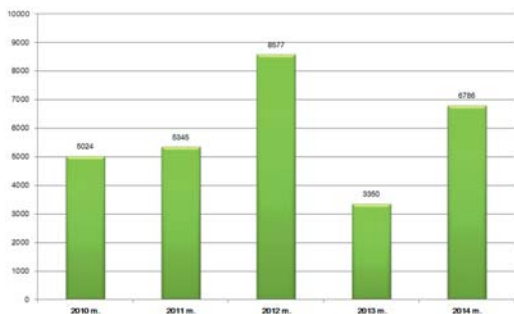

Didžiosios anties (*Anas platyrhynchos*) užregistruotų apskaitų metu individų skaičiaus palyginimas

Daug šios rūšies paukščių suskaičiuota ir vidaus vandenyse. Daugiausia paukščių užfiksuota Kauno mariose ties Kruonio HAE (240), Sartų ežere Zarasų r. (155), Nemune ir Neryje ties Kaunu (150), Rėkyvos ežere Šiaulių r. (122), Elektrėnų vandens saugykloje (105). Iš viso vidaus vandenyse suskaičiuoti 2667 didieji dančiasnapiai.

2010 m. apskaitų metu buvo užregistruoti 3 207 didieji dančiasnapiai, 2011 m. – 2 794, 2012 m. – 8 661, 2013 m. – 3 740. Pastarųjų penkerių metų apskaitų metu užfiksuotų didžiųjų dančiasnapių individų skaičių palyginimas pateiktas diagramoje aukščiau.

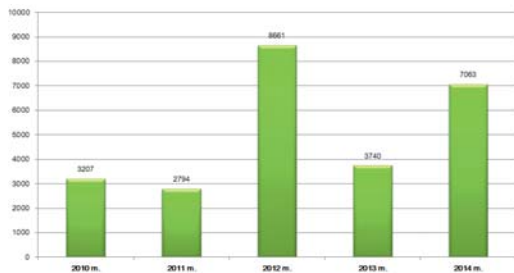
Klykuolė (*Bucephala clangula*). Trečia pagal gausą žiemojančių paukščių rūšis Lietuvoje. Užregistruoti 6786 individai (9,44 proc. visų paukščių). Dauguma kly-

Klykuolės (*Bucephala clangula*) užregistruotų apskaitų metu individų skaičiaus palyginimas

Klykuolė (*Bucephala clangula*).
Kopgalis, 2014-02-06 © Saulius Karalius

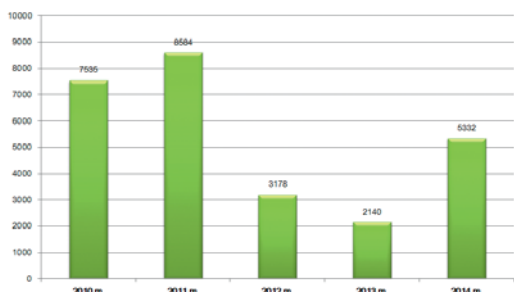
Didžiojo dančiasnapio (*Mergus merganser*) užregistruotų apskaitų metu individų skaičiaus palyginimas

kuolių buvo užregistruota Kuršių mariose, kur buvo pastebėtas 3281 šios rūšies individas. Kitur pajūryje klykuolės nebuvo tokios gausios: Pajūrio atkarpoje tarp Klaipėdos ir Būtingės – 30, Klaipėdos sąsiauryje – 5, Baltijos pakrantėje ties Kuršių nerija – 15.

Nemune ir Neryje ties Kaunu šiais metais suskaičiuotos 685, o Kauno mariose ties Kruonio HAE – 560 klykuolių. Elektrėnų vandens saugykloje užfiksuotos 592, Vištyčio ež. – 345, Dusios ež. – 240 klykuolių. Vidaus vandenyse iš viso užregistruota 3320 individų.

2010 m. apskaitų metu buvo užregistruotos 5024 klykuolės, 2011 m. – 5345, 2012 m. – 8577, 2013 m. – 3350.

Nuodėgulė (*Melanitta fusca*) – gausiausia pajūryje rūšis. Užregistruoti 5 332 paukščiai, kurie sudaro 7,42 proc.

Nuodėgulės (*Melanitta fusca*) užregistruotų apskaitų metu individų skaičiaus palyginimas

Nuodėgulė (*Melanitta fusca*).
Baltijos jūra, 2014-02-10 © Gediminas Gražulevičius

visų paukščių. Dauguma nuodėgulių buvo užregistruota Baltijos jūros pakrantėje ties Neringa – 5269 (2013 m. – 2132). 31 nuodėgulė pastebėta Baltijos pajūryje tarp Melnragės ir Būtingės, 4 – Kuršių mariose.

Nuodėgulės buvo registruojamos ir vidaus vandenyse: 7 – Alaušo ež. Utenos r., 4 – Elektrėnų vandens saugykloje, 3 – Drūkšių ež., 3 – Galvės ež. Trakų r., 2 – Platių ež. Plungės r., 1 – Barupės tvenkinyje Kėdainių r.

2010 m. apskaitų metu buvo užregistruoti 7535 individai, 2011 m. – 8 584, 2012 m. – 3178, 2013 m. – 2140.

Laukys (*Fulica atra*). Pagrindinė laukių koncentracija šiais metais buvo Kuršių mariose, kur jų buvo suskaičiuota 905. Gausūs laukiai buvo Vievio ež. – 460, Dusios ež. – 324, Alaušo ež. – 290, Vištyčio ež. – 200, Elektrėnų vandens saugykloje – 102, Galvės ež. – 62, Nemune ir Neryje ties Kaunu – 62, Kauno mariose ties Kruonio HAE – 25.

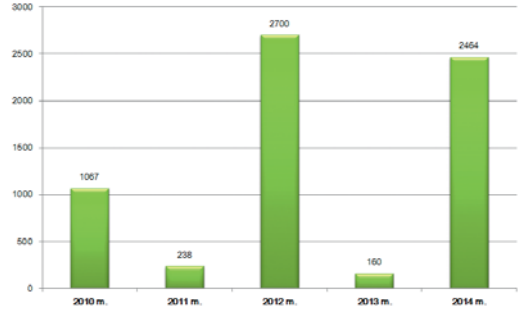
Iš viso užregistruoti 2464 paukščiai.

2010 m. apskaitų metu buvo užregistruoti 1067 laukiai, 2011 m. – 238, 2012 m. – 2700, 2013 m. – 160.

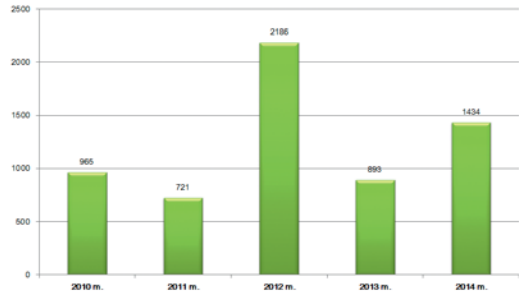
Gulbė nebylė (*Cygnus olor*). Apskaitų metu šalyje užregistruotos 1434 nebylės (iš jų 264 antramečiai individai). Gausiausia Nemune ir Neryje ties Kaunu (164), Nemune ties Piliuona (161). 98 gulbės nebylės suskaičiuotos Papio ež. Vilniaus r., 69 – Šilutės r. apsemtuose laukuose aplink Sausgalvius, 49 – Rokiškio žuvininkystės tvenkiniuose, 42 – Elektrėnų vandens saugykloje, 37 – Kuršių mariose, 37 – Nemune ties Jurbarku. Gulbės nebylės stebėtos 37 apskaitų rajonuose ar savivaldybėse.

2010 m. apskaitų metu buvo užregistruotos 965 nebylės, 2011 m. – 721, 2012 m. – 2186, 2013 m. – 893.

Kuoduotoji antis (*Aythya fuligula*). Apskaitų metu iš viso užregistruoti 1212 šios rūšies paukščiai. Daugiausia užregistruota Kuršių mariose (478), Elektrėnų vandens

Laukys (*Fulica atra*) užregistruotų apskaitų metu individų skaičiaus palyginimas

Gulbė nebylės (*Cygnus olor*) užregistruotų apskaitų metu individų skaičiaus palyginimas

saugykloje (232), Vištyčio ež. Vilkaviškio r. (160), Dusios ež. Lazdijų r. (110), Platių ež. Plungės r. (105).

2010 m. apskaitų metu stebėtos 246 kuoduotosios antys, 2011 m. – 162, 2012 m. – 959, 2013 m. – 378.

Gulbė giesmininkė (*Cygnus cygnus*). Iš viso užregistruoti 708 individai (iš kurių 201 antrametis paukštis).

Mažasis kragas (*Tachybaptus ruficollis*) ir laukys (*Fulica atra*). Šešupė, Marijampolė, 2014-01-25 © Aušra Žilinskiene

Eurazinė cypłė (*Anas penelope*).
Nemunas, Kaunas, 2014-01-28 © Vilius Paškevičius

Gausiausiai susitelkusios giesmininkės matytos Šilutės r. ties Sausgalviais – 239, ties Šyšos upe – 109, Rupkalviuose – 72. Gausu jų buvo ir Baltosios Vokės žuvininkystės tvenkiniuose Šalčininkų r. – 55, Papio ež. Vilniaus r. – 35, Rokiškio žuvininkystės tvenkiniuose – 33, Nemune ties Jurbarku – 28, Kruminių tvenkiniuose Varėnos r. – 20.

2010 m. apskaitų metu buvo užregistruota 19 gulbių giesmininkių, 2011 m. – 51, 2012 m. – 1246, 2013 m. – 108.

Mažasis dančiasnapis (*Mergus albellus*). Daugiausia šios rūšies individų užregistruota Kuršių mariose – 475. Nemune ir Neryje ties Kaunu suskaičiuota 16, o Kauno mariose ties Kruonio HAE – 85 mažieji dančiasnapiai. Taip pat mažieji dančiasnapiai stebėti Rėkyvos ež. Šiaulių r. (11), Gipinio ež. Rokiškio r. (9), Platelių ež. Plungės r. (8), Elektrėnų vandens saugykloje (6), Nemuno senvagės ež. Pagėgių sav. (6), Lazdininkų tvenkinyje Kretingos r. (5), Bebruliškių tvenkinyje Kazlų Rūdos sav. (2) ir pavieniai paukščiai dar penkiose vietovėse. Iš viso užregistruoti 659 paukščiai.

2010 m. apskaitų metu buvo stebėti 174 mažieji dančiasnapiai, 2011 m. – 336, 2012 m. – 699, 2013 m. – 52.

Ausuotasis krakas (*Podiceps cristatus*). Baltijos jūroje ties Kuršių nerija matyti 457 kragai, atkarpoje tarp Būtingės ir Melnragės – 126. Vidaus vandenyse stebėti: Kėdainių r. ties Juodkiškio užtvanka – 1, Latežeryje Druskininkų sav. – 1, Nemune bei Neryje ties Kaunu – 2, Alaušo ež. Utenos r. – 1, Kauno mariose ties Kruonio HAE – 1. Iš viso šalyje užregistruoti 602 paukščiai.

2010 m. apskaitų metu buvo užregistruoti 1432 ausuotieji kragai, 2011 m. – 1454, 2012 m. – 1213, 2013 m. – 633.

Ledinė antis (*Clangula hyemalis*). Gausiausia Baltijos jūros pakrantėje, atkarpoje nuo Būtingės iki Melnragės – 227 individai, pajūryje ties Kuršių nerija – 72, Kuršių mariose – 4. Vidaus vandenyse šios rūšies paukš-

čiai užregistruoti: Alaušo ež. Utenos r. – 1, Elektrėnų vandens saugykloje – 2 ir Alaušų ež. Molėtų r. – 1. Iš viso užregistruoti 296 paukščiai.

2010 m. apskaitų metu buvo užregistruotos 1438 ledinės antys, 2011 m. – 537, 2012 m. – 453, 2013 m. – 300.

Didysis kormoranas (*Phalacrocorax carbo*). Iš viso užregistruota 160 paukščių 6 apskaitų teritorijose. 61 didysis kormoranas matytas Kuršių mariose, 30 – Atmatos upėje, 24 – Tauragno ež., 21 – Jurbarko r. (Nemuno ir Mituvo upėse), 5 – Alaušo ež. Utenos r., 8 – Nemune, Neryje ir Nevėžyje ties Kaunu, 7 – Pagėgių sav. teritorijoje, 2 – Nemune ties Šilininiais Šilutės r., 1 – Neryje ties Jonava ir 1 – Rusnės saloje.

2010 m. apskaitų metu buvo užregistruoti 96 didieji kormoranai, 2011 m. – 142, 2012 m. – 159, 2013 m. – 29.

Pilkoji žąsis (*Anser anser*). Iš viso suskaičiuoti 156 pilkosios žąsys matytos Šilutės r. apsemtuose laukuose ties Sausgalviais, 1 – Rusnės saloje. Dar 1 užregistruota Žuvinto ež. Alytaus r.

2010, 2011 ir 2013 m. apskaitų metu pilkosios žąsys nebuvo stebėtos. 2012 m. matyti 188 paukščiai.

Eurazinė cypłė (*Anas penelope*). Apskaitų metu suskaičiuotos 85 cypłės. Daugiausia šios rūšies individų užregistruota Nemune bei Neryje Kauno miesto teritorijoje – 78, o taip pat 7 cypłės matytos apsemtuose laukuose prie Sausgalvių, Šilutės r.

2010 m. apskaitų metu buvo užregistruotos 32 cypłės, 2011 m. – 29, 2012 m. – 54, 2013 m. – 19.

Baltaskruostė berniklė (*Branta leucopsis*). Aptiktos trijose šalies vietose – Šilutės r. prie Sausgalvių (28), Nemune ties Jurbarku (28) ir Klaipėdos sąsiauryje (6).

2013 m. apskaitų metu baltaskruostės berniklės nebuvo registruotos, 2012 m. stebėti 4 individai.

Juodoji antis (*Melanitta nigra*). Matytos Baltijos jūroje ties Neringa (24), Kuršių mariose (9) ir pajūrio ruože tarp Palangos ir Melnragės (6). Iš viso buvo suskaičiuoti 39 individai.

2010 m. apskaitų metu Baltijos jūroje užregistruota 200 juodųjų ančių, 2011 m. – 42, 2012 m. – 9, 2013 m. – 110.

Juodakaklis naras (*Gavia arctica*) ir rudakaklis naras (*Gavia stellata*). Iš viso matyti 24 paukščiai, iš kurių identifikuoti 6 juodakakliai narai (3 – Elektrėnų vandens saugykloje, 2 – Alaušo ež. ir 1 Smalvo ež.) ir 16 rudakaklių (8 – pajūryje tarp Palangos ir Melnragės, 5 – pajūryje tarp Palangos ir Būtingės ir po 1 – Kuršių mariose prie Ventės rago, Drūkšių ež. ir Kauno mariose ties Kruonio HAE), o 2 individų tikslios rūšies nustatyti nepavyko.

2010 m. apskaitų metu buvo užregistruoti 75 narai, 2011 m. – 185, 2012 m. – 291, 2013 m. – 122.

Rudagalvė kryklė (*Anas crecca*). Iš viso 14 paukščių buvo stebėta apskaitų metu. Nemune ties Jurbarku stebėtos 4, Nevėžyje ties Krekenava – 3, po 2 – Bebruliškių (Kazlų Rūdos sav.) ir Zavišonių (Šalčininkų r.) tven-

kiniuose bei Neryje ties Vilniumi, 1 – Mūšos upėje ties Raudonpamūšiu.

2010 m. apskaitų metu buvo užregistruota 12, 2011 m. 5 rudagalvės kryklės (visos Nemune ties Kauno HE), 2012 m. – 57, 2013 m. – 8.

Mažasis kragas (*Tachybaptus ruficollis*). Apskaitų metu suskaičiuota 11 individų. Mažieji kragai stebėti Kauno miesto teritorijoje (11), Lėvens upėje Pasvalyje (10), Šešupėje ties Marijampolė (10), Luknos upėje ties Palukniu (3), Nevėžyje Kėdainiuose (3), Mūšos upėje prie Raudonpamūšio HE (2) ir po 1 individą Šventojoje ties Anykščiais ir Neryje ties Vilniaus nuotekų valymo stotimi.

2010 m. apskaitų metu iš viso buvo užregistruoti 75 mažieji kragai, 2011 m. – 17, 2012 – 11, 2013 – 41.

Želmeninė žąsis (*Anser fabalis*). 7 individai užregistruoti Šilutės r. ties Sausgalviais, po vieną šios rūšies paukštį matyta Neryje Vilniuje, ties Valakampiais bei Nemune, atkarpoje nuo Jurbarko iki Vilkijos.

Ankstesnių apskaitų metu 2 želmeninės žąsys buvo stebėtos 2012 m.

Baltakaktė žąsis (*Anser albifrons*). 5 individai užregistruoti Šilutės rajone ties Sausgalviais, po vieną individą matyta Palangoje Rąžės upelyje, Klaipėdos miesto tvenkiniuose ir Nemune, atkarpoje nuo Jurbarko iki Vilkijos.

2010 m. apskaitų metu buvo aptikta 1 baltakaktė žąsis Klaipėdoje, 2011 m. – 1 Nemune prie Kauno HE.

Vidutinis dančiasnapis (*Mergus serrator*). Iš viso apskaitų metu stebėti 6 vidutiniai dančiasnapiai: po 2 individus Baltijos jūroje tarp Būtingės ir Palangos, Kuršių mariose prie Ventės rago ir Platelių ež.

2010 m. apskaitų metu iš viso buvo suskaičiuota 16 vidutinių dančiasnapių, 2011 m. – 11, 2012 m. – 1 (Baltijos pakrantėje).

Rudagalvė antis (*Aythya ferina*). 4 individai užregistruoti Kuršių mariose ir 1 – Platelių ež., Plungės r.

2013 m. apskaitų metu užregistruota 1 rudagalvės anties patelė Nemune Kaune, 2012 m. aptikta 11 paukščių, 2011 m. – 5, o 2010 m. – 3.

Kanadinė berniklė (*Branta canadensis*). 2 paukščiai stebėti laukuose ties Sausgalviais Šilutės r.

2010 m. apskaitų metu buvo rasta 1 kanadinė berniklė, 2011 m. taip pat 1, 2012 m. nebuvo užregistruota, o 2013 m. 1 paukštis žiemojo Kaune Nemune.

Žiloji antis (*Aythya marila*). 2 žilosios antys užregistruotos Kuršių mariose prie Ventės rago.

2010 m. apskaitų metu buvo stebėtos 9 žilosios antys, 2011 m. – 6, 2012 m. – 41. 2013 m. 3 individai užregistruoti Kauno miesto teritorijoje.

Miškinė antis (*Aix sponsa*). 1 miškinė antis žiemojo Palangoje Rąžės upelyje.

2013 m. patelė žiemojo Šešupėje Marijampolės mieste. Ankstesniais metais ši rūšis užregistruota nebuvo.

Mažoji gulgė (*Cygnus columbianus*). Apskaitų metu Kurtuvėnų tvenkiniuose Šiaulių r. stebėta 1 mažoji gulgė.

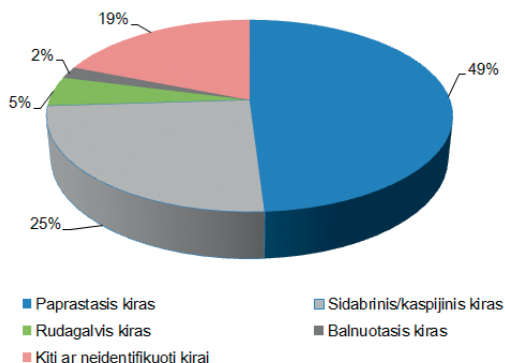
Rudagalvė kryklė (*Anas crecca*).
Smeltalė, Klaipėda., 2014-01-26 © Saulius Karalius

2010 ir 2011 m. apskaitų metu mažosios gulgės nebuvo registruotos. 2012 m. apskaitų metu buvo matyti 26 individai (iš jų 8 antramečiai paukščiai). 2013 m. Nemune Kauno mieste registruota 1 mažoji gulgė.

Taip pat apskaitų metu buvo registruojamos ir kitos žiemojančios bei su vandens ekosistema susijusios paukščių rūšys.

Gausiausi buvo kirai, kurių užregistruota daugiau nei 8 800. Tarp kirų daugiausiai buvo **paprastųjų (*Larus canus*)** – ~49 proc., **sidabrinųjų ir kaspijinių kirų (*L. argentatus*, *L. cachinnans*)** – ~25 proc., **rudagalvių (*L. ridibundus*)** – ~5 proc., **balnuotųjų (*L. marinus*)** – ~2 proc. bei 1 **mažasis kiras (*Hydrocoleus minutus*)**, o taip pat Kaune, Nemune užregistruotas 1 **didysis poliarinis kiras (*Larus hyperboreus*)**.

Apskaitų metu buvo užregistruota 250 žiemojančių pilkųjų garnių (*Ardea cinerea*), 85 jūriniai ereliai (*Haliaeetus albicilla*), 64 pempės (*Vanellus vanellus*), 33 didieji baltieji garniai (*Egretta alba*), 9 tulžiai (*Alcedo atthis*), 3 nendrinės vištelės (*Gallinula chloropus*) ir 1 vandeninis strazdas (*Cinclus cinclus*).

2014 m. informacija apie žiemojančius kirus

Pilkasis garnys (Ardea cinerea). Kuršių marios, Ventės ragas, 2014-01-19 © Vytautas Jusys

Palyginus su ankstesnių metų žiemojančių paukščių apskaitų rezultatais, šiemet nebuvo stebėta smailiauodegė antis (2013 m. – 2, 2012 m. – 5), raguotasis kragas (2013 m. – 1, 2012 m. – 1, 2011 m. – 6, 2010 m. – 5), pilkoji antis (2012 m. – 1, 2011 m. – 3, 2010 m. – 2, 2013 m. nebuvo rasta), alka (2010 m. – 52), ilgasnapė vištelė (2010 m. – 2), juodakaklis kragas (2010 m. – 1), mandarininė antis (kuri 2011 m. žiemojo Vilniuje), urvinė antis (2011 m. – 1 paukštis ties Kaunu).

Stebėjimai teritorijose. Daugiausiai žiemojančių paukščių šiais metais buvo užregistruota Kuršių mariose Šilutės ir Klaipėdos r., kur buvo stebėta apie 10 606 paukščiai. Daug paukščių suskaičiuota Šilutės r., Kauno mieste ir rajone, Baltijos pajūryje atkarpoje Klaipėda–Būtingė.

Apie žiemojančius paukščius duomenų neturime šiuose rajonuose ar savivaldybėse: Kalvarijos, Rietavo, Šilalės, Širvintų.

Padėkos. Lietuvos ornitologų draugija nuoširdžiai dėkoja šioms žiemojančių paukščių apskaitose dalyvavusiems ir duomenis pateikusiems stebėtojams: J. Anužytei ir Kartenos vid. mokyklos mokiniams, J. Astrauskienei ir Naisių mokyklos mokiniams, O. Atkočiaiui, V. Augliui, J. Augliui, P. Bagdonui, D. Barčkutei, G. Baubliui, J. Bazevičiūtei, B. Belchev, L. Bisikirskienei, D. Brazauskui, R. Bumblienei ir Salantų gimnazijos mokiniams, K. Castren, A. Čeponiui, M. Čepuliui, A. Čerkauskui, N. Česnui, I. Čitavičienei, G. Eigirdui, V. Eigirdui, K. S. Gantzhorn, Z. Gasiūnaitei, R. Giedraičiui, R. Ginkui, I. Glumbakaitei, V. Grigaliūnui, V. Gudynienei, N. Gudžinskaitei, S. Gulbinskui, V. Gurskienei, A. Guščikui, P. Ignatavičiui, M. Ilčiukui, V. Ilginytei, R. Jakaičiui, M. Jankauskienei, V. Jankui, B. Jareckui, K. Jarma-

Baltaskruostės berniklės (Branta leucopsis). Nemunas, Jurbarkas, 2014-01-16 © Robertas Patronaitis

Žiemojančių vandens paukščių apskaitų rezultatai 2014 m.

lavičiui, I. Jazdauskaitei, V. Jusiui, S. Karaliui, M. Karlonui, R. Karpavičiui, A. Kasparavičiui, E. Kavaliauskui, V. Kilčauskui, L. Kiliotaitienei, J. Klimaitei, S. Klimui, K. Klovaitei, A. Krainui, B. Krakevičiui, V. Kropai, R. Kubiliui, Rob. Kubiliui, L. Kučinskaitei, S. Kvašinskui, V. Laukžemienei, V. Laukžemiui, V. Leonavičiui, D. Liaučienei, E. Lydienei, V. Lopetai, I. Maciulevičienei, M. Mackevičiui, E. Maksvyčiui, L. Maliužinaitei, G. Mameniškytei, G. Markevičiui, T. Masiuliui, S. Medžioniui, M. Meishutovych, L. Mekioniui, V. Mikšiui, S. Minkevičienei, S. Minkevičiui, J. Miškinui, J. Morkūnui, R. Morkūnei, Vl. Naruševičiui, A. Naudžiui, Arm. Naujokui, Art. Naujokui, A. Norkūnui, D. Norkūnui, D. Norkūnienei, M. Pabst, E. Pakštytei, A. Paltanavičiutei, V. Paškevičiui, G. Petkui, A. Petraičiui, A. Petraškai, R. Patronaičiui, V. Plegevičiui, V. Puolytei, D. Račkauskaitei, L. Raudonikiui, S. Ridzvanavičiui, M. Ružauskui, I. Semionovui, S. Sidabruui, G. Sidabrienei, A. Skirpsui, V. Slavickui, G. Smailytei, V. Stanevičiui, B. Šablevičiui, I. Šalasevičiui, K. Šimkevičiui, A. Šimkui, R. Šimkui, L. Šniukštai, M. Šniukštienei, T. Špiliauskui, J. Terlienei, A. Trumpienei, E. Užpelkiui, R. Vabuolui, I. Vaičiūnaitei, K. Vainauskui, Š. Vainauskui, K. Valinčienei, Ž. Venckutei, S. Visockaitei, J. Zarankaitei, G. Žalkauskaitei, K. Želniui, V. Žemaitienei, V. Žilinskienei.

Taip pat dėkojame Žuvinto ir Kamanų rezervatų, Aukštaitijos, Dzūkijos ir Žemaitijos nacionalinių parkų, Dieveniškų, Anykščių, Aukštadvario, Gražutės, Krekenavos, Kurtuvėnų, Metelių, Nemuno deltos, Nemuno kilpų, Panemunių, Rambyno, Salantų, Veisiejų, Vištyčio, Žagarės regioninių parkų direktcijoms.

RESULTS OF THE MIDWINTER WATERFOWL COUNTS IN LITHUANIA, 2014

Laimonas ŠNIAUKŠTA

Summary. This winter LOD continued the midwinter waterfowl counts for the fifth year in a row. More than 130 observers visited 350 survey points. Almost 72.000 birds of 28 species were registered during the counts, as well as other species related to water ecosystem. Weather conditions were similar to the year 2011, as it was warm, with most rivers and lakes ice-free and birds spread widely. Mallard was the most numerous waterfowl species with total number of 35 600 registered individuals. The second most abundant species was Common Merganser, with a number of 7 063, and the third – Common Goldeneye, with a number of 6 786 birds registered. These three species are the most common during this and last year winter counts. Velvet Scooter (5332) and Eurasian Coot (2464) were also numerous this year. 1434 Mute Swans and 708 Whooper Swans, as well as 1212 Tufted Ducks were recorded during the counts.

Žiemojančių paukščių stebėjimų duomenų pasiskirstymas pagal teritorijas (palyginimui pateikiama ir 2013 bei 2012 m. informacija) pateiktas lentelėje ir paveikslėlyje žemiau.

Teritorija	2014	2013	2012
Kuršių marios (iš lėktuvo)	14636		
Šilutės r.	8062	415	22875
Baltijos pajūris Neringa	6059	3525	4333
Kauno m. ir r.	5377	12570	10452
Jurbarko r.	3246	101	563
Klaipėdos m. ir r.	2725	650	9033
Alytaus r.	2643	128	1489
Vilniaus m. ir r.	2340	2792	2022
Elektrėnų sav.	2307	61	1168
Kėdainių r.	2195	931	1554
Vilkaviškio r.	1693	461	223
Kaišiadorių r.	1639	829	344
Pagėgių sav.	1572	-	-
Lazdijų r.	1358	116	554
Ukmergės r.	1293	200	433
Trakų r.	1213	383	730
Marijampolės sav.	1174	1090	538
Šalčininkų r.	1167	537	854
Utenos r.	1163	560	2090
Panevėžio r.	949	882	628
Baltijos pajūris	925	3520	1956
Prienų r.	783	435	555
Zarasų r.	760	218	748
Druskininkų sav.	704	300	439
Ignalinos r.	641	336	867
Plungės r.	628	135	921
Pakruojo r.	615	216	65
Anykščių r.	548	591	238
Šiaulių r.	506	90	872
Palanga	455	102	812
Raseinių r.	444	152	1687
Kretingos r.	437	-	-
Kazlų Rūdos sav.	373	-	-
Radviliškio r.	308	-	-
Kelmės r.	262	291	349
Biržų r.	222	1057	452
Joniškio r.	221	118	-
Mažeikių r.	162	198	13
Švenčionių r.	158	252	311
Rokiškio r.	140	64	-
Molėtų r.	116	123	89
Varėnos r.	116	695	386
Jonavos r.	104	1707	676
Akmenės r.	54	-	-
Telšių r.	42	-	-
Šakių r.	32	-	-
Kupiškio r.	26	-	-
Pasvalio r.	22	323	223
Tauragės r.	0	113	573

www.ziedavimas.lt – interneto puslapis apie paukščių žiedavimą

Ingrida MEŠKINYTĖ

Turbūt kiekvienas žino, kad paukščiai yra žieduojami, tačiau nedaugelis galėtų atsakyti, kodėl. Visų pirma paukščių žiedavimas – tai tyrimo metodas, naudojamas visame pasaulyje. Paukščių žiedavimo duomenys yra naudojami tiriant jų migraciją, dispersiją, populiacijos augimą bei mažėjimą, gyvenimo trukmę.

Atsiradus galimybei studijuoti kitose šalyse, teko bendrauti su paukščių žieduotojais. Natūralu, jog kiekvienas pasidalindavome savo ornitologine patirtimi, diskusijų metu dažnai iškildavo klausimas, kur galima rasti informacijos apie paukščių žiedavimą Lietuvoje. Visada tekdavo atsakyti, kad virtualioje erdvėje kažko konkretaus mes tiesiog neturime. Galimybė sužinoti, kiek ir kokių paukščių sužieduojama Lietuvoje, yra tik Ventės rago ornitologinės stoties interneto puslapyje.

Vesdama pamokas mokiniam, aktyviai dalyvaudama universiteto veikloje, dirbdama su studentais, niekada nepraleisdavau progos papasakoti apie paukščių žiedavimą, o kartu išsiaiškinti, kiek jie žino apie tai. Kartais tekdavo nuliūsti, nes žmonės apie žiedavimą žino labai mažai, kai kurie net nustebedavo, kad Lietuvoje visgi turime dvi žiedavimo stotis.

Grįžusi į Lietuvą, susitikau su paukščių žiedavimo centro vedėju R. Patapavičiumi ir pristačiau jam savo idėją kurti interneto puslapį. Žinoma, idėja nebuvo nauja, kalbos apie interneto svetainę žieduotojų susirinkimuose tęsėsi keletą metų, tačiau finansavimo tam neatsirasdavo. Finansavimo stygius manęs asmeniškai neatbaidė – siekiant šio tikslo man buvo svarbiausia atrasti tam laisvo laiko.

Noriu pasidžiaugti, jog bendradarbiaujant su Lietuvos paukščių žiedavimo centru vedėju, žieduotojais, ornitologinių stočių vedėjais, gavau reikiamą informaciją bei žiedavimo duomenis. Tokiu būdu pavyko įgyvendinti idėją – sukurti interneto svetainę, adresu www.ziedavimas.lt. Ši svetainė pirmiausia yra skirta žieduotojams tarpusavyje dalintis informacija, sužinoti, su kokiomis rūšimis kiekvienas dirba, o taip pat ir plačiau visuomenei.

Suradus ar pastebėjus žieduotą paukštį, svetainėje yra galimybė užpildyti *aptikimo formą* ir iš karto siųsti ją žiedavimo centrui. Metalinių žiedų pavyzdžių nuotraukos pateikiamos kiekvienos šalies atskirai, tai turėtų būti pagalba ornitologams, kurie nuskaitinėja paukščių žiedus. Sukurta nuotraukų galerija supažindina su įvairiais žiedavimo atvejais. Atskirame skyrelyje „Projektai“ galima rasti visą informaciją apie paukščių žiedavimą spalviniais žiedais būtent mūsų šalyje. Kad vieni kitus pažintume, kad galėtume keistis informacija, o svarbiausia, kad imtumės iniciatyvos žieduoti kartu ir mokytis vieni iš kitų, buvo sukurtas skyrelis „Žieduotojams“ bei svetainės lankytojų forumas. Pagrindinė šio puslapio mintis – parodyti, kodėl žiedavimas yra svarbus, parodyti rezultatus, todėl šis puslapis nuolat bus papildomas įvairiais pranešimais, aptikimais bei publikacijomis.

Mūsų šalis nėra didelė, žieduotojų komanda – taip pat nedidelė, tačiau gražu, kad visi turime bendrą tikslą ir jo siekiame. Norint likti aktyviems, augti ir tobulėti, mano nuomone, reikalingas nuolatinis bendravimas bei bendradarbiavimas tarpusavyje, stipri vidinė motyvacija.

Tikiuosi, kad svetainė bus įdomi ir naudinga. Tobulumui ribų nėra, o norint tobulėti reikalinga Jūsų kritika bei patarimai. Visada jų lauksime.

Ornitofaunistiniai stebėjimai Lietuvoje 2013– 2014 m. žiemą

Parengė Vytautas JUSYS

Ši 2013–2014 m. žiemą stebėtų paukščių suvestinė parengta pagal Lietuvos ornitofaunistinės komisijos (LOFK) sudarytą paukščių sąrašą. Pateikiama tik konkreti informacija – paukščio rūšis (porūšis), stebėjimo data ir vieta, stebėtų paukščių skaičius, kai kuriais atvejais – jų lytis bei amžius.

Registruojant kai kurių rūšių paukščių stebėjimus reikia pildyti specialią LOFK anketą. Ją rasite www.birdlife.lt/index.php/lofk/ (lietuvių ir anglų kalbomis).

Informaciją, apie kokias paukščių rūšis ir kokiu laikotarpiu LOFK renka stebėjimus, rasite <http://www.birdlife.lt/index.php/lofk/lt-pauksciai/>.

Paprastoji berniklė (*Branta bernicla*).
Dreverna, 2013-12-30 © Vytautas Eigirdas

Kiekvieno stebėjimo pabaigoje skliausteliuose įrašyta stebėtojo (-ų) pavardė (-ės), taip išsaugoma konkretaus atvejo stebėtojų autorystė.

Sutrumpinimai:

[VS] – vėlyvas stebėjimas;

[AS] – ankstyvas stebėjimas;

[15] – kelinta šios rūšies registracija Lietuvoje;

[DB] – didelis būrys.

MAŽOJI GULBĖ (*Cygnus columbianus*)

2013-12-01 ties Degimų k., Prienų r. laukuose matyta 17 individų, 12-07 – 22 (A. Petraška), 12-10 Gintaro įl., Juodkrantėje – 1 (K. Castren), Nemune ties Šančiais Kaune – 1 (S. Medžionis).

2014-02-09 matyta Kaune (A. Šimkus), 02-21 laukuose netoli Endriejavo – 2 (P. Ignatavičius, J. Klimaitė), 02-22 Nemuno deltoje prie Sausgalvių – 7 (V. Eigirdas), 02-23 prie Palangos praskrido 1 (R. Kinduris), Kuršių mariose ties Svente – 17 (G. Gražulevičius), 02-25 Nemuno deltoje Rupkalviuose – 2 (V. Eigirdas), 02-26 prie Lazdininkų k. Kretingos r. – 5 (V. ir V. Laukžemiai) [AS].

GULBĖ GIESMININKĖ (*Cygnus cygnus*)

2013-12-01 ties Degimų k., Prienų r. laukuose 67 individai, 12-07 – 77 (A. Petraška), 12-04 Skaistakaimio k., Šakių r. praskrido 5 (R. Jarmalavičius), 12-08 Užpalių HE tv. Utenos r. – 7 (D. Norkūnas), Dusios ež. – 13 ir dar apie 20 pakilo nuo Metelio ež., Lazdijų r. (A. Petraška), netoli Kirdonių, Biržų r. praskrido 4 (A. Naudžius), Klaipėdoje praskrido 18 (R. Morkūnė, S. Anulevičiūtė), 12-09 Nemuno deltoje ties Sausgalviais plaukiojo apie 200 (V. Eigirdas, V. Jusys), 12-11 Bernardinų ež. Trakų r. – 1 (E. Pakštytė), Koppalyje praskrido 32 (K. Castren), 12-12 Nemune, Jurbarke – 4 (V. Kilčasukas), 12-13 virš Dusėtų girios, Rokiškio r. praskrido 5 (D. Norkūnienė), virš Dovainių, Biržų r. – 6 (A. Naudžius), 12-14 Nemuno deltoje ties Sausgalviais – apie 400 (E. Užpelkis), ties Šilavotu, Prienų r. praskrido 17 (A. Petraška), Nemune ties Gelgaudiškiu – daugiau nei 10 (Ž. Bataitytė), 12-15 Užpalių HE tv. – 15 (D. Norkūnas), Metelio ež. – 2 (A. Petraška), 12-17 Nemuno deltoje ties Šyšgiriais – 4 (A. Škimelis), 12-20 Papio ež., Šalčininkų r. – 25 (E. Pakštytė, L. Raudonikis, G. Petkus), 12-21 Sausgalviuose – 219 ad. ir 42 juv. (E. Užpelkis, P. Bagdonas), 12-23 Paluknio pievose – 35, o 12-24 – 44 ir

Papio ež. – 32, 12-25 Metelio ež. – 2 (A. Petraška), 12-26 Užpalių HE tv. – 1 ir Rokiškio tv. – 22 (D. Norkūnas).

2014-01-01 Papio ež., Šalčininkų r. matytos 6 ir Paluknio pievose, Trakų r. – 6 (E. Pakštytė, L. Malužinaitė), prie Gelgaudiškio, Šakių r. praskrido 5 (Ž. Bataitytė), 01-02 apsemtose pievose prie Sausgalvių – virš 200 (V. Eigirdas), 01-03 tarp Šyšos ir Šyšgirių – 34 o 01-07 – 113 (A. Škimelis), 01-10 Papio ež., Vilniaus r. – 18 ir Paluknio pievose, Trakų r. – 17 (E. Pakštytė, Baltosios Vokės žuv. tv. – 55 (V. Stanevičius), 01-11 Barupės tv., Kėdainių r. – 1 (Vl. Naruševičius), tv. Šalčininkuose – 6 (V. Žemaitienė), Arvydų žuv. tv. prie Nemenčinės – 2 (R. Karpavičius, G. Petkus), šalia Pavandenės k., Telšių r. – 9 (M. Čepulis, Užpalių tv., Utenos r. – 3 (D. ir D. Norkūnai), Kryžiškių tv., Vilniaus r. – 2, Vokės upėje ties Juodąja Voke – 1, Merslėnų karjere, Vilniaus r. – 1 (S. Minkevičius ir kt.), nuo Šilutės iki Šyšos k. – 72 ad. ir 37 juv., Rupkalviuose – 42 ad. ir 30 juv. ir Rusnėje – 2 ad. (E. Užpelkis, P. Bagdonas), Elektrėnų mariose – 2 (E. Pakštytė, L. Malužinaitė), 01-12 Bebruliškės tv., Kazlų Rūdos sav. – 5 (P. Ignatavičius), ties Alkos k., Šilutės r. – 6 (V. Eigirdas, V. Jusys), Novaraistyje – 2 (S. Medžionis), laukuose Lazdininkų, Kretingos r. – 16 (V. ir V. Laukžemiai), 01-17 prie Nidos praskrido 17 (A. Naudžius), 01-20 Smiltnėje praskrido 6 (J. Zarankaitė), Nemuno saloje, Kaune – 5 (K. Valinčienė), 01-21 Maženių k., Panevėžio r. praskrido 19 (I. Vaičiūnaitė, T. Čeponis), 01-26 prie Kauno HE – 25 (J. Miškinis), Nėryje, Vilniuje – 3 (V. Gasiūnaitė), 01-30 prie Kauno HE – 38 (K. Valinčienė).

2014-02-06 prie Kauno HE – 43 (D. Dementavičius), 02-09 – 30 (A. Šimkus), Birvėtos žuv. tv. – 3 ir prie Bobėnų k., Ignalinos r. – 2 (M. Karlonas, A. Čerkauskas), 02-12 Nemuno deltoje, Rupkalviuose matytos 4. Nuo vasario vidurio prasidėjo gulbių giesmininkių migracija, ir jos buvo stebimos įvairiose šalies vietose.

Baltaskruostės berniklės (*Branta leucopsis*). Jurbarkas, 2013-12-24 © Robertas Patronaitis

ŽELMENINĖ ŽĄSIS (*Anser fabalis*)

2013-12-14 Nemuno deltoje prie Sausgalvių stebėta 1, 12-19 čia matytos 7 (V. Eigirdas), 12-15 Lėvens up., Pasvalyje – 1 (B. Maldūnienė), 12-21 Užlienuose, Šilutės r. – 1 (E. Užpelkis, P. Bagdonas).

2014-01-02 Nemuno deltoje prie Sausgalvių – 10 (V. Eigirdas), 01-11 Valakampiuose Vilniuje – 1 (L. Šniaukšta), M. Šniaukštienė), Nemuno deltoje prie Sausgalvių – 6 (K. Castren, V. Jusys, V. Eigirdas), 01-12 Nemuno pakrantėje šalia Veliuonos, Jurbarko r. – 1 (G. Eigirdas, K. Valinčienė), laukuose prie Lazdininkų, Kretingos r. – 38 (V. ir V. Laukžemiai), 01-19 Lėvens šaltinio teritorijoje, Pasvalyje 1 (B. Maldūnienė), 01-20 Skaistakalnio parke, Nevėžio pakrantėje Panevėžyje – 2 (B. Vaičiūnas), Nemuno saloje Kaune – 1 (K. Valinčienė), 01-25 Nėryje ties Verkiiais, Vilniuje – 1 (V. Gasiūnaitė).

2014-02-22 pirmosios 55 stebėtos Nemuno deltos pievose prie Vorusnės (V. Eigirdas) [AS]. Vėliau neberegistruotos – prasidėjo migracija.

BALTAKAKTĖ ŽĄSIS (*Anser albi frons*)

2013-12-15 virš Užpalių tv. Utenos r. skraidė 1 paukštis (D. Norkūnas), 12-19 Nemuno deltoje prie Sausgalvių stebėti 4 paukščiai (V. Eigirdas), 12-29 Rąžės up., Palangoje – 1 (V. Kilčauskas), 12-26 Užpalių tv. – 1 (D. Norkūnas).

2014-01-02 Nemuno deltoje prie Sausgalvių – 4 (V. Eigirdas), 01-11 Žardės tv., Klaipėdoje – 1 J. Morkūnas, Ž. Vencutė), Nemuno deltoje prie Sausgalvių – 5 (K. Castren, V. Jusys, V. Eigirdas), 01-12 Nemune netoli Jurbarko – 1 (K. Valinčienė, G. Eigirdas), 01-21 stebėta Nemune prie Kauno HE (V. Dementavičius, S. Rumbutis).

2014-02-07 vis dar matoma prie Kauno HE (S. Medžionis), 02-10 – Rąžės upelyje, Palangoje (P. Bagdonas), 02-23 prie Lazdininkų k., Kretingos r. nupjautame kukurūzų lauke matyta 4 (V. ir V. Laukžemiai) [AS], 02-23 Nemuno deltoje prie Sausgalvių – 3 (E. Užpelkis) [AS].

PILKOJI ŽĄSIS (*Anser anser*)

2013-12-21 Nemuno deltoje prie Sausgalvių suskaičiuoti 146 individai (E. Užpelkis, P. Bagdonas).

2014-01-02 Nemuno deltoje prie Sausgalvių – apie 150 (V. Eigirdas), 01-11 čia buvo 154 (K. Castren, V. Jusys, V. Eigirdas), Rusnėje praskrido 1 (E. Užpelkis, P. Bagdonas).

2014-02-12 Rusnės saloje matyta 1 (E. Užpelkis), 02-16 virš jūros ties Palanga praskrido 1 (R. Kinduris), virš Šilavoto žuv. tv. praskrido 15 (A. Petraška) [AS]. Vėliau pilkosios žąsys buvo stebimos daugelyje vietų – prasidėjo migracija.

KANADINĖ BERNIKLĖ (*Branta canadensis*)

2013-12-09 Nemuno deltoje ties Sausgalviais matyti 2 paukščiai. Čia jie išbuvo visą gruodį (V. Eigirdas, V. Jusys) [115]

2014-01-11 tie patys 2 paukščiai prie Sausgalvių (K. Castren, V. Jusys, V. Eigirdas), 01-20 Nemune, Kaune stebėtas 1 paukštis (L. Kilotaitienė).

2014-02-09 ir 02-17 vis dar laikosi Šančiuose, Kaune (A. Petraška, J. Morkūnas ir kt.). [116].

BALTASKRUOSTĖ BERNIKLĖ (*Branta leucopsis*)

2013-12-07 ties Degimų k., Prienų r. gulbių būjyje stebėtas 1 paukštis (A. Petraška), 12-14 ir 12-21 Nemuno deltoje prie Sausgalvių – 9 (V. Eigirdas, E. Užpelkis, P. Bagdonas), 12-16 – 12-18 prie Šventosios upės Ukmergėje laikėsi 4 paukščiai (V. Pabrinkis), 12-20 prie Šventininkų k., Trakų r. – 4 (E. Pakšytė), 12-21 prie Šakarnių, Pasvalio r. – 3 (A. Naudžius), 12-24 Jurbarko prie Nemuno – 28. Šis būrelis čia išbuvo iki 2014-01-20 (R. Patronaitis). 2013-12-28 Rusnėje prie Bevardžio upelio matytos 8 (V. Eigirdas, G. Eigirdas, A. Petraška, M. Karlonas), 12-28 Smiltynėje – 6 (K. Castren), 12-30 pievose prie Drevernos – 4 (V. Eigirdas).

2014-01-04 Nemuno deltoje prie Sausgalvių laikėsi 18 paukščių būrelis (E. Užpelkis), 01-09 Žemuosiuose Šan-

čiuose prie Nemuno – 7 (L. Kiliotaitienė), 01-11 prie Smelės, Klaipėdoje – 6 (D. Račkauskaitė), Nemuno deltoje prie Sausgalvių – 28 (K. Castren, V. Jusys, V. Eigirdas), 01-13 Kuršių mariose prie Pervalkos – 15 (K. Castren), 01-14 Nemuno deltoje prie Stankiškių – 3 (V. Eigirdas), 01-26 Palangoje – 1 (Z. Gasiūnaitė).

2014-02-01 nebaiktus paukštis vis dar laikosi Palangoje (A. Šimkus), 02-07 Nemuno ir Neris santakoje matyti 2 (A. Naudžius), 02-17 Žemuosiuose Šančiuose, Kaune – 7 (J. Morkūnas, R. Morkūnė, L. Kiliotaitienė), 02-23 Sausgalviuose – 2 (E. Užpelkis).

PAPRASTOJI BERNIKLĖ (*Branta bernicla*)

2013-12-06 Nidoje po pievą vaikščiojo 1 paukštis (E. Razmienė), 12-30 pievoje prie Dreverno kartu su 4 baltakruostėmis berniklėmis matytas 1 individas (V. Eigirdas). Paprastoji berniklė šalyje žiemos mėnesiais stebimą pirmą kartą (LOFK).

URVINĖ ANTIS (*Tadorna tadorna*)

2014-02-25 Nemuno deltos pievoje ties Vorusne stebėtas 1 paukštis (V. Eigirdas) [AS].

EURAZINĖ CYPLĖ (*Anas penelope*)

2013-12-01 šalia Nemuno salos Kaune plaukiojo 4 patinai ir 1 patelė (S. Medžionis), 12-04 netoli Aleksoto tilto – 6 patinai ir 7 patelės (K. Valinčienė), 12-08 ties Nemuno sala – 8 patinai ir 7 patelės (I. A., S. Semionovai), 12-10 pajūry prie Juodkrantės praskrido 1 (K. Castren), 12-14 Nemuno deltoje ties Sausgalviais – iki 30 (V. Eigirdas), 12-22 prie Nemuno salos Kaune matyti 38 individai ir 1 – prie geležinkelio tilto Kaune (I. Semionovas), Nemuno deltoje prie Sausgalvių – 18 (E. Užpelkis, P. Bagdonas), Gintaro įlankoje prie Juodkrantės – patinas (K. Castren), 12-25 prie Nemuno salos – 41 (I. Semionovas), 12-28 Kaune, Nemune tarp Žalgirio arenos ir tilto į Aleksotą – apie 80 (J. Miškinis).

2014-01-01 10 paukščių stebėti Kaune prie Nemuno salos: 6 patinai ir 4 patelės (B. Jareckas), 01-05 Nemune, Kaune ties Aleksoto tilto – 15 (A. Kvaraciejus), Lėvens upėje Pasvalyje – 2 (B. Jareckas), 01-11 Nemuno deltoje prie Sausgalvių – 8 (K. Castren, V. Jusys, V. Eigirdas).

2014-02-08 – 02-16 Kaune matyta nuo 1 iki 20 paukščių (K. Bilinskas, D. Norkūnienė, D. Norkūnas), 02-16 Šventojėje prie molo – 4 (V. Laukžemienė) [AS]. Vėlesni eurazinių cyplių faunistiniai stebėjimai neregistruojami – prasidėjo migracija.

PILKOJI ANTIS (*Anas strepera*)

2013-12-14 Nemuno deltoje prie Sausgalvių stebėta iki 20 individų (V. Eigirdas), 12-27 Kaune, ties Nemuno sala – patinas ir 2 patelės (M. Karlonas, G. Eigirdas), 12-30 Nemune prie Kauno HE – patelė (J. Miškinis).

2014-02-12 ir 02-28 Nemune, Kaune matyta pora paukščių (K. Bilinskas).

RUDAGALVĖ KRYKLĖ (*Anas crecca*)

2013-12-26 Kaune, Nemune netoli geležinkelio tilto matyti 2 paukščiai (V. Eigirdas, A. Petraška).

2014-01-04 stebėta Likėnuose, Biržų r. (B. Maldūnienė), 01-11 Neryje prie Valakampių Vilniuje – 1 (L. Šniaukšta, M. Šniaukštienė), Zavišonių tv. Šalčininkų r. – 2 (V. Žemai-

Smailiauodegė antis (Anas acuta).

Nemunas, Kaunas, 2013-12-02 © Saulius Medžionis

rienė), Mūšos up. ties Raudonpamūšiu, Pakruojo r. – patelė (A. Čerkauskas), 01-12 Bebruliškės tv., Kazlų Rūdos sav. – 2 (P. Ignatavičius), 01-25 Kretingoje – 1 (J. Morkūnas), 01-26 Smeltalės up., Klaipėdoje – patinas (S. Karalius).

2014-02-22 Nemuno deltoje prie Sausgalvių matytos 4 ir 02-26 Kuršių mariose prie Ventės rago – 4 (V. Eigirdas) [AS].

SMAILIAUODEGĖ ANTIS (*Anas acuta*)

2013-12-02 netoli Nemuno salos Kaune stebėtas patinas (S. Medžionis).

2014-01-24 patelė stebėta Nemune prie Panemunės šilo, patinas – Nemune ties Žalgirio arenos sala (G. Eigirdas, V. Eigirdas), 01-26 Palangoje – patinas (Z. Gasiūnaitė).

2014-02-21 patelė matyta Nemune, Kaune (K. Bilinskas), 02-25 pora – Nemuno deltoje prie Sausgalvių ir 02-26 būrys apie 20 individų – Kuršių mariose prie Ventės rago (V. Eigirdas) [AS].

ŠAUKŠTASNAPĖ ANTIS (*Anas clypeata*)

2013-12-10 patinas stebėtas Gintaro įlankoje, Juodkrantėje (K. Castren), 12-14 viena stebėta Atmatos up. netoli Uostadvario (V. Eigirdas).

RUDAGALVĖ ANTIS (*Aythya ferina*)

2013-12-22 ir 12-27 pora stebėta prie Nemuno salos Kaune (I. Semionovas, P. Ignatavičius), 12-30 Kuršių mariose ties Drevera – 7 (V. Eigirdas), Galvės ež., Trakuose – 1 (E. Pakštytė), 12-31 Dusios ež. – mažiausiai 15 (P. Ignatavičius), Elektrėnų mariose – patinas (A. Šimkus).

2013-01-13 Kuršių mariose prie Pervalkos kitų ančių būryje plaukiojo 5 patinai ir patelė (K. Castren), 01-24 Nemune prie Kauno HE – patinas ir patelė (V. Eigirdas, G. Eigirdas). Čia abu paukščiai buvo matyti ir 02-03 (G. Eigirdas, K. Valinčienė).

ŽILOJI ANTIS (*Aythya marila*)

2013-12-08 Dusios ež. stebėta 16, o Metelio ež. – 1 (A. Petraška), 12-14 tvenkiniuose prie Didžiamiškio, Mažeikių r. – patelė (R. Kinduris), 12-15 Dusios ež. – 2 patelės (A. Petraška), 12-25 Kauno mariose ties Arlaviškėmis – 1 ir Dusios ež. – 5 (M. Karlonas), 12-26 Elektrėnų mariose – 2 (E. Pakštytė, L. Malužinaitė), 12-28 Dusios ež. – 3 (V. Razmus), Alaušų ež., Molėtų r. – 1 (A. Čerkauskas, K. Jarmalavičius, A. Paltanavičiūtė ir kt.), Galvės ež. Trakuose – 3 (E. Pakš-

Ausuotasis krakas (Podiceps cristatus).
Nemunas, Kaunas, 2013-12-10 © Saulius Medžionis

tytė), 12-30 prie Kauno HE – patelė (B. Jareckas), Galvės ež. Trakuose – 6 (E. Pakštytė), 12-31 Dusios ež. – mažiausiai 10 individų (P. Ignatavičius).

2014-01-24 Kaune prie HE matyti 5 paukščiai (V. Eigirdas, G. Eigirdas).

2014-02-03 prie Kauno HE matyti 3 patinai ir 4 patelės (G. Eigirdas, K. Valinčienė), 02-04 – patelė ir 2 patinai (B. Maldūnienė), 02-09 – 3 patinai ir 3 patelės (A. Šimkus).

LEDINĖ ANTIS (*Clangula hyemalis*)

2013-12-26 Bernardinų ež. Trakuose plaukiojo patinas (V. Žemaitienė).

2014-01-09 Alaušų ež. Molėtų r. plaukiojo patinas (K. Jarmalavičius, A. Paltanavičiūtė), 01-11 Alaušo ež. Utenos r. – patelė (D. ir D. Norkūnai), Elektrėnų mariose – 2 (E. Pakštytė, L. Maliužinaitė).

JUODOJI ANTIS (*Melanitta nigra*)

2013-12-25 Kauno mariose ties Arlaviškėmis stebėtas 1 paukštis (M. Karlonas), 12-27 Kauno mariose ties Paukščių salomis – 2 (J. Miškinis).

2014-01-17 Nemune, Kaune stebėtas patinas (J. Miškinis).

PAPRASTOJI NUODĖGULĖ (*Melanitta fusca*)

2013-12-02 Kauno mariose ties Viršžiglių plaukiojo 3 pirmamečiai paukščiai (M. Karlonas, G. Eigirdas), 12-26 Elektrėnų mariose – 2 (E. Pakštytė, L. Maliužinaitė), 12-29 – 3 (J. Morkūnas), 12-28 Alaušų ež. Molėtų r. – 17 (A. Čerkauskas, K. Jarmalavičius, A. Paltanavičiūtė ir kt.), 12-29 ir 12-31 Barupės tv. Kėdainių r. – 1 (Vl. Naruševičius).

2014-01-08 Platelių ež. stebėta patinas ir patelė (M. Janauskienė), 01-09 Drūkšių ež. Zarasų r. – 3 individai (A. Čerkauskas), 01-10 Makio ež. Molėtų r. – 8 (K. Jarmalavičius, A. Paltanavičiūtė), 01-11 Barupės tv. Kėdainių r. – 1 (Vl. Naruševičius), Alaušo ež. Utenos r. – 7 (D. ir D. Norkūnai), Elektrėnų mariose – 4 (E. Pakštytė, L. Maliužinaitė), 01-14 Galvės ež. Trakų r. – 3 (E. Pakštytė), 01-15 Širvėnos ež., Biržų r. – 1 (B. Maldūnienė).

VIDUTINIS DANCIAŠNAPIS (*Mergus serrator*)

2014-01-04 plaukiojo Kuršių mariose šalia Šturmų priplaukos (Z. Gasiūnaitė), 01-12 prie Ventės rago – 2 patelės (V. Eigirdas).

2014-02-15 patinas stebėtas Kaune, Nemune ties Žalgirio arena (M. Šniukštienė, L. Šniukšta).

JUODAKAKLIS NARAS (*Gavia arctica*)

2013-12-02 Virbalio tv. Vilkaviškio r. plaukiojo 1 paukštis (V. Razmus), Dusios ež. 12-08 stebėti 3, 12-15 – 4 (A. Petraška), 12-25 – 5 (M. Karlonas), 12-28 – 2 (V. Razmus), 12-31 – mažiausiai 12 (P. Ignatavičius).

2014-01-08 Smalvo ež., Zarasų r. matytas 1 paukštis (A. Čerkauskas), 01-11 Alaušo ež., Utenos r. – 2 (D. ir D. Norkūnai), Elektrėnų mariose – 3 (E. Pakštytė, L. Maliužinaitė).

RUDAKAKLIS NARAS (*Gavia stellata*)

2013-12-25 stebėtas Dusios ež. (M. Karlonas).

2014-01-09 Drūkšių ež. Zarasų r. plaukiojo jaunas paukštis (A. Čerkauskas).

MAŽASIS KRAGAS (*Tachybaptus ruficollis*)

2013 m. visą gruodžio mėn. prie Kauno HE stebėti 4 paukščiai (S. Medžionis, A. Šimkus, P. Ignatavičius ir kt.), 12-07 Šešupėje, Marijampolėje – 5 (I. Šalaševičius). Vėlesnėmis gruodžio mėn. dienomis šioje upėje matyta iki 2 individų (A. Žilinskienė, A. Skirpstas, V. Razmus ir kt.). 12-28 Neryje prie Vingio parko, Vilniuje – 1 (R. Karpavičius), 12-31 Dusios ež. – 1 (P. Ignatavičius).

2014-01-05 Nemune ties Kauno HE maitinosi 5 (S. Medžionis), 01-10 Luknos up. ties Paluknio k., Trakų r. – 2 (E. Pakštytė), 01-11 Zavišonių tv. Šalčininkų r. – 1 (V. Žemaitienė), 01-17 Neryje, Vilniuje – 1 (V. Gasiūnaitė), 01-19 Šešupėje, Marijampolėje – 11 (I. Šalaševičius), Lėvens upėje, Pasvalyje – 2 (B. Maldūnienė), 01-21 Nevežyje, Panevėžyje – 1 (I. Vaičiūnaitė), 01-24 Šešupėje, Marijampolėje – 8 (V. Razmus).

2014-02-03 prie Kauno HE matyti 2 (K. Valinčienė, G. Eigirdas), 02-09 – 3 (A. Šimkus), 02-07 Smeltalės upelyje Klaipėdoje – 1 (S. Apanavičius).

AUSUOTASIS KRAGAS (*Podiceps cristatus*)

2013-12-08 Metelių ež. plaukiojo 2 paukščiai (A. Petraška), 12-10 Nemune ties Šančiais Kaune – 1 (S. Medžionis), 12-15 Akmenos ež. Trakų r. – 4 (E. Pakštytė), 12-20 Papiro ež. Šalčininkų r. – 1 (E. Pakštytė, L. Raudonikis, G. Petkus), 12-22 Kaune prie geležinkelio tilto – 1 (A. Šimkus), 12-25 ir 12-31 Dusios ež. – 31 (A. Petraška, M. Karlonas, P. Ignatavičius), 12-26 Elektrėnų mariose – 1 (E. Pakštytė, L. Maliužinaitė), 12-28 Nemune, Birštone – 1 (A. Ulevičius), 12-29 Kaune ties Šančiais – 1 (A. Šimkus).

2014-01-11 Alaušo ež., Utenos r. plaukiojo 1 (D. ir D. Norkūnai), 01-18 Kauno mariose – 6 (D. Dementavičius).

RAGUOTASIS KRAGAS (*Podiceps auritus*)

2013-12-15 Dusios ež. matytas 1 (A. Petraška), 12-21 mariose prie Pervalkos – 1 (K. Castren), 12-25 prie Palangos tilto – 1 (V. Kilčauskas).

DIDYSIS KORMORANAS (*Phalacrocorax carbo*)

2013-12-01 ne mažiau 30 kormoranų prie Kauno HE ir 9 – Lampėdžių karjere (S. Medžionis), 12-02 Kauno ma-

rių atkarpoje tarp Arlaviškių ir Viršūžiglio – 50 (M. Karlonas, G. Eigirdas), netoli Nemuno salos Kaune – 8, virš Nevėžio prie Raudondavrio – 8. Čia po kelis paukščius matyta ir visą gruodį (S. Medžionis). 12-08 prie Aleksoto tilto Kaune – 4 (K. Valinčienė). Visą gruodį įvairiose Kauno vietose matyta nuo kelių iki 26 individų (K. Valinčienė, P. Ignatavičius, A. Šimkus ir kt.). 12-08 Dusios ež. – 1 (A. Petraška), 12-11 Galvės ež. Trakų r. – 5 (E. Pakštytė), 12-12 Nemune prie Jurbarko – 4 (V. Kilčauskas), 12-14 virš Nemuno prie Gelgaudiškio – 3 (Ž. Bataitytė), 12-15 Akmenos ež. Trakų r. – 4 (E. Pakštytė), Dusios ež. – 23 ir 30 (A. Petraška), 12-28 virš Čižiūnų k. skrido link Elektrėnų marių – 2 (M. Mickevičius), 12-31 prie Raudondvario praskrido 8 (S. Medžionis) ir prie Elektrėnų marių – 1 (A. Šimkus).

2014-01-04 Dysnų ež., Ignalinos r. matytas 1 individas (A. Čerkauskas, K. Jarmalavičius ir kt.), 01-08 Širvėnos ež., Biržuose – 1 (B. Maldūnienė), 01-11 Nevėžyje šalia Raudondvario – 5 ir Lampėdžių karjere – 1 (S. Medžionis), Alaušo ež., Utenos r. – 5 (D. ir D. Norkūnai), Nemune ties Panemune, Pagėgių sav. – 4 (V. Jusys, V. Eigirdas), 01-12 Tauragno ež. Utenos r. – 24 (D. ir D. Norkūnai), 01-21 Nemune prie Kauno HE – 30 (D. Dementavičius, S. Rumbutis).

2014-02-09 Kaune matyta 17 individų (A. Šimkus). Vėlesni didžiojo kormorano faunistiniai stebėjimai neberenkami – prasidėjo migracija.

DIDYSIS BAUBLYS (*Botaurus stellaris*)

2014-02-18 pamerkyje prie Dargužių k., Varėnos r. stebėtas 1 paukštis (B. Krakevičius) [AS].

DIDYSIS BALTASIS GARNYS (*Egretta alba*)

2013-12-01 Šilavoto žuv. tv. matyta 17 paukščių, 12-07 – 12 (A. Petraška), 12-14 pajūriu Smiltynėje praskrido 1 (J. Zarankaitė), 12-15 Kuršių marių pakrantėje ties Kintais – 1 (V. Eigirdas), 12-16 prie Neries, Kauno r. – 2 (D. Valinčius), 12-20 Papio ež. – 1 (L. Raudonikis, G. Petkus), 12-21 Pervalkoje – 7 (K. Castren), 12-24 Papio ež. – 1 (A. Petraška), 12-25 Kauno mariose prie Kadagių slėnio – 1 (M. Karlonas), 12-25 prie kanalo netoli Drevernos – 2 (G. Gražulevičius), 12-26 Elektrėnų mariose – 2 (E. Pakštytė, L. Maliužinaitė), virš Strėvos up. ties Liutonimis, Kaišiadorių r. – 1 (J. Morkūnas), 12-28 Pervalkoje – 8 (K. Castren), 12-29 Šilavoto žuv. tv. – 6 (I. Šalaševičius), 12-30 Neries upėje ties keliu Kaunas–Šėta, Kauno r. – 2 (K. Valinčienė), 12-30 virš Vilhelmo kanalo ties Dreverna – 3 (V. Eigirdas), 12-31 Barupės tv. Kėdainių r. – 17 (Vl. Naruševičius, B. Belchev).

2014-01-01 Papio ež. Šalčininkų r. matyti 2 (E. Pakštytė, L. Maliužinaitė), 01-02 apsemtose pievose prie Sausgalvių – 1 (V. Eigirdas), 01-05 Tryliškių tv. prie Žiezmarų – 2 (M. Karlonas), 01-10 Kėdainių r., Barupės tv. – 10 ir ežerėlyje ties Grauzų k. – 2 (Vl. Naruševičius), 01-11 Kintų žuv. tv. – 1 ir laukuose prie Krokų lankos ež. – 4 (V. Eigirdas, V. Jusys), Klišupėje netoli Klaipėdos – 1 (D. Račkauskaitė), Elektrėnų mariose – 1 ir Nastrėvaičio ež., Elektrėnų sav. – 2 (E. Pakštytė, L. Maliužinaitė), Balsės upelyje ties Sausbaliais, Vilkaviškio r. – 1 (I. Šalaševičius), 01-12 ežerėlyje ties Grauzų k., Kėdainių r. – 2 (Vl. Naruševičius), Pervalkoje – 1 (K. Castren), 01-19 praskrido ties Šaipiais, Klaipėdos r. (Z. Gasiūnaitė, A. Urbis, S. Gulbinskas), 01-21 Kauno marių pakrantėje prie Kruonio HE matyti 3 (D. Dementavičius).

Didysis baublys (Botaurus stellaris). Dargužių k., Varėnos r., 2014-02-18 © Bronius Krakevičius

2014-02-22 pavieniai paukščiai stebėti Šilavoto žuv. tv. (E. Šniukšta) ir prie Pilvės upelio Kazlų Rūdos sav. (A. Skirpstas, V. Razmus) [AS].

BALTASIS GANDRAS (*Ciconia ciconia*)

2014-01-11 šalia Pajstrio gyv., Panevėžio r. užlietuose laukuose vaikštinėjo 1 paukštis (R. Kauntietis), 01-25 stebėtas netoli Utenos (M. Ilčiukas).

JAVINĖ LINGĖ (*Circus cyaneus*)

2013-12-04 ties Mickais, Klaipėdos r. matytas patinas (A. Škimelis), 12-15 Nemuno deltoje prie Stankiškių – patinas (V. Eigirdas), 12-19 čia matytas jauniklis arba patelė (E. Kavaliauskas), 12-25 ties Stučiais, Klaipėdos r. praskrido patinas (A. Škimelis), 12-30 prie Drevernos – patelė arba jauniklis (V. Eigirdas).

2014-01-08 Voniškių k., Šakių r. praskrido patinėlis (O. Atkočaitis), 01-11 netoli Krokų lankos ež. – jauniklis arba patelė (V. Eigirdas, V. Jusys), laukuose prie Kintų – antrametis (K. Castren). 01-12 Nemuno deltoje prie Stankiškių – patinas (V. Jusys, V. Eigirdas), Būtingės pievose – patinas (J. Morkūnas, Z. Gasiūnaitė, S. Gulbinskas).

Kilnulis erelis (Aquila chrysaetos). Bartkuškių miškas Širvintų r., 2013-12-22 © Oleg Stepanko

2014-02-15 laukuose ties Klaipėda stebėta patelė (S. Karalius), 02-18 pamaryje prie Kintų, Šilutės r. praskrido patelė (L. Raudonikis).

KILNUSIS ERELIS (*Aquila chrysaetos*)

2013-12-22 stebėtas Bartkuškių miške, Širvintų r. (O. Stepanko).

STARTSAKALIS (*Falco columbarius*)

2013-12-08 ir 09 d. matytas laukuose ties Gelnų k., Kėdainių r. (Vl. Naruševičius), 12-30 praskrido ties Dreverna (V. Eigirdas).

SAKALAS KELEIVIS (*Falco peregrinus*)

2013-12-22 gaudė karvelius Kopgalyje (K. Castren), 12-27 čia praskrido 2 (S. Karalius) ir 12-28 – 1 (K. Castren).

2014-01-04 praskrido Smiltynėje (J. Zarankaitė), 01-06 Kopgalyje praskrido suaugęs paukštis, 01-13 – jaunas (S. Karalius).

ILGASNAPĖ VIŠTELĖ (*Rallus aquaticus*)

2013-12-28 girdėta Kuršių marių nendryne prie Juodkrantės (K. Castren).

2014-01-21 stebėta Nemuno pakrantėje prie Kauno HE (D. Dementavičius, S. Rumbutis)

NENDRINĖ VIŠTELĖ (*Gallinula chloropus*)

2013-12-08 Trinyčių tv. Klaipėdoje matyti 2 paukščiai (V. Eigirdas, J. Morkūnas). Čia jie stebėti ir 12-29 (K. Castren). 12-09 Šešupėje ties Marijampolės kareivinėmis skirtingose vietose stebėti 2 individai (I. Šalaševičius).

2014-01-18 matyta Strėvos upėje ties Elektrėnais (D. Dementavičius), 01-21 Smeltalės upelyje, Klaipėdoje (D. Račkauskaitė), 01-25 ir 02-01 Šešupėje, Marijampolėje (A. Žilinskienė).

PILKOJI GERVĖ (*Grus grus*)

2013-12-14 stebėta lesinėjanti užartame kukurūzų lauke Šiaulių r., prie Jackonių k. (M. Kazlauskas).

2014-02-06 stebėta Bizierių k., Šakių r. (O. Atkočaitis), 02-12 klykavo prie Žiebiškio miško, Kauno r. (K. Jokubauskas), 02-17 girdėta Rakavos miške Raseinių r. (A. Kasparavičius), 02-19 praskrido Kopgalyje (S. Karalius), 02-22 Grobšto rezervate Kuršių nerijoje pabaidytos 2, (G. Gražulevičius), girdėtos Skaistakaimio k., Šakių r. (R. Jarmalavičius), 02-23 – Kazkarų k., Šakių r. (R. Juškaitis), 02-23 dvi praskrido ties Pervalka (P. Igantavičius, J. Klimaitė), Vilkaviškio r. stebėtos 3 (I. Šalaševičius), netoli Vandžiogalos – 4 (G. Eigirdas), 02-25 Avižieniuose, Vilniaus r. praskrido 1 (L. Janulaitienė), 02-26 prie Lazdininkų, Kretingos r. – 2 (V. ir V. Laukžemiai), 02-28 Montvilių miške, Jurbarko r. girdėtos 2 (A. Čeponis). Visi vasario stebėjimai – [AS].

DIRVINIS SĖJIKAS (*Pluvialis apricaria*)

2013-12-01 Biržų r. Kirdonių k. laukuose stebėta 14 paukščių, 12-02 – 2 (B. Maldūnienė), 12-02 prie Vainatrakio, Kauno r. – 45 (G. Eigirdas, M. Karlonas), laukuose Stulgių k., Šakių r. – apie 70 (O. Atkočaitis), Nemuno deltoje ties Stankiškių k. – 5 (V. Jusys, V. Eigirdas), 12-07 Maženių k. laukuose, Panevėžio r. – apie 60 (I. Vaičiūnaitė).

2014-02-22 prie Lankupių, Šilutės r. matyti 4 (M. Briedis), 02-23 arimuose ties Klaipėda – 20 ir 02-25 šalia Valniškių k., Jurbarko r. – 23 (A. Čeponis) [AS].

PAPRASTOJI PEMPĖ (*Vanellus vanellus*)

2013-12-04 Renavo k. apylinkėse, Mažeikių r. skraidė 24 individai, 12-09 Nemuno deltoje tarp Stankiškių ir Minijos stebėta prie 180, Rusnės saloje prie Bevardžio upelio – 17, ties Sausgalviais – apie 80 (V. Eigirdas, V. Jusys), 12-25

ties Stankiškais matyta 37 (S. Minkevičius, S. Minkevičienė), 12-29 Kintuose – 6 (K. Castren, M. Šniaukštienė, L. Šniaukšta).

2014-01-04 Nemuno deltoje prie Stankiškių k. – apie 50 individų būrys (Z. Gasiūnaitė), 01-11 ir 12 d. toje pat vietoje – 62 (K. Castren, V. Jusys, V. Eigirdas).

2014-02-15 laukuose ties Leliais, Klaipėdos r. stebėtas 1 paukštis (S. Karalius), 02-16 prie Vėžaičių – 8, netoli Priekulės – 1 (M. Briedis), Šilavoto žuv. tv. praskrido 1 (A. Petraška) [AS]. Vėlesni paprastųjų pempių faunistiniai stebėjimai nebe-
renkami – prasidėjo migracija, jos buvo stebimos daugelyje vietų.

OŽELIS NYKŠTUKAS (*Lymnocyptes minimus*)

2013-12-30 Zarasų r. Salako ap. prie Ganiavos ež. pabaidytas 1 paukštis (A. Čerkauskas).

2014-01-31 pabaidytas netoli Priekulės, Klaipėdos r. (S. Lileikis).

PERKŪNO OŽELIS (*Gallinago gallinago*)

2013-12-03 Stulgių k., Šakių r. pievose prie balos stebėtas 1 paukštis (O. Atkočaitis), 12-09 Nemuno deltoje prie Stankiškių pakilo 4 paukščių būrelis (V. Eigirdas, V. Jusys), 12-10 Smeltalės upelio pakrantėje, Klaipėdoje pakilo 1 (D. Račkauskaitė), 12-13 Lapainios upelio pakrantėje, Kaišiadorių r. – 1 (R. Karpuška), 12-29 praskrido virš Dėmbravos gv., Panevėžio r. (I. Vaičiūnaitė).

SLANKA (*Scolopax rusticola*)

2013-12-09 pakelta Koggalio miške (S. Karalius), 12-14 pabaidyta miške netoli Nidos (G. Gražulevičius), 12-26 – Gubiškių miške, Trakų r. (M. Mickevičius, R. Kiserauskaitė).

2014-02-01 stebėta Kretingos r., Kulupėnų k., Vargučio upelio slėnyje (A. Kubilius), 02-15 pabaidyta miške netoli Nidos (G. Gražulevičius) [AS].

DIDŽIOJI KUOLINGA (*Numenius arquata*)

2013-12-09 klydkama praskrido Ventės rage (V. Jusys, V. Eigirdas).

KRANTINIS TILVIKAS (*Actitis hypoleucos*)

2013-12-25 – 12-31 maitinosi Nemuno pakrantėje netoli Aleksoto tilto Kaune (S. Medžionis). Pirmoji šios rūšies registracija žiemą Lietuvoje (LOFK).

2014-01-05 stebėtas tas pats individas Kaune (A. Kvaracijus).

SILKINIS KIRAS (*Larus fuscus*)

2013-12-22 Lapių sąvartyne stebėtas suaugęs paukštis (V. Eigirdas, A. Petraška).

GELTONKOJIS KIRAS (*Larus michahellis*)

2013-12-22 Lapių sąvartyne stebėtas suaugęs paukštis (V. Eigirdas, A. Petraška).

DIDYSIS POLIARINIS KIRAS (*Larus hyperboreus*)

2013-12-26 pirmų metų amžiaus paukštis stebėtas prie Nemuno salos, Kaune (K. Valinčienė, V. Eigirdas, A. Petraška). Čia jis buvo matytas ir 2014-01-11 (K. Valinčienė) ir 01-30 (V. Eigirdas, A. Naudžius), 02-15 (V. Eigirdas) ir 02-28 (K. Bilinskas).

*Nendrinė vištelė (*Gallinula chloropus*).*

Šešupė, Marijampolė, 2014-02-01 © Aušra Žilinskienė

TRIPIRŠTIS KIRAS (*Rissa tridactyla*)

2014-01-14 Baltijos jūroje apie 35 km nuo Palangos matytas suaugęs paukštis [38], o 02-10 – jaunas (G. Gražulevičius) [39].

MAŽASIS KIRAS (*Hydrocoloeus minutus*)

2013-12-03 Klaipėdos uosto akvatorijoje matyti 2 paukščiai, 12-05 Koggalyje – 6 (S. Karalius), 12-08 Ventės rage – 1 (V. Jusys), 12-09 Koggalyje – 1, 12-11 – 20 (S. Karalius), 12-12 prie senosios perkėlos Klaipėdoje – 1 (S. Apanavičius), 12-16 prie Palangos tilto – 2 (P. Bagdonas), 12-16 Koggalyje – 9 (S. Karalius), 12-20 Papio ež. Šalčininkų r. – 1 (E. Pakštytė, L. Raudonikis, G. Petkus), 12-22 Koggalyje – 5 (K. Castren), 12-27 Klaipėdos uosto akvatorijoje – 1 (S. Karalius), 12-30 jūroje prie Palangos – 1 (J. Morkūnas, R. Morkūnė), 12-31 jūroje ties Koggaliu – 3 (S. Karalius).

2014-01-09 jūroje ties Koggaliu stebėtas jaunas paukštis (S. Karalius), 01-10 Papio ež., Vilniaus r. – suaugęs (E. Pakštytė), jūroje ties Koggaliu – 2 suaugę, 01-22 uosto akvatorijoje ties Danės žiotimis – suaugęs (S. Karalius).

TAISTĖ (*Cepphus grylle*)

2014-02-27 stebėta Baltijos jūroje ties Šventąja (G. Gražulevičius).

ULDUKAS (*Columba oenas*)

2013-12-07 ties Degimų k., Prienų r. virš kukurūzų lauko skraidžiojo 3 (A. Petraška), 12-27 pakelėje prie Palangos ant laidų tupėjo 25 paukščių būrys (K. Castren).

2014-01-15 stebėtas miško pakraštyje ties Raguvėlės gyvenvietėje, Anykščių r. (I. Vaičiūnaitė).

2014-02-07 praskrido Labūnavos miške, Kėdainių r. (Vl. Naruševičius), 02-24 matytas Koggalyje (S. Karalius) [AS], 02-28 daugiau nei 10 individų praskrido Klaipėdoje (J. Morkūnas) [AS] ir 2 paukščiai praskrido Montvilių miške, Jurbarko r. (A. Čeponis) [AS].

KERŠULIS (*Columba palumbus*)

2013-12-05 Koggalyje stebėtas 1 paukštis (S. Karalius), 12-10 Ventės rage praskrido 1 (V. Eigirdas), 12-17 Šilutėje stebėti 2 (P. Bagdonas), 12-22 Mažajame Kaimelyje, Klaipėdoje – 1 (S. Karalius).

Balinė pelėda (*Asio flammeus*). Balsupių k., Marijampolės r., 2013-12-08 © Irmantas Šalaševičius

2014-01-05 praskrido virš Mažojo Kaimelio Klaipėdoje (S. Karalius), 01-19 – ties Nemirseta (L. Raudonikis).

2014-02-19 Koppalyje praskrido 1+1 (S. Karalius), 02-21 matyta Klaipėdoje (J. Morkūnas), 02-23 Pervalkoje – 2, Koppalyje – 1 (P. Ignatavičius, J. Klimaitė), 02024 Kaune – 1 (I. Vaičiūnaitė), T. Čeponis), 02-25 prie Sausgalvių, Šilutės r. – 1 (V. Eigirdas) [AS].

DIDYSIS APUOKAS (*Bubo bubo*)

2013-12-28 girdėtas Nemuno deltoje (G. Eigirdas, V. Eigirdas, A. Petraška, M. Karlonas).

2014-01-08 rastas negyvas Grabupiuose, Šilutės r. (V. Jusys, V. Eigirdas).

2014-02-27 du skirtingi paukščiai matyti ar girdėti Nemuno deltoje. Vienas jų – su siųstuvu ant nugaros (V. Eigirdas).

RAIBOJI PELĖDA (*Surnia ulula*)

2013-12-18 – 2014-01-14 Nemuno deltoje ties Stanikiškių k. nuolatos laikėsi 1 paukštis (V. Eigirdas, V. Jusys) [14], 12-28 prisitrenkęs paukštis rastas Kaune (R. Patapavičius) [15].

BALINĖ PELĖDA (*Asio flammeus*)

2013-12-08 stebėta Balsupių k., Marijampolės r. (I. Šalaševičius), 12-14 naktį Ventės rage skraidė 3 individai. Vienas jų sugautas (V. Eigirdas, S. Anulevičiūtė).

2014-01-21 stebėta apleistose pievose Stulgių k., Šakių r. (O. Atkočaitis).

2014-02-24 matyta Dreizių k., Klaipėdos r. (M. Briedis).

BALTNUGARIS GENYS (*Dendrocopos leucotos*)

2013-12-31 stebėtas Kintų miške (V. Eigirdas).

2014-02-28 matytas Ventės rage (V. Eigirdas).

LYGUTĖ (*Lullula arborea*)

2013-12-09 Ventės rage praskrido 1 paukštis (V. Jusys), 12-10 pajūryje ties Juodkrante – 10 paukščių būrelis (K. Castren).

2014-02-23 Kuršių nerijoje stebėta apie 20 paukščių (G. Gražulevičius) [AS].

DIRVINIS VIEVERSYS (*Alauda arvensis*)

2013-12-09 Rusnėje prie Bevardžio upelio matyti 5 paukščiai (V. Eigirdas, V. Jusys). 12-17 čia laikėsi 1 individas (A. Škimelis).

2014-02-17 girdėtas Rakaivos k., Raseinių r. (A. Karpavičius), pirmi keli praskrido virš Žuvinto ež. (G. Baublys) [AS]. Nuo 02-18 jau stebimi daugelyje vietų – prasidėjo migracija.

PIEVINIS KALVIUKAS (*Anthus pratensis*)

2013-12-10 praskrido pajūryje ties Juodkrante (K. Castren).

2014-02-23 girdėtas Ansainiuose, Kėdainių r. (A. Petraška, Vl. Naruševičius) [AS].

BALTOJI KIELĖ (*Motacilla alba*)

2013-12-08 jaunas paukštis stebėtas Kaune ties Žalgirio arena (I. A., S. Semionovai).

VANDENINIS STRAZDAS (*Cinclus cinclus*)

2013-12-13 Akmenos upėje, Kretingoje stebėtas 1 paukštis (R. Kinduris), 12-25 Verknės upelyje, Verkių parke Vilniuje maitinosi 1 individas (M. Šniukštienė, L. Šniukšta). Jis čia buvo matytas ir 12-29 (R. Karpavičius).

2014-01-19 Viešvilės upelyje, Jurbarko r. stebėti 2 individai (A. Čeponis), 01-20 Švėkšnalės upelyje prie Švėkšnos – 1 (E. Užpelkis), 01-24 čia matyti 2 (A. Škimelis), 01-25 prie Danės–Akmenos užtvankos Kretingoje – 2 (J. Morkūnas).

2014-02-02 stebėtas Kretingoje prie Danės–Akmenos užtvankos (A. Šimkus), 02-05 Vilniuje, Verknės upelyje – 2 (P. Bagdonas), 02-16 Skinijos upelyje Lyverių k., Klaipėdos r. (Č. Murauskas).

PAPRASTASIS ERŠKĖTŽVIRBLIS (*Prunella modularis*)

2013-12-02 stebėtas Ventės rage (V. Eigirdas), 12-05 – balsas girdėtas Alytuje (A. Petraška).

2014-01-03 ir 01-13 pavieniai paukščiai sugauti Ventės rage. Abu žieduoti paukščiai čia laikėsi iki 01-20 (V. Jusys, V. Eigirdas).

LIEPSNELĖ (*Eritacus rubecula*)

2013-12-01–31 d. Ventės rage žiemojo 3 (V. Jusys, V. Eigirdas ir kt.), 12-03–12-16 stebėta Koppalyje (S. Karalius), 12-09 – Mažajame Kaimelyje, Klaipėdoje (E. Užpelkis), 12-11 Juodkrantėje – 3, Koppalyje – 2 (K. Castren), 12-16 Palangoje prie Gintaro muziejaus (P. Bagdonas), 12-28 Nemuno deltos Žalgirių miške (V. Eigirdas, G. Eigirdas, A. Petraška, M. Karlonas), 12-29 prie Gintaro įlankos, Juodkrantėje (K. Castren), 12-29 Žvėryne, Vilniuje (P. Bagdonas), 12-30 Gubiškių miške, Trakų r. (M. Mickevičius), Kintų miške (V. Eigirdas), 12-31 Kaune šalia Smetonos al. (J. Miškinis).

2014-01-01 Koppalyje matytos 2 (K. Castren), 01-13 ir 01-19 Šventojoje (V. Laukžemienė, V. Laukžemis), Smiltynėje ir prie Nidos – po 1 (J. Zarankaitė), Koppalyje – 2 (K. Castren), 01-14 miškuose tarp Smiltynės ir Juodkrantės – 2 (J. Zarankaitė), 01-17 Karklėje, Klaipėdos r. – 1 (L. Raudonikis), 01-18 Smeltės pusiasalyje, Klaipėdoje – 1 (G. Gražulevičius), 01-19 Puzaičių miške, Kėdainių r. – 1 (Vl. Naruševičius),

01-21 Kaune (D. Dementavičius, S. Rumbutis), 01-22 ir 01-26 prie Smeltalės upelio Klaipėdoje – 1 (D. Račkauskaitė, S. Karalius), 01-24 Šyšos up. pakrantėje, Šilutėje – 1 (P. Bagdonas), 01-25 Liudvinave, Marijampolės r. – 1 (V. Razmus), 01-26 Kūlpėnų k., Kretingos r. – 2 (A. Kubilius), 01-31 prie Kauno HE – 1 (V. Eigirdas).

2014-02-03 girdėta Žirmūnuose, Vilniuje (P. Bagdonas), matyta Klaipėdoje (S. Apanavičius), 02-04 Panemunės šilo pakraistyje, Kaune (J. Miškinis), 02-10 – Koppalyje (S. Karalius), 02-11 Smiltynėje (J. Zarankaitė), 02-14 – Šventojoje 2 (V. Laukžemienė), 02-16 Ventės rage sugauta 1, 02-24 – 2 (R. Rangienė, V. Eigirdas) [AS].

DŪMINĖ RAUDONUODEGĖ (*Phoenicurus ochruros*)

2013-12-20 Vilniuje, Antakalnyje stebėti 2 paukščiai, kurie čia buvo matomi ir vėliau, iki 12-31. O 2014-01-21–02-05 čia matytas 1 individas (A. Šimkus).

STRAZDAS GIESMININKAS (*Turdus philomelos*)

2013-12-01–12-20 Ventės rage reguliariai stebėtas 1 paukštis (V. Jusys, V. Eigirdas), 12-28 Ubiškių k. apylinkėse, Trakų r. stebėti 4 paukščiai (M. Mickevičius).

2014-01-04 stebėtas Ventės rage, 01-16 čia iš matytų 2 paukščių 1 sugautas. Abu paukščiai paskutinį kartą čia matyti 01-18 (V. Eigirdas, V. Jusys).

BALTABRUVIS STRAZDAS (*Turdus iliacus*)

2013-12-09 stebėtas Ventės rage (V. Jusys), 12-09 du paukščiai matyti Trinyčių parke, Klaipėdoje (J. Morkūnas), 12-10 stebėtas Koppalyje (S. Karalius), 12-25 ties Lepliūnais, Druskininkų r. – 5 (L. Raudonikis), Ventės rage praskrido 1 (V. Jusys), 12-28 girdėtas Ventės rage (A. Petraška, V. Eigirdas, G. Eigirdas, M. Karlonas).

2014-01-17 Antakalnyje, Vilniuje stebėtas 1 paukštis (A. Šimkus).

AMALINIS STRAZDAS (*Turdus viscivorus*)

2013-12-01 Prienų r. Pakampiškių k. stebėti 4, Patelviškio k. – 1 (A. Petraška), 12-02 Ventės rage – 1 (V. Eigirdas, V. Jusys), 12-07 Prienų r. Prienlaukio k. – 1, Klebiškio k. – 2, 12-14 Prienlaukio k., Klebiškio k. ir Prienuose – po 1, 12-23 Šilavote – 2, Ignacavoje, Prienų r. – 1 (A. Petraška), 12-27 Kaune prie IV forto – 1 (P. Ignatavičius), 12-29 pakelėje prie Leskavos – 1 (I. Šalaševičius), 12-30 pakelėje prie Šilavoto – 1 (V. Razmus), 12-31 po vieną paukštį stebėta Išmanų, Prienlaukio ir Klebiškio k., Prienų r. (A. Petraška).

2014-01-04 Kaune prie IV forto matytas 1, Purvininkų k., Prienų r. – 2, ties Pakumprio k., Prienų r. – 1, Prienuose – 1 (A. Petraška), 01-11 Prienų r. Liepaloto, Kuprių, Prienlaukio, Klebiškio ir Ignacavos k. stebėti pavieniai paukščiai (A. Petraška), 01-18 Druskininkuose – 1 (P. Ignatavičius).

2014-02-09 Bačkininkuose, Prienų r. stebėtas 1 (A. Petraška), 02-21 giedojo Marcinkonių apylinkėse (E. Drobėlis) [AS], 02-22 Stulgių k., Šakių r. stebėti 4 (O. Atkočaitis) [AS], 02-26 praskrido Ventės rage (V. Jusys, V. Eigirdas) [AS].

JUODAGALVĖ DEVYNBALSĖ (*Sylvia atricapilla*)

2013-12-02 patinas stebėtas Ventės rage (V. Eigirdas, V. Jusys).

2014-01-19 patinas stebėtas pakelės krūmuose Kliošių miške prie Klaipėdos (D. Račkauskaitė).

Paprastasis erškėtžvirblis (*Prunella modularis*).
Ventės ragas, 2014-01-19 © Vytautas Jusys

Juodagalvė devynbalsė (*Sylvia atricapilla*).
Žvėrynas, Vilnius, 2014-02-02. © Mindaugas Urbonas

2014-02-02 Vilniuje, Žvėryno mikrorajone į lesyklą atskrido patelė (M. Urbonas).

PILKOJI PEČIALINDA (*Phylloscopus collybita*)

2014-01-03 sugauta Ventės rage (V. Eigirdas), 01-08 Ventės rage sugauta *Ph. c. tristis* porūšio individas. 01-13 abu paukščiai čia vėl stebėti ir laikėsi iki 01-18 (V. Eigirdas).

ŪSUOTOJI ZYLĖ (*Panurus biarmicus*)

2014-01-11 Šilavoto žuv. tv. Prienų r. girdėti 2 paukščių balsai (A. Petraška).

ILGAUODEGĖ ZYLĖ (*Aegithalos caudatus*)

2013-12-29 miške prie Šilavoto, Prienų r. 15–20 paukščių būrelyje matytas vienas *A. c. europaeus* porūšio individas (I. Šalaševičius).

PAPRASTASIS VARNĖNAS (*Sturnus vulgaris*)

2013-12-03 Skaištakaimio k., Šakių r. matytas būrelis (Ž. Baitytė), 12-06 Dembravoje, Panevėžio r. – 2 (I. Vaičiūnaitė), 12-08 Dainiūnuose, Biržų r. – 2 (A. Naudžius), 12-09 pake-

Juodagalvė devynbalsė (*Sylvia atricapilla*). Kliošių miškas, Klaipėdos r., 2014-01-19. © Dalia Račkauskaitė

Pilkoji pečialinda (*Phylloscopus collybita*). Ventės ragas, 2014-01-03. © Vytautas Eigirdas

liui į Kliošių mišką, Klaipėdos r. – 7 (D. Račkauskaitė), Ventės rage praskrido apie 200 paukščių būrys ir dar apie 400 (būrelius po kelis–keliasdešimt) matyta Nemuno deltoje prie Sausgalvių, Stankiškių, Minijos, Rusnėje) (V. Eigirdas, V. Jusys), Kopgalyje – 15 (S. Karalius), 12-10 Jonaičių k., Šilutės r. – 2 (E. Užpelkis), Klaipėdoje 3+10 (D. Račkauskaitė), Juodkrantėje – 7+33 (K. Castren), Skaistakaimio k., Šakių r. – 9 (Ž. Bataitytė), Kopgalyje – apie 60 (S. Karalius), 12-11 Kopgalyje – 110+50 (K. Castren) + 30 (S. Karalius), 12-13 Klaipėdoje prie treko – 8 (E. Užpelkis), 12-14 Nemuno deltoje prie Sausgalvių – būrys apie 2000 (V. Eigirdas, S. Anulevičiūtė, E. Užpelkis), Slengiuose, Klaipėdos r. – 7 (P. Bagdonas), 12-15 Arlaviskėse, Kauno r. – 1 (P. Ignatavičius), prie Dituvo, Klaipėdos r. – 9 (P. Bagdonas), 12-17 ties Šyšgiriomis – 29, Rusnėje – 30+6+5 (A. Škimmelis), apie 500 individų būrys vakare praskrido Ventės rage (V. Jusys, V. Eigirdas), 12-18 prie Šilutės – 10 (P. Bagdonas), Kaune – 3 (D. Dementavičius, S. Rumbutis), 12-24 prie Bernardžio upelio, Rusnėje – apie 100 (E. Užpelkis), 12-25 Nemuno deltoje ties Stankiškais – apie 250, ties Užliekniais – apie 100 (S. Minkevičius, S. Minkevičienė), Zarasuose – 9 (I. Semionovas), 12-26 Kietaviskėse, Kaišiadorių r. – apie 25 (J. Morūnas), Šeškinės k., Biržų r. – 11 (A. Naudžius), Smalininkuose, Jurbarko r. – 4 (A. Čeponis), 12-27 Inkilų k., Ukmergės r. – 1 (K. Jarmalavičius, A. Paltanavičiūtė), 12-28 Juodkrantėje – 28 (K. Castren), 12-29 prie kelio Priekulė–Kintai šešios vietose – apie 480 (K. Castren), 12-30 Klaipėdos centre – 1, Klaipėdos pietiniame pakraštyje – 9 (D. Račkauskaitė), 12-31 panemunėje Kaune – 15-20 (B. Jareckas), netoli Senųjų Trakų – 4 (E. Pakštytė).

2014-01-05 Saviečių k., Kėdainių r. matyti 8 paukščiai (Vl. Naruševičius), 01-06 Dembavos k., Panevėžio r. – 1 (I. Vaičiūnaitė), 01-08 virš Vilniaus praskrido 2 būriai – 150 ir 50 individų (R. Karpavičius), Ventėje ant laidų tupėjo – 379 (V. Jusys, V. Eigirdas), Paežerės Rūdaičių k., Plungės r. – 8 (J. Šečkus), 01-11 Nemuno deltoje prie Minijos k. – 6 (V. Jusys, V. Eigirdas), Parudaminyje, Vilniaus r. – 1 (S. Minkevičius ir kt.), Kintuose – 20 (K. Castren), Rusnėje – apie 500 ir šalia Gardamo, Šilutės r. – 31 (E. Užpelkis, P. Bagdonas), 01-13 Ventės rage praskrido apie 50 (V. Eigirdas), Kopgalyje – 4, Juodkrantėje – 1 (K. Castren), 01-14 Ventės rage sugauti 2, 01-16 įvairiose Nemuno deltos vietose – apie 2000 (V. Eigirdas), 01-17 Karklėje, Klaipėdos r. – 1 (L. Raudonikis), prie Nidos – 13 (A. Naudžius), 01-18 Marijampolėje – 4 (A. Skirpstas, V. Razmus), Alytuje – 2 (A. Petraška), Rumšiškėse – 1 (D. Dementavičius), 01-21 Dainiūnų k., Biržų r. praskrido 9 (A. Naudžius), Smeltalės upelio pakrantėje, Klaipėdoje – 2 (D. Račkauskaitė), 01-22 Klaipėdoje praskrido 3 (S. Karalius), 01-24 Marijampolėje – 2 (V. Razmus), 01-29 Trakسدėžiuose, Šilutės r. – 3 (J. Rokas), 01-30 Klaipėdoje – 3 (S. Apanavičius).

2014-02-01 Palangoje praskrido 1 (A. Šimkus), 02-06 prie A. Stulginskio universiteto, Kauno r. – 22 (A. Naudžius, V. Eigirdas), 02-06 Ventės rage – 8 (V. Jusys), 02-08 Takiškių sąvartyne, Alytaus r. – 13, 02-09 Lapių sąvartyne ir Šančiuose, Kaune – po 1 (A. Petraška), 02-10 Palangoje – 4 (P. Bagdonas). Kadangi nuo vasario vidurio prasidėjo migracija, vėlesni paprastųjų varnėnų stebėjimai neberegistruojami.

ŠIAURINIS KIKILIS (*Fringilla monti fringilla*)

2013-12-08 Jonaičių k., Šilutės r. stebėtas lesykloje (E. Užpelkis), 12-09 patelė lesykloje Tumejos k., Anykščių r. (R. Kaunietis), 12-10 stebėtas Ventės rage (V. Jusys), pajūryje prie Juodkrantės praskrido 7 paukščių būrelis. 12-11 Kopgalyje matyti 2 paukščiai (K. Castren).

2014-01-04 Klaipėdos šiaurinėje dalyje stebėtas patinas (S. Karalius), 01-06 Ventės rage – patelė, 01-08 – patinas (V. Eigirdas), 01-13 Ventės rage sugauti ir sužieduoti 3 patinai (V. Eigirdas, V. Jusys), 01-14 Domeikavoje, Kauno r. – 1 (K. Valinčienė), 01-16 Ventės rage sugautas patinas (V. Eigirdas), 01-18 Didžiojo Raisto k., Jonavos r. stebėti 2 (M. Karlonas), 01-19 Maženių k., Panevėžio r. – 1 (I. Vaičiūnaitė), 01-23 Kairių k., Panevėžio r. – 1 (I. Vaičiūnaitė).

2014-02-02 Didžiojo Raisto k., Jonavos r. lesykloje matyti 7 (M. Karlonas), 02-03 Kaune – 2 (J. Miškinis), 02-02 Ventės rage sugauta patelė (V. Jusys) o 02-10 – patinas (R. Rangienė), 02-14 – patinas (V. Jusys).

PAPRASTASIS ČIVYLIS (*Carduelis cannabina*)

2013-12-07 laukuose prie Medekių k., Biržų r. stebėti 32 paukščiai, 12-21 prie Spalviškių k., Biržų r. – 74 (A. Naudžius), 12-25 Zailių k. laukuose, Alytaus r. – 1 (A. Petraška, M. Karlonas), ties Jakutiškiais, Ukmergės r. – ne mažiau nei 100 individų (S. Karalius).

2013-01-01 prie Gelgaudiškio, Šakių r. maitinosi apie 10 individų (Ž. Bataitytė), 01-05 Daudžgirių k., Biržų r. matytas 40 paukščių būrys (B. Maldūnienė), 01-11 prie Kucų, Pagėgių sav. apie 70 individų būrys kartu su žaliukėmis ir smilginiais strazdais (V. Jusys, V. Eigirdas), 01-12 ties Lauksodžiais, Pakruojo r. – 15 (A. Naudžius), 01-16 Kaune – 2 (J. Miškinis), 01-23 Kairių k., Panevėžio r. – 2 (I. Vaičiūnaitė), 01-25 Bukūnų k., Lazdijų r. – 3 (M. Karlonas, V. Eigirdas).

2014-02-18 čiułbėjo prie Linkaičių, Jonišio r. (R. Stan-kūnas), 02-22 Krioklaukyje, Alytaus r. stebėta apie 15 (A. Petraška), 02-23 laukuose prie Klaipėdos – 3 (S. Karalius), šalia Domeikavos, Kauno r. – 2 (G. Eigirdas) [AS].

GELTONSNAPIS ČIVYLIS (*Carduelis flavirostris*)

2014-01-11 mažiausiai 2 individai matyti dagilių būryje Nemuno slėnyje ties Stulgių k., Šakių r. (O. Atkočaitis).

2014-02-25 Stulgių k., Šakių r. stebėtas 1 paukštis (O. Atkočaitis).

POLIARINIS ČIMČIAKAS (*Carduelis bornemanni*)

2013-12-30 šalia Trakų pilies paprastųjų čimčiakų būryje matytas 1 paukštis (E. Pakštytė).

2014-01-19 Stašėnų k., Jonavos r. mišriame būryje matyti 2 paukščiai (M. Karlonas).

2014-02-05 Ventės rage sugautas jaunas paukštis (V. Jusys).

PUŠINIS KRYŽIASNAPIS (*Loxia pytyopsittacus*)

2013-12-21 Pervalkoje stebėti 2 patinai ir 2 patelės [11 nuo 1989 m.], 12-28 – 1 patelė (K. Castren) [12 nuo 1989 m.].

2014-01-08 Koppalyje 17 kryžiasnapių bendrame būryje matyti mažiausiai 5 individai (S. Karalius) [13 nuo 1997 m.].

Poliarinis čimčiakas (*Carduelis bornemanni*).
Ventės rage, 2014-02-05 © Vytautas Jusys

PUŠINĖ SNIEGENA (*Pinicola enucleator*)

2013-12-25 Ažuolynų k., Alytaus r. 9 paukščių būrelis maitinosi maumedžio sėklomis (E. Šniaukšta) [5 nuo 1989 m.].

NENDRINĖ STARTA (*Emberiza schoeniclus*)

2013-12-01 Šilavoto tv. matytas 1 paukštis (A. Petraška).

2014-01-21 stebėta Nemuno pakrantėje prie Kauno HE (D. Dementavičius, S. Rumbutis)

PIRMASIS KRANTINIO TILVIKO ŽIEMOJIMAS LIETUVOJE

Saulius MEDŽIONIS

Stebėdamas paukščius niekada nežinau, kada aplan-kys sėkmė. 2013 m. gruodžio 25 d. važiuavau H. ir O. Minkovskių gatve Kaune. Diena apniukusi, artėjo pavakarys (buvo apie 15 val. 30 min.). Nors tą kartą specialiai paukščių stebėti nesiruošiau, automobilyje turėjau žiūronus. Netoli Aleksoto tilto Nemuno pakrantėje esančiame nedideliame iškyšulyje pastebėjau besiilsinčių 30–40 įvairių kirų būrelį. Sustojau, norėdamas nustatyti tupinčių kirų rūšis. Mano nuostabai, šalia jų bėgiojo nedidelis tilvikas. Jis drąsiai šmirinėjo lesinėdamas pakrantės smėlyje ir Nemuno sąnašose. Nors matomumas nebuvo pats geriausias, o arčiau prieiti bijojau, kad nenu-baidyčiau paukščių, nusprendžiau, jog tai krantinis tilvikas. Galutinai tuo įsitikinau, kai po kelių minučių paukštis pakilo ir šiai rūšiai būdingu skridimo būdu nuskrido. Skrendant aiškiai matėsi baltos jo sparnų juostelės.

Tik kitą dieną sužinojau, kad krantinis tilvikas iki šiol žiemą Lietuvoje nebuvo stebėtas! Tą pačią dieną tilviką nufotografavo Vytautas Eigirdas. Šis tilvikas toje pačioje vietoje buvo stebimas dar beveik dvi savaites, paskutinį kartą – 2014 m. sausio 5 d.

Krantinis tilvikas – tolimasis migrantas, žiemojantis centrinėje ir pietų Afrikoje, rytinėje Indijoje, Ramiojo vandenyno salose, pietryčių Azijoje ir Australijoje. Suau-gę nesėkmingai perėję paukščiai pradeda rudeninę mig-

Krantinis tilvikas (*Actitis hypoleucos*).
Nemunas, Kaunas, 2013-12-26 © Modestas Ružauskas

raciją jau birželio gale, perintys išskrenda liepos gale–rugpjūtį, o jaunikių migracija gausiausia rugpjūtį–rugsėji.

Duomenų apie krantinio tilviko žiemojimą kaimy-ninėse šalyse taip pat nerasta. Pavieniai žiemojantys paukš-čiai kartais stebimi Didžiojoje Britanijoje ir kitose Vaka-rų Europos valstybėse.

THE FIRST CASE OF COMMON SANDPIPER WINTERING IN LITHUANIA

Saulius Medžionis

Summary. On 25th December, 2013 Common Sand-piper was observed feeding near the Nemunas River in Kau-nas. The bird was keeping at the same place till January 5th, 2014. Common Sandpiper has never been seen in Lithua-nia in winter month before.

RETŲ PAUKŠČIŲ STEBĖJIMAI KAIMYVINĖSE ŠALYSE IR VAKARŲ PALEARCTIKOJE 2013–2014 M. ŽIEMĄ

Parengė Modestas RUŽAUSKAS, Eglė PAKŠTYTĖ

Pagal: www.tarsiger.com, Birding World, www.netfugl.de, www.clanga.com, www.latvijaspudni.lv, www.estbirding.ee, www.birdguides.com, www.birdforum.net ir kt.

Lietuvos ornitofaunistinė komisija (LOFK) pateikiamų stebėjimų papildomai nekomentuojama, nes neišskys jų statusas (ar nacionalinės ornitofaunistinės komisijos patvirtino, ar ne). Be to, skelbiama informacija ne visada leidžia tinkamai įvertinti konkretų atvejį. LOFK nori atkreipti dėmesį, kad kai kurie pateikiami faktai gali būti siejami su iš nelaisvės pabėgusiais paukščiais ar kitais laukinėms populiacijoms nebūdingais atvejais. Dėl to ši medžiaga turi būti vertinama tik kaip atskirų, retai aptinkamų paukščių rūšių registracijų suvestinė kaimyninėse šalyse, tačiau svarbi, norint tinkamai interpretuoti retų paukščių rūšių stebėjimų mūsų šalyje rezultatus.

BALTARUSIJA

12-18 Rosonskio r. stebėta **raiboji pelėda** (*Surnia ulula*), o 12-27 Minsko botanikos sode pastebėtas **margasparnis kryžiasnapis** (*Loxia leucoptera*). 01-06 netoli Gardino matyta **kalninė kielė** (*Motacilla cinerea*).

ESTIJA

Vandeninis kalviukas (*Anthus spinoletta*) stebėtas Piarnu 02-16 [2]. **Raibosios pelėdos** (*Surnia ulula*) šiemet buvo itin gausios – nuo 09 mėn. iki 02-08 stebėti bent 45 individai skirtingose šalies vietose. Taip pat dažnai stebėti **tripirščiai kirai** (*Rissa tridactyla*), kurie įvairiose šalies vietose matyti 11 kartų. Dešimt **pievinių kalviukų** (*Anthus pratensis*) stebėta Kihnu saloje 01-13. Žiemą šioje šalyje taip pat užfiksuota 10 **pilkųjų pečialindų** (*Phylloscopus collybita*). **Baltosios kielės** (*Motacilla alba*) po vieną stebėtos Hurju 02-24 ir Kihnu 01-09. Pavieniai **perkūno oželiai** (*Gallinago gallinago*) Saremos saloje 01-05 ir 01-19; **geltonsnapis naras** (*Gavia adamsii*) Tartu apskrityje nuo 12-21 iki 01-09. Kaip ir kaimyninėje Latvijoje, Estijoje šią žiemą buvo pastebėtas žiemojantis **oželis nykštukas** (*Lymnocyptes minimus*) Saremos saloje 01-05. 37 **pentinuotosios startos** (*Calcarius lapponicus*) gruodžio mėn. pastebėtos Saremos saloje. **Lygutė** (*Lullula arborea*) stebėta Piarnu apskrityje 12-26.

LATVIJA

Šią žiemą gana gausiai stebėti **poliariniai čimčiakai** (*Acanthis hornemannii*), kurių suskaičiuota bent 15 įvairiose šalies vietose. Įdomūs buvo **oželių nykštukų** (*Lymnocyptes minimus*) stebėjimai – net 4 paukščiai stebėti skirtingose vietose prie vandens telkinių: Kekavos apskrityje 01-17, Salaspilyje 01-24, Liepojoje 01-30 ir Engurės apskrityje 02-02. Šiemet užfiksuoti ir pirmieji Latvijoje žiemojančių paukščių atvejai: **jūrinio bėgiko** (*Calidris maritima*) – Rygoje, kur paukštis laikėsi nuo 12-30 trumpiausiai iki 02-28, bei **svilikėlio** (*Serinus serinus*), kuris žiemojantis nufilmuotas Salacgrivos apskr. 01-05. Žiemą pastebėti taip pat ir **erškėtvirblis** (*Prunella modularis*) Liepojoje 01-02, **baltoji kielė** (*Motacilla alba*) Salacgrivos apskrityje 01-05 bei ne mažiau nei 24 **dirviniai vieversiai** (*Alauda arvensis*) Nicos laukuose 01-16. Du per-

kūno oželiai (*Gallinago gallinago*) stebėti po vieną Salaspilio apskr. 02-10 ir Liepojoje 01-15. Liepojoje gan gausiai stebėti **uoliniai kalviukai** (*Anthus petrosus*), kur matyti 7 paukščiai nuo 02-08 iki 02-22. Šią žiemą pastebėta ir **lygutė** (*Lullula arborea*) Liepojoje 01-18 bei pora **nendrinų startų** (*Emberiza schoeniclus*) 1 Liepojoje 01-25 ir viena Nicoje 01-08. **Raiboji pelėda** (*Surnia ulula*) stebėta Ventspilio r. 02-15, dar viena sugauta ir apžieduota Salacgrivos apskr. 01-05. Septyni **raguotieji vieversiai** (*Eremophila alpestris*) stebėti Nicoje 02-13, o dar po vieną paukštį – Liepojoje 01-30 ir Carnikavos apskrityje 01-16. 16 **pentinuotųjų startų** (*Calcarius lapponicus*) stebėta Nicos laukuose nuo 01-16 iki 01-31. Europinio porūšio **ilgauodegė zylė** (*Aegithalos caudatus europaeus*) nufotografuota Cesyje 02-03.

LENKIJA

Gruodžio pradžioje centrinėje Lenkijoje vis dar buvo stebimi lapkričio mėn. matyti **raiboji pelėda** (*Surnia ulula*) bei **rožinis varnėnas** (*Pastor roseus*). Iki sausio vidurio skirtingose Lenkijos dalyse matytos 5 **mažosios žąsys** (*Anser erythropus*), dar 3 šios rūšies paukščiai pastebėti jau vasario mėn. **Tripirštis kiras** (*Rissa tridactyla*) stebėtas skirtingose Lenkijos dalyse 10 kartų. 12-04 Šv. Kryžiaus vaivadijoje stebėtas itin vėlyvas **stepinis suopis** (*Buteo rufinus*). **Pilkoji audronaša** (*Puffinus griseus*) stebėta 12-07 Helyje. Net 6 **didžiojo poliarinio kiro** (*Larus hyperboreus*) individai buvo reguliariai stebimi šalies pajūryje šią žiemą. 12-22 lesykloje Suchedniove Šv. Kryžiaus vaivadijoje vėl pastebėtas **didysis purplėlis** (*Streptopelia orientalis*), manoma, tas pats paukštis, kuris buvo registruotas šioje vietoje 2013 m. balandį. Paukštis buvo stebimas visą žiemą. Antrametis **jūrinis sėjikas** (*Calidris maritima*) buvo pastebėtas Helyje 12-23 ir taip pat liko žiemosi. **Margasparnis kryžiasnapis** (*Loxia leucoptera*) stebėtas šalyje sausio mėnesį 5 kartus: 3 individai centrinėje dalyje, 1 – Pamaro, ir 12 – skirtingose Palenkės vaivadijos vietose. 12-26 Silezijoje užregistruotas **geltonsnapis naro** (*Gavia adamsii*) stebėjimas, o 01-01 šalies vakaruose matytas **didysis einis** (*Otis tarda*). 01-02 Varmijos-Mozūrų vaivadijoje jau tradiciškai pasirodė nuolatinis žiemojantis – **žieduotasnapis kiras** (*Larus delawarensis*). 01-04 Helyje matytas **ledinis naras** (*Gavia*

Didysis purplėlis (Streptopelia orientalis meena). Suchedniów, Świętokrzyskie, Lenkija, 2014-02-01 © Stanisław Turowski

immer), 01-12 Šv. Kryžiaus vaivadijoje pastebėta itin vėlyva **stepinė lingė** (*Circus macrourus*). 01-18 Vartos žiotyse matytas **plokščiasnapis plaukikas** (*Phalaropus fulicarius*). 02-08 Krokuvėje užregistruota **baltagalvė stačiauođegė antis** (*Oxyura leucocephala*).

SUOMIJA

Didieji purplėliai (*Streptopelia orientalis*) po vieną užfiksuoti Uusikaupunke (šalies vakaruose) 01-07 ir Poytya (šiaurės vakarinėje dalyje) 01 23 [22, 23]. Pavienės mažosios alkos (*Alle alle*) stebėtos Pori ir Muonio 12-31 ir 11-30. Pavieniai **mažieji poliariniai kirai** (*Larus glaucooides*) užregistruoti Sakyla 01-05 ir Koylio 01-11. **Mormonas** (*Fratercula arctica*) rastas ant kelio ties Punkalaidun 01-20 [61]. **Dykuminis kūltups** (*Oenanthe deserti*) stebėtas netoli Helsinkio 11-29 [21].

ŠVEDIJA

Žiemą Švedijoje stebėta nemažai paukščių svarbioje jiems teritorijoje – Skanijoje. Čia pastebėti skrendantys 2 **didieji baltieji garniai** (*Ardea alba*) 09-10, **Amerikinės cypės** (*Anas americana*) gaigalas, kuris čia buvo stebimas nuo rudens iki pat sausio mėn., **baltakaktė nuodėgulė** (*Melanitta perspicillata*) taip pat stebėta didžiąją gruodžio dalį, **snieginis kiras** (*Pagophila eburnea*) laikęsis iki 12-10 d. **Rudė** (*Aythya nyroca*) matyta Skanijoje 01-03 [59]. 4 **medžiokliniai sakalai** (*Falco rusticolus*) praskrido pietų kryptimi, o 4 **plokščiasnapiai plaukikai** (*Phalaropus fulicarius*) stebėti skraidantys vakarų krante 12-03. Pirmametis **juodagalvis kiras** (*Larus*

melanocephalus) matytas Folkenslunde 12-10; 2 **mažieji poliariniai kirai** (*Larus glaucooides*) ir bent 5 **didieji poliariniai kirai** (*Larus hyperboreus*) stebėti Laksvike. **Baltasparnės žu-vėdros** (*Chlidonias leucopterus*) stebėjimas užfiksuotas Gastriklande iki 12-10.; **kukutis** (*Upupa epops*) Olande 12-16; **Rišaro kalviukas** (*Anthus richardi*) Galtero (Gotenbergo archipelage) 12-03. Pirmametis **dykuminis kūltups** (*Oenanthe deserti*) nuo rudens trumpiausiai iki pat sausio pab. laikėsi Sodermanlande, o vėliau dar vienas pastebėtas ir Gotlande 12-15. **Geltonbruvė pečialinda** (*Phylloscopus inornatus*) stebėta šiauriausiam Olande taške 11-30.

VAKARŲ PALEARKTIKA

2013-12-08 Islandijoje pirmą kartą pastebėta Linkolno **žvirbliastartė** (*Melospiza lincolni*), o 12-08 Kuveite matyta **indinė klifinė kregždė** (*Petrochelidon fluvicola*). 12-18 Maroke užregistruotas **baltagurklis bitininkas** (*Merops albigollis*). Izraelyje šią žiemą į paukščių sąrašą įrašytos dvi naujos rūšys: 12-20 matyta **sniegstartė** (*Plectrophenax nivalis*), o 2014-02-06 – **vidutinė kuolinga** (*Numenius phaeopus*). 2014-12-26 Didžiojoje Britanijoje, Škotijoje stebėta **storasnapė nuodėgulė** (*Melanitta deglandi*), o 2014-01-06 Šveicarijoje pirmą kartą matytas **pušinis kryžiasnapis** (*Loxia pytyopsittacus*). **Rudoji medšarkė** (*Lanius cristatus*) stebėta 01-18 Nyderlanduose. Airijos paukščių sąrašą šią žiemą papildė dvi naujos rūšys: 02-02 užregistruota **amerikinė sultonvištė** (*Porphyrio martinica*) ir 02-20 pastebėtas **Tolimųjų rytų kiras** (*Larus schistisagus*).

BIRDS OF THE CURONIAN SPIT (Kuršių nerijos paukščiai)

Krister CASTREN

*Petro ofsetas, 2014; 430 psl.:
spalvotos iliustracijos, lentelės,
žemėlapiai
Skirta V. Pareigio atminimui*

Garsaus Lietuvoje gyvenančio suomių ornitologo leidinyje plačiai aprašomi išskirtinio mūsų krašto kampelio – Kuršių nerijos paukščiai. Knyga suskirstyta į 14 skyrių, prista-

tančių šio krašto gamtą, sezoninės paukščių migracijos ypatumus, čia perinčių paukščių rūšis. Leidinyje rasite daugybę patarimų paukščių stebėjimui – tiek užsieniečiui, tiek lietuviui, norinčiam geriau pažinti Kuršių nerijos paukščius. Knygoje taip pat trumpai pristatomi šio unikalaus krašto žinduoliai. Atskirame skyriuje nagrinėjami žiedavimo Kuršių nerijoje ypatumai. Leidinys papildytas pilnu Kuršių nerijoje registruotų paukščių sąrašu bei detaliais teritorijos žemėlapiais, gausiai iliustruotas nuotraukomis. Knyga skirta tiek profesionaliems, tiek mėgėjams ornitologams, šį kraštą lankantiems gamtos turistams bei visiems, norintiems daugiau sužinoti apie Kuršių nerijos gamtą.

Leidinių galima įsigyti Kuršių nerijos savivaldybėje, Kuršių nerijos nacionalinio parko direkcijoje, leidykloje „Petro Ofsetas“ arba tarpininkaujant LOD sekretoriui.

Eglė PAKŠTYTĖ

ORNITOLOGIJOS RAIDA: nuo pirmųjų sieninių olių piešinių iki klimato kaitos ornitologijos

Mečislovas ŽALAKEVIČIUS

*Gamtos tyrimų centras. – Vilnius, 2013; 526 psl.:
ilustracijos, portretai*

Knygoje apžvelgiami ornitologijos mokslo šakos pasiekimai pasaulyje ir Lietuvoje nuo seniausių laikų iki mūsų epochos. Lietuvos ornitologijos pasiekimai apžvelgiami tik per šalies valstybinėse institucijose vykdytų paukščių tyrimų prizmę, apžvelgiant tik daktaro laipsnį turinčių tyrėjų indėlį šioje srityje. Žymią knygos dalį sudaro oficialiose darbinėse atskaitose pateikta informacija apie vykdytus tikslinius ornitologinius tyrimus ir projektus, susijusi su institucine bei kasmetine atskaitomybe. Knygoje pasigendama paukščių tyrimų, kuriuos realiai ir plačiu mastu vykdė įvairios gamtinės organizacijos ar atskiri tyrėjai, apžvalgos, nepaisant jų didžiulio indėlio Lietuvos ornitologijai. Vertinant Lietuvos ornitologijos pasiekimus, knygoje pateikiamas tik autoriaus asmeninis vertinimas, kuris daugeliu klausimų skiriasi nuo kitų mokslininkų ar paukščių tyrėjų nuomonės. Tačiau pasaulinė ornitologinių tyrimų apžvalga taip detalai Lietuvoje pateikiama pirmą kartą.

Leidinių galima įsigyti Gamtos tyrimų centre (rekomenduojame kreiptis į Paukščių ekologijos laboratorijos doktorantę Daivą Vaitkuvienę – daiva@ekoi.lt) arba tarpininkaujant LOD sekretoriui.

Liutauras RAUDONIKIS

Raiboji pelėda (Surnia ulula). Nemuno delta, 2013-12-18 © Vytautas Eigirdas

PAŽINTIS SU RAIBAJA PELĖDA

Vytautas EIGIRDAS

2013 gruodžio 18 d., apie vidurdienį, Ventės Rago ornitologinės stoties vedėjui Vytautui Jusuii paskambino Nemuno deltos regioninio parko darbuotojai ir pasakė, kad gavo pranešimą apie netoli Kintų žuvininkystės tvenkinių ant laidų kabanti paukštį. Darbuotojai paprašė nuvažiuoti patikrinti tos vietos, nes ji yra visai netoli nuo Ventės rago. Vytautas Jusys pasiūlė man važiuoti kartu. Nebuvo aišku, kas tai per paukštis ir kokia jo būklė, tačiau, kad ir kaip buvo gaila rasto paukščio, kelionės kulminacija buvo išties įsimintina.

Nuvykę į tą vietą radome elektros nutrenktą tūbuotąjį suopį, kuris vis dar kabėjo ant laidų. Kad daugiau neblaškytų aplinkinių dėmesio, paukštį ilga kartimi nuėmėme nuo laidų ir patraukėme namų link. Tačiau pakeliui dar nusprendėme nuvažiuoti išsikirsti ke-

letą karčių voratinklinėms paukščių gaudyklėms. Nuvykę į Ventės mišką, kuris buvo arčiausiai, prisikirtome karčių ir pasukome namų link.

Vos tik išvažiavus iš miško, po šalia kelio einančia elektros laidų linija pamatėme sklendžiant paukštį. Paukštis kilo į stulpą, tad matėme jo šviesiai pilkšvą nugarą. Automatiškai, vos pamatęs paukštį, bandai pagal požymių visumą nuspręsti, kas tai galėtų būti. Šiuokart pagal skrydį ir kūno formą paukštis kažkiek priminė keršulį. Tačiau vos tik nutūpė ant laidų, iškart supratome, kad tai raiboji pelėda. Padariau kelis dokumentinius kadrus iš automobilio, o tada išlipome pasigrožėti paukščiu. Pelėda buvo gana jauki, tupėjo ant stulpo, po kurio stovėjome. Keliolika minučių grožėjomės raibąja, kol paukštis pasigavo kažkokį graužiką ir nuskrido į

mišką jo sudoroti. Nebetricdydami pelėdos patraukėme namų link.

Tačiau važiuojant kirbėjo mintis, kad būtų įdomu apžieduoti šį nuostabų paukštį. Juk išties būtų naudinga gauti pranešimų apie šios, pas mus gan retos, pelėdos tolimesnes klajones. Gal ji dar kada nors grįš į šias vietas, o mes pagal žiedą jau galėsime pasakyti, jog tai tas pats paukštis. Tad grįžę pasiėmėme voratinklinę gaudyklę bei grotuvą su graužikų įrašais ir vėl nuvažiuovome į tą vietą, kur matėme pelėdą.

Atvykę paukštį radome beveik toje pačioje vietoje, kur matėme pirmąjį kartą. Pastatėme gaudyklę, mūsų nuomone, tinkamoje vietoje, kur ją maskavo augalai. Galvojome, kad, kaip ir didžioji dalis pelėdinių paukščių, ši pelėdziukė neatsispirs graužikų balso įrašui, kurį po gaudykle paleido-

Raiboji pelėda (*Surnia ulula*). Nemuno delta, 2013-12-31 © Vytautas Eigirdas

Raiboji pelėda (*Surnia ulula*). Nemuno delta, 2013-12-18 © Vytautas Jusys

me specialiu grotuvu. Mūsų nuostabai, pelėda pakilo ir atskrido gerokai arčiau prie paspėstų spąstų. Tačiau tada paaiškėjo, kad graužikų įrašai jai nė motais. Pelėda tiesiog netoli tinklo pamatė pelėną ir jį sučiupusi,

kaip ir pirmąjį kartą, nuskrido mišką jo sulesti.

Vilties ją sugauti buvo beveik nebelikę. Tačiau po keliolikos minučių jau iš toli pastebėjom paukštį atskriejant mūsų kryptimi. Ji nutūpė ant

stulpo visai mums virš galvos. Tačiau, nors grotuvas buvo įjungtas visai šalimais, pelėda visai į jį nereagavo. Čia jau pagelbėjo kitos jėgos. Pelėda smigo į pievą visai greta mūsų tinklo ir su pelėnu naguose visai atsitiktinai įkliuvo į gaudyklę. Paukštį kuo skubiau išpynėme ir apžiedavome. Tačiau raiboji, net ir palaikyta rankose, labai baikšti nepasidarė. Ko gero, nė nesuprato, kas čia ką tik nutiko, nes vos paleista nutūpė ant greta esančio stulpo ir, kaip anksčiau, dairėsi kokio nors nelaimėlio pelėno. Taip ir palikome ją tupinčią ant stulpo.

Vakare paaiškėjo, kad į Kaune esantį Tado Ivanausko zoologijos muziejų taip pat buvo atnešta raiboji pelėda. Ji buvo rasta viduryje miesto, greičiausiai atsitrenkusi į langų stiklus. Pelėdą apžiūrėję specialistai rimtų sužeidimų nepastebėjo, o ir paukštis jau buvo gerokai atkutęs. Žiedavimo centro vadovas R. Patapavičius paukštį apžiedavo ir paleido Kauno užmiestyje.

Taigi per vieną dieną Lietuvoje buvo aptiktos ir apžieduotos net dvi raibosios pelėdos. Jau buvo galima tikėtis šių paukščių invazijos, nes, atrodė, du gan reti paukščiai rasti vieną dieną, tai turėtų būti ir daugiau. Tačiau keista, daugiau šios rūšies individų šalyje tais metais nebuvo pastebėta. Šilutės rajone aptiktą pelėdą galėjo apžiūrėti ir ja pasigrožėti visi norintys. Paukštis toje vietoje laikėsi gan ilgai. Tiesa, kartais reikėdavo netrumpai pelėdos luktelti. O kai kuriomis dienomis ji ir visai nepasirodydavo. Paskutinį kartą Šilutės rajone pelėdą mačiau 2014-01-14. Taigi čia ji išbuvo mažiausiai 28 dienas. Ir niekas nežino, prieš kiek laiko ji jau čia buvo atskridusi.

Raiboji pelėda pas mus yra gana reta, pastebima tik migracijos metu, neperinti rūšis. Paplitusi Eurazijos ir Šiaurės Amerikos žemynų vidutinių platumų ir subarktinėse miškų zonoje, taigoje. Peri Norvegijoje, Švedijoje, Suomijoje, Rusijoje, Kazachstane, Kinijoje, Kanadoje ir JAV. Perėti įsikuria medžių uoksuose arba plėšriųjų paukščių, varnų apleistuose lizduose.

© Marius Čepulis

NEMUNO DELTOJE – KAIP PAUKŠČIŲ ROJUJE

Marius ČEPULIS

Dar keli grybšniai irklais, ir pagaliau iš už eilinės salos nendryno prieš akis atsiveria marių panorama. Marios nepatenkintos – gena raibuliuojančios putotas bangas tiesiai į valtį. Eilinį kartą patikrinu fotoįrangą, ar gerai paslėpta. Dar keli grybšniai – toluoje kilnojantis valčiai šmėsčioja neryški Kuršių nerijos juosta ir žaislinis Ventės rago švyturiukas. Štai, pagaliau, mano tikslas – smėlio salos, sausumos desantas, kasmet metamas vis toliau ir toliau į marias ir atkovojojantis vis didesnes ir didesnes teritorijas. Seniai svajojau čia patekti ir štai, pagaliau, sulaukęs palankių orų bei žemo vandens lygio (kad vanduo nusektų ir atsivertų seklos, reikia, kad bent kelias dienas pūstų pietų–rytų krypčių vėjai) liepos pradžioje atvykau į Nemuno delta. Visų pirma, reikėjo savo vizitą suderinti su Nemuno deltos regioninio parko direkcija. Taip pat gauti leidimus iš pasienio užkardos.

Prisišvartuoju nendryno pakraštyje, paslepiu gumine valtį. Seklumoje šalia nendryno pasistatau mažą vienvietę palapinę ir ją užmaskuoju. Dar visai neseniai ši salelė tūnojo po vandeniu, o dabar ji jau iškilusi gerus 20 cm. Nubrendu į didžiąją salą (jos ilgis apie 150 m). Nepatenkinti mano pasirodymu triukšmingai pakyla kirų ir žuvėdrų pulkai. 4 jūriniai ereliai, lėtai modami galingais sparnais, nuskrenda link Briedžių salos. O tilvikai beveik nereaguoja į mano pasirodymą, paskrenda kiek toliau

ir vėl užsiima savo reikalais. Iširengiu slėptuvę, užmaskuoju ją žolėmis – čia pragulėsiu daugiau nei 30 valandų. Kiekvieną rytą ten lįsdavau dar sutemus, išlįsdavau tik trumpam per pietus ir vėl lindėdavau iki sutemų. Paukščiai labai greit priprato prie naujo kaimyno ir nebesiblaškydavo net man išlindus iš slėptuvės, tik paskrisdavo dėl vaizdo keliasdešimt metrų ir vėl, nekreipdami dėmesio, sau tupinėdavo. Rytai tiesiog iš palapinės, vos pabudęs, galėdavau stebėti it kelmus pūpsančius ir akylai stebinčius aplinką jūrinius erelius ar atsargius pilkus ir baltus garnius, medžiojančius nendrynų pakraščiuose.

Čia – tikras paukščių rojus. Žinoma, pagrindiniai šių salų šeimininkai yra kirai bei žuvėdros. Kiaurą dieną

Mano darbo vieta Nemuno deltos salose. © Marius Čepulis

Rytinis svečias – jūrinis erelis (*Haliaeetus albicilla*). © Marius Čepulis

Plėšriųjų žuvėdrų (*Sterna caspia*) šeimyna. © Marius Čepulis

netyla mažųjų, rudagalvių, paprastųjų, sidabrinųjų, kaspijinių bei balnotųjų kirų klykavimai ir klegesys. Jie čia atskrenda pailsėti, čia pat ir maitinasi.

Salose aptikti galima visas Lietuvoje perinčias žuvėdrų rūšis. Mat sekliuose ir šiltuose marių priekrančių vandenyse knibždėte knibžda mailiaus. Retos baltaskruostės bei baltasparnės atskrenda čia kartu su juodųjų žuvėdrų būriais. Plunksnas džiovina ką tik pamedžiojusi upinė žuvėdra. Iš kitų išsiskiria džeržgiantis, garsus plėšriosios žuvėdros riksmas. Išperėjusios Švedijoje, jos su

jaunikliais čia praleidžia likusią vasaros dalį. Šios salos būtų ideali vieta perėti mažosioms žuvėdroms, bet dažni potvyniai kartkartėmis nuplauna viską savo kelyje. Smaugu stebėti šias mažyles. Štai viena, pasigavusi žuvelioką, kviečia savo partnerį pietų. Arba kelios mažės aiškinasi santykius – išsitempia ir krypuoja juokingai viena priešais kitą, cypaudamos kažką savo žuvėdriška šnekta.

Senkantis vanduo privilioja ir įvairiausių tilvikų būrius. Nekreipdami į nieką dėmesio, pirmyn atgal laksto kaklaraiščius pasirišę jūriniai kirlikėliai, keli raudonkojai

Nepailstantys juodakrūčiai bėgikai (Calidris alpina). © Marius Čepulis

tulikai braido kiek giliau. Prie jų prisijungia ir griciukas, žaliakojis tulikas, tamsieji tilvikai, tikučiai, pempės. Išgirstu perkūno oželį ir pamatau, kaip nusileidžia keli paukščiai, bet jie slepiasi žolėse ir neina prie vandens. Nors tuoktuvės baigėsi jau senokai, dar vis pasipuošę gaidukų patinai kartais, išskėtę sparnus ir nuleidę galvas, pagauda vienas kitą. Vandens pakraščiais bėgioja susirūpinę juodakrūčiai, mažieji, riestasnapiai bėgikai. Raudonu lyg didžiulis atidarytuvas snapu jūršarkė įsijautusi bando įsibrauti į dvigeldžio moliusko namus. Trumpam atskrenda pailsėti didžiosios kuolingos, bet jas nuveja nepatenkintas sidabrinis kiras.

Pabraidę palei nendrynus, čia pailsėti ateina ir pilkieji bei didieji baltieji garniai, atskrenda didieji kormoranai.

Cyplės, šaukštasnapės, smailiauodegės, pilkosios, didžiosios antys bei abiejų rūšių kryklės randa labai daug maisto gausiai vandens augalų prižėlusiose seklumose, o vakarais jos susirenka arčiau salos. Čia miegoti atskrenda ir pilkosios žąsys bei gulbės nebylės.

Visiems šiems paukščiams ramybės neduoda jūrinių erelių kaimynystė. Apie atskrendančius erelius mane įspėdavo sunerimę paukščių žvilgsniai. O kai ereliai būdavo visai šalia, visi salos gyventojai pakildavo, keldami didžiausią triukšmą, ir tik nutūpus ereliui vėl leisdavosi į salą, nebekreipdami dėmesio į šį didingą plėšrūną. Čia ereliai ir dienodavo, ir atsinešdavo suryti sumedžiotą grobį arba dorodavo išmestas į krantą žuvis.

Vakarais sėdėdavau prie savo palapinės, gerdavau čia pat nusuktų mėtų arbatą ir grožėdavausi nuostabiai marių

Mažoji žuvėdra (Sternula albifrons) pusryčiauja.

© Marius Čepulis

Gaidukas (Philomachus pugnax). © Marius Čepulis

Į žvejybą atskrenda didysis baltasis garnys (*Egretta alba*). © Marius Čepulis

Raudonkojo tuliko (*Tringa totanus*) maudynės. © Marius Čepulis

panorama. Vieną ramų vakarą, kai saulė dingo už horizonto, aptaškydama purpuru padrikus debesėlius, žiūrėjau į visai čia pat maklinėjantį krantinį tilviką. Staiga juntų, kad kažkas per mane ropoja – ir ne vienas, o tūkstančiai! Visas mano megztinis, visas aš tampu milžinišku pakilimo taku smulkučiams vabzdžiams. Sėdžiu ir stebiu, kaip lašalų lervos lipa manimi, o iš jų iškart išsiritą mažyčiai, vos musės dydžio, lašaliukai ir kyla į orą. Pasižiūriu – jų čia milijonai, visi augalai, kiekvienas išsikisęs daiktas tapo baltas nuo lašalų išnarų, o išsiritę mažyliai pradėjo savo vos kelias valandas truksiantį gyvenimo šokį. Kad ir kaip įspūdinga ir

gražu tai būtų, teko slėptis palapinėje, nes net arbatos nebuvo įmanoma atsigerti – tokia buvo jų gausybė.

Kelios dienos saloje man buvo tikras džiaugsmas, poilsis nuo žmonių pasaulio. Tiesa, čia irgi bandė porą kartų prisišvartuoti ir išlipti vandens turistai (teko jiems paaiškinti, kad to daryti negalima). Šios vietos tikrai unikaliai ir vienos iš nedaugelio, kurias žmogus trikdo yra minimaliai. Jose paukščiai gali ramiai ilsėtis bei maitintis, nebijodami plėšrūnų, vasarotojų antplūdžio, katerių, laivų (kitaip nei salose prie Atmos). Tikiuosi čia sugrįžti dar ne kartą ir pabūti nematomas šiame paukščių rojuje.

AMERIKOS GAMTOS KONTRASTAI

Zita GASIŪNAITĖ, Saulius GULBINSKAS

© Saulius Gulbinskas

Beveik prieš metus, 2013 m. balandžio antroje pusėje, teko viešėti Jungtinėse Amerikos Valstijose. Kaip dažnai tokiais atvejais būna, kelionės oficialiuosius tikslus pabandėme suderinti su vietinės gamtos studijomis. Gamtinių maršrutų specialiai neplanavome, nusprendėme išnaudoti atsitiktines aplinkybes ir pabandyti išpešti kuo daugiau įspūdžių.

Pirmoji kelionės dalis – **Hiustonas**, didžiausias miestas Teksaso valstijoje, turintis gerai išvystytą pramonę ir vieną didžiausių JAV naftos bei grūdų uostų. Nepaisant aiškiai juntamos industrinės dvasios, maloniai nuteikė gausybė žalių kampelių ir keli dideli miesto parkai. Miesto pasididžiavimas – *Memorial Park*, vienas didžiausių JAV municipalinių parkų. 1924 m. atidarytas parkas užima apie 6 kv. km ir yra puikus pavyzdys, kaip galima suderinti laukinės gamtos ir žmogaus poreikius. Kiek labiau civilizuotas – *Hermann Park*. Iš miesto centro link *Memorial Park* veda takas palei *Buffalo Bayou* upę – pagrindinę Hiustono vandens arteriją. Kaip tik šiuo metu baigiama upės atkūrimo programa: iš kanaluotos atkuriamą natūrali vaga, slėnio terasose atsodinama vietinė augmenija. Einant pro vieną tiltą nustebimo keisti garsai, ir nuojauta neapgavo – tai buvo šikšnosparnių kolonija! Greta – informacinis stendas apie šios vietos apsaugą, su nuotraukomis, edukacine medžiaga. Šiuose dviejuose parkuose ir mažuose skvereliuose pabandėme susipažinti su vietiniais paukščiais – daugiausia sinantropinėmis rūšimis, nes tinkamai ištyrinėti *Memorial* parką pritrūko laiko.

Vienas iš labiausiai į akis krintančių miesto ornitofaunos akcentų, kuriam negali likti abejingas – stambiauodegis kviskalas (*Quiscalus mexicanus*). Šiems itin triukšmingiems paukščiams būdingas toks ryškus lytinis dimorfizmas, kad blogai pasiruošę stebėtojai tai gali kuriam laikui išmušti iš vėžių. Turbūt tik antrą dieną pradėjom įtariai žiūrėti į keistokus „tarp rūšinius“ santykius:

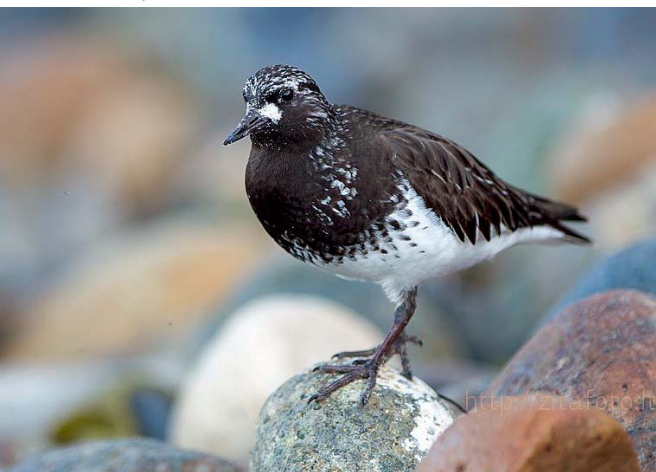
stambūs juodi ilgauodegiai paukščiai (patinai, kaip vėliau paaiškėjo) labai jau atkakliai vaikėsi nedidukus rusvus paukštelius (pateles)... Kiti gana dažnai sutinkami paukščiai – amerikinis mėgdžiotojas (*Mimus polyglottos*), niūrioji ir baltasparnė zenaidos (*Zenaida macroura*, *Z. asiatica*), amerikinis mėlynasis kėkštas (*Cyanocitta cristata*), strazdas klajoklis (*Turdus migratorius*) ir geras pažįstamas, paprastasis varnėnas (*Sturnus vulgaris*). Pastaroji rūšis buvo introdukuota JAV 1890 m. ir, vėliau sėkmingai išplitusi, tapo agresyvia invazine rūšimi: varnėnai sėkmingai konkuruoja dėl perimviečių su vietinėmis uoksinėmis rūšimis bei daro juntamą žalą žemės ūkiui.

Mėlyngalvė startenė (*Passerina amoena*). Ramonos pievų draustinis, JAV, 2013-04-22 © Saulius Gulbinskas

Juodasis febas (*Sayornis nigricans*). San Diego paplūdimys, JAV, 2013-04-22 © Zita Gasiūnaitė

Juodoji akmenė (*Arenaria melanocephala*). San Diego paplūdimys, JAV, 2013-04-22, © Zita Gasiūnaitė

Dėmėtasis krantinis tilvikas (*Actitis macularius*). San Diego paplūdimys, JAV, 2013-04-22 © Saulius Gulbinskas

Didesniuose parkų vandens telkiniuose stebėjome raudonsnapę medžasę (*Dendrocygna autumnalis*), amerikinių laukį (*Fulica americana*), prerinį kirą (*Larus pipixcan*), gulbinę žašį (*Anser cygnoides*), paprastąją muskusinę antį (*Cairina moschata*), geltonkepurį naktikovį (*Nyctanassa violacea*).

Labiau laukinėse miško buveinėse Memorial parke pavyko sutikti ir paprastąjį kardinolą (*Cardinalis cardinalis*) bei mėlynąją startenę (*Passerina cyanea*).

Antrąją kelionės dalį praleidome **Kalifornijoje**. Labai ačiū mūsų svetingiems draugams, Gražinai ir Aleksui iš San Diego, kurie apgyvendino, paskolino mašiną ir nurodė kryptis Kalifornijos gamtai pažinti. Pora ankstyvų rytmečių San Diego paplūdimyje su fotoaparatais pasiteisino – paukščiai čia praktiškai nekreipia dėmesio į stebėtojus ir mielai pozuoja. Smėlėtoje paplūdimio dalyje maitinosi marmurinis gričiuokas (*Limosa fedoa*), didžiasnapis tilvikas (*Tringa semipalmata*), kuolinga (*Numenius hudsonicus*), Hermano kiras (*Larus heermanni*). Akmenuotoje pakrantėje sutikome porą snieginųjų garnių (*Egretta thula*), pulkelį juodųjų akmenių (*Arenaria melanocephala*), amerikinių kirliukų (*Charadrius semipalmatus*), dėmėtųjų krantinių tilvikų (*Actitis macularius*); stebėjome praskrendantį erelį žuvininką (*Pandion haliaetus*), jamaikinį suopį (*Buteo jamaicensis*), ruduosius pelikanus (*Pelecanus occidentalis*), amerikinę varną (*Corvus brachyrhynchos*). Prie vandens ore vabzdžius gaudė dar vienos tipinės pakrančių buveinių rūšies atstovai – juodieji febai (*Sayornis nigricans*). Be abejo, kirų rūšių buvo ir daugiau, tačiau jų tiksliam apibūdinimui kol kas koją kiša neraštingumo likučiai. Apžiūrėję nedideles San Diego įlankas, prie sąrašo pridėjome didįjį pilkąjį garnį (*Ardea herodias*), juodakaklį kragą (*Podiceps nigricollis*), smiltinuką (*Calidris alba*) ir aliaskinį bėgiką (*Calidris mauri*).

Turbūt egzotiškiausi kelionės objektai Kalifornijoje buvo Ramonos pievų draustinis, Anza-Borrego dykumos valstybinis parkas, druskingas Salton Sea ežeras ir pabaigoje – Iron Mountain kalnų takas.

Ramonos pievų draustinis (Ramona grasslands preserve, Santa Maria Valley) – apie 1,5 tūkst. ha užimanti teritorija, skirta pievų ekosistemos apsaugai. Daugiau kaip 6 km ilgio žiediniu taku galima vaikščioti, važiuoti dviračiais arba joti arkliais, kartu susipažįstant su pagrindiniais gyvosios gamtos elementais. Pats draustinis – tai įvairių buveinių mozaika, čia veša ne tik pievų augmenija, bet ir krūmynai, čiaparalė, ažuolų giraitės, yra upelių ir nedidelių sezoninių kūrų. Pievose ir krūmynuose stebėtos paukščių rūšys: pilkakaklis geltonpilvis tironas (*Myiarchus cinerascens*), misisipinė žvirbliastartė (*Chondestes grammacus*), pipilas (*Pipilo maculatus*), baltabruvė zonortricia (*Zonotrichia leucophrys*), mėlyngalvė startenė (*Passerina amoena*). Matėme ir kolibrių, bet jie buvo pernelyg toli, kad galėtume bandyti spėti rūšį. Didesnių medžių lajose pastebėjome naminę karietaię (*Troglodytes aedon*) ir meksikinį alks-

Snieginis garnys (Egretta thula). San Diego paplūdimys, JAV, 2013-04-22 © Zita Gasiūnaitė

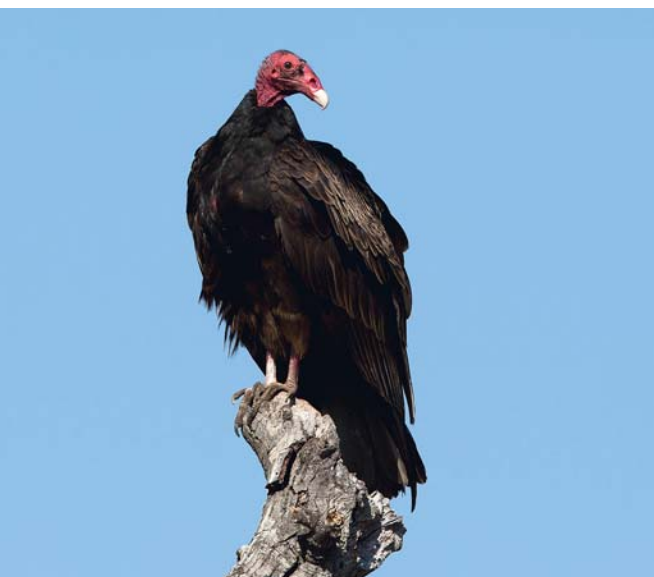
Geltonkepuris naktikovis (Nyctanassa violacea). Hiustonas, JAV, 2013-04-15 © Saulius Gulbinskas

Meksikos kojūkas (*Himantopus mexicanus*).
Salton Sea, JAV, 2013-04-23 © Saulius Gulbinskas

Amerikinis mėlynasis kekštas (*Cyanocitta cristata*),
Hiustonas, JAV, 2013-04-15 © Saulius Gulbinskas

Kalakutinis grifas (*Cathartes aura*). Ramonos pievų
draustinis, JAV, 2013-04-22 © Zita Gasiūnaitė

ninuką (*Carduelis psaltria*). Nedidelėje kūdroje plaukiojo vieniša nendrinė vištelė (*Gallinula chloropus*), o ant šalia jos augančių švendrų stiebų tupėjo keletas trispalvių juodųjų trupialų (*Agelaius tricolor*). Iš plėšriųjų paukščių apibūdinome tik jamaikinį suopį (*Buteo jamaicensis*), tačiau jų įvairovė buvo išties gerokai didesnė.

Krito į akis gausus būrys ant žemės ir sausuoliuose tupinčių stambių ir tingių paukščių – paprastųjų kalakutinių grifų (*Cathartes aura*). Šie maitėdos paprastai laikosi nemažomis grupėmis ir lėtai sklaidydami stengiasi užuosti irstančios mėsos kvapą. Natūralių priešų praktiškai neturintys paukščiai gana arti prisileidžia ir žmogui.

Anza-Borrego (Anza-Borrego Desert State Park) – valstybinis parkas Kolorado dykumoje, pietų Kalifornijoje, įkurtas 1933 m. ir užimantis 137 120 ha plotą. Tai antras pagal dydį žemyninis parkas Jungtinėse Amerikos Valstijose, labai įvairus savo kraštovaizdžio formomis, o kartu ir buveinėmis: nuo lygumų, išdžiūvusių upių vagų iki beveik 2 km siekiančių kalnų. Augmenija varijuoja nuo įvairaus dydžio kaktusų ir sukulentų iki krūmų ir medžių. Mums pasisekė pamatyti žydinčius kaktusus ir įspūdingus kelių metrų aukščio sukulentus – gairuvus (*Fouquieria splendens*). Su fauna buvo gerokai sudėtingiau. Įvairūs šaltiniai nurodo, kad čia galima sutikti daugiau kaip 300 rūšių paukščių, o geriausias laikotarpis stebėjimams – ankstyvi rytmečiai nuo spalio iki gegužės mėn. Nuo vasario vidurio iki balandžio vidurio čia masiškai migruoja Sveinsono suopis (*Buteo swainsoni*). Deja, dykumoje buvome beveik vidurdienį, todėl pasisekė iš tolo pamatyti tik keletą kolibrių ir vieną mažą kiškutį...

Salton Sea – seklys druskingas ežeras Kolorado dykumoje, išsidėstęs Salton įduboje, vandens paviršius yra 69 m žemiau jūros lygio. Ežeras susiformavo 1905 m., jo plotas – apie 1360 kv. km, ir tai yra didžiausias ežeras Kalifornijoje. Vandens druskingumas šiuo metu siekia 44 promiles, t. y. jis gerokai didesnis, negu vandenyno.

Salton Sea istorija rodo, kaip dramatiškai gali pasikeisti gamtiniai procesai po žmogaus įsikišimo. Tūkstančius metų šioje vietoje kartojosi natūralus ciklas, kuris priklausė nuo balanso tarp upių nuotėkio ir garavimo: dabartinio Salton Sea vietoje būdavo arba ežeras, arba sausa dykumos įduba. Viskas pasikeitė 1900 m., kai žmogus pabandė sukurti drėkinimo sistemą, nukreipdamas vandenį iš Kolorado upės į tuo metu sausą Salton įdubą. Keletą metų Salton įduboje buvo auginamos žemės ūkio kultūros, tačiau pagrindinis drėkinimo kanalas buvo greitai užneštas, o 1905 metais itin stiprus potvynis suformavo naujas upių vagas, ir beveik dvejus metus visas Kolorado upės vanduo tekėjo į Salton įdubą. Vėliau pastatyti pylimai sustabdė tolesnį vandens pritekėjimą, ir kurį laiką prie Salton Sea klestėjo kurortiniai miesteliai, o ežeras garsėjo žuvų ištekliais. Deja, Salton Sea yra nenutekantis ežeras, o tokio tipo dykumų vandens ekosistemos labai greitai keičiasi. Pritekantis druskingas vanduo bei žemės ūkio tarša nulėmė nuolatinį

Didžiasnapis tilvikas (*Tringa semipalmata*). San Diego paplūdimys, JAV, 2013-04-19 © Zita Gasiūnaitė

druskingumo didėjimą, dumblių žydėjimus ir padidintas bakterijų koncentracijas. Šiuo metu ežero apylinkėse – apokaliptiniai vaizdai. Apleistų gyvenviečių griuvėsiai, žuvų griaučiais nuklota pakrantė, yrančių organinių medžiagų dvokas, nenusakomos spalvos vanduo... Druskingame vandenyje gali išgyventi tik tiliapijos, kurios irgi masiškai žūsta dėl deguonies trūkumo bei toksinų.

Nepaisant itin nepalankių ekosistemos sąlygų, *Salton Sea* išlieka pagrindinė migruojančių paukščių poilsio vieta šiaurės–pietų paukščių migracijos take (*Pacific Flyway*), čia yra registruota apie 400 rūšių. Deja, tiliapijų populiacijoje plintantis botulizmas nuodija ir šiomis žuvimis mintančius paukščius, taigi masinės paukščių žūtys čia nėra retas reiškinys.

Kelionė į šią ekologinės katastrofos vietą buvo neplaukuota, tiesą pasakius, pasukome ten, kai jau supratome, kad ilgesnis pasivaikščiojimas po dykumą viršytų fiziologines tolerancijos karščiu ribas. Visgi smalsu – ežeras viduryje dykumos, o žemėlapis nieko blogo nežadėjo. Realybė pranoko visus įmanomus lūkesčius. Jau aukščiau aprašyta aplinka ir mažiausiai 17 paukščių rūšių, kurias sugebėjome nufotografuoti bei apibūdinti vos per kelias valandas: didysis pilkasis garmys (*Ardea herodias*), **amerikinė avocetė** (*Recurvirostra americana*), paprastoji ir juodoji akmenės (*Arenaria interpres*, *A. melanocephala*), Meksikos kojūkas (*Himantopus mexicanus*), baltasis pelikanas (*Pelecanus erythrorhynchos*), rudasis pelikanas (*Pelecanus occidentalis*), smiltinukas (*Calidris alba*), juodakojis kirlikas (*Charadrius alexandrinus*), jūrinis sėjikas (*Pluvialis squatarola*), plėšrioji žuvėdra (*Hydroprogne caspia*), Forsterio žuvėdra (*Sterna forsteri*), Bonaparto kiras (*Larus philadelphia*), aliaskinis bėgikas (*Calidris mauri*), juodakrūtis bėgikas (*Calidris alpi-*

Juodagalvis didžiasnapis kardinolas (*Pheucticus melanocephalus*).

Iron Mountain, JAV, 2013-04-24 © Saulius Gulbinskas

na), ilgasnapis dumblius (*Limnodromus scolopaceus*), islandinis bėgikas (*Calidris canutus*).

Iron Mountain – daugiau kaip 10 km ilgio takas lengvam pasivaikščiojimui po akmenuotus kalnus. Vietinių labai mėgstama vieta, kopiančių, vaikščiojančių ir bėgiojančių sutikome jų gausybę. Geras pusdienis, skirtas šiam maršrutui, prie rūšių sąrašo pridėjo kaliforninį krūmyninį kėkštą (*Aphelocoma californica*), kaliforninę pašaipą (*Toxostoma redivivum*), juodagalvį didžiasnapį kardinolą (*Pheucticus melanocephalus*), dar vieną pipilų rūšį (*Pipilo crissalis*) ir kranklį (*Corvus corax*).

Bendras ornitologinis kelionės „laimikis“, įskaitant uolinius karvelius, didžiąsias antis ir naminių žvirblį – 60 rūšių.

KODĖL PAUKŠČIAI SKRAIDO: AR PAŽĪSTAME PAUKŠČIUS IŠ VIDAUS?

Lina VAŠKEVIČIŪTĖ, Modestas RUŽAUSKAS

Tėsinys. Pradžia – Nr.20 (2013/4)

Paukščiai ne tik yra unikalūs stuburiniai tuo, kad gali skristi, bet maža to, migruodami įveikia nepaprastai didelius atstumus. Ornitologai išaiškino, jog, pavyzdžiui, mažasis erelis rėksnys iki žiemaviečių, esančių pietryčių Afrikos šalyse, skrenda bemaž 10 000 km. Panašų atstumą įveikia baltasis gandras ir upinė žuvėdra. Nereikia būti ornitologu ar net labiau nei įprasta domėtis paukščiais, kad bent kartą gyvenime kiltų klausimas: kaipgi paukščiai sugeba nusukti tokius didelius atstumus ir nepavargsta ilgų skrydžių metu? Kitas klausimas: kaip santykinai nedideli gyvūnai, rodos, neturintys storo riebalų sluoksnio ir šilto kailio, viešpatauja net atšiauriausiuose mūsų planetos kampeliuose?

Be šikšnosparnių, paukščiai yra vieninteliai stuburiniai gyvūnai, prisitaikę skraidyti. Žinome, kad paukščiai yra nepralenkami skrajūnai, sugebantys nukeliauti didžiulius atstumus ir tai daro greičiau už bet kurį kitą gyvūną. Tęsdami paukščių anatomijos ir fiziologijos ypatumų aptarimą priminsime, kad paukščiams būdingi tuščiaviduriai nedideli kaulai be kaulų čiulpų, jų galūnės virtusios sparnais, o plunksnos suteikia didelį plogo paviršių skrendant ir užtikrina gerą termoizoliaciją.

Nervų sistema. Paukščių nervų sistema skirstoma į centrinę ir periferinę. Galvos smegenys yra kaukolės ertmėje. Didžiųjų galvos smegenų pusrutulių žievė – tai

svarbiausias centrinės nervų sistemos skyrius, koordinuojantis visų kitų nervų skyrių funkcinę veiklą. Paukščių didžiųjų pusrutulių žievė nuo žinduolių skiriasi tuo, kad jos paviršius lygus. Uodžiamosios sritys beveik neišsivysčiusios, ir tai šiek tiek sumažina kūno masę. Labai gerai išsivysčiusios priekinės ir vidurinės smegenys bei smegenėlės. Priekinės smegenys atsakingos už elgseną, o tiksliai koordinuotus judesius, kurie ypač reikalingi paukščiams, reguliuoja smegenėlės. Gerai išsivysčiusios ir smegenų regos skiltys, todėl paukščiai pasižymi puikia rega – jiems, pažeidžiamiems ir neturintiems stiprių gynybos priemonių, yra taip pat gyvybiškai svarbu.

Paprastoji medžarkė (*Lanius collurio*). Jonavos r., 2010-06-15 © Modestas Ružauskas

Balinė pelėda (*Asio flammeus*). Alytaus r., 2010-02-07 © Modestas Ružauskas

Virškinimo sistema. Paukščių virškinimo sistema pritaikyta veikliam gyvenimo būdui. Jų virškinamajame trakte lesalas apdorojamas mechaniškai, chemiškai ir biologiškai. Skirtingas gyvenimo būdas lemia paukščių snapo formą. Maistas yra nekramtant praryjamas ir gali būti laikomas stemplėje ar gūžyje. Tai leidžia jiems greitai paimti maistą, o virškinti saugesnėje vietoje. Be to, gūžys reikalingas ir jaunikliams maitinti. Kadangi paukščiai neturi dantų – nereikalingo svorio balasto – jie puikiai sugeba mechaniškai susmulkinti lesalą savo skrandyje. Skrandis sudarytas iš dviejų dalių – liaukinės ir raumeninės. Apatinė raumeninė skrandžio dalis smulkina maistą, lyg gironomis trindama kietas lesalo dalis, nesvarbu, ar tai būtų gyvūninės kilmės (pvz., vabzdžių chitinas), ar augalinės kilmės (pvz. augalų sėklos) lesalas. Viršutinė liaukinė skrandžio dalis išskiria virškinimo fermentus, kurie maistą apdoroja chemiškai. Iš skrandžio maistas patenka į žarnyną, kuris, lyginant su žinduolių, yra trumpas, o išmatos pašalinamos greitai ir lengvai. Aklosios žarnos ataugose gyvena mikroorganizmai, skaidantys nesuvirškintą maisto medžiagas ir gaminantys kai kuriuos vitaminus, reikalingus paukščio organizmui. Visas virškinimo procesas vidutiniškai trunka iki 2 val., o smulkių paukščių – ir dar greičiau.

Šalinimo sistema. Yra žinoma, jog paukščių medžiagų apykaita yra itin sparti, jų poriniai metanefridiniai (antriniai) inkstai, lyginant su kitų sistematinių grupių gyvū-

nų, yra dideli. Paukščiai neturi šlapimo pūslės ir inkstų geldelių, ir tai vėlgi pliusas skrajūnams. Suaugusių paukščių inkstai yra tamsiai rudos spalvos, o jauniklių – balkšvai rožiniai. Jie sudaryti iš trijų nevisiškai atsiskyrusių viena nuo kitos skilčių: priekinės, vidurinės ir užpakalinės. Iš inkstų išeina du šlapimtakiai, šlapimas patenka į kloaką kur rezorbuojamas vandeniu, o kloakoje šlapimo rūgštis iškrenta baltų nuosėdų pavidalu. Paukščių šlapimas labai koncentruotas, nes organizmas sugeba išgauti kuo daugiau vandens iš išgerto skysčio ar sulesto lesalo. Šlapimas iš organizmo pašalinamas tirštos baltos košės pavidalu kartu su išmatomis. Dėl puikaus gebėjimo taupiai naudoti vandenį paukščiai turi daug galimybių gyventi karštoje klimatinėse zonose ir tuo sėkmingai naudojasi.

Kraujotakos sistema. Paukščiai yra aktyvūs gyvūnai, kurių medžiagų apykaita greita. Dėl to jiems reikia daug deguonies. Galinga kvėpavimo sistema įkvėpus iš karto paima iš oro didelį deguonies kiekį, o kraujo apytakos sistema greitai išnešioja deguonį po visą organizmą. Paukščiams, kitaip nei kitiems stuburiniams gyvūnams, būdinga itin aukšta kūno temperatūra, kuri atskirų rūšių paukščių siekia net iki 45 °C. Tokia aukšta temperatūra, matyt, susijusi su greitos medžiagų apykaitos poreikiu, nes yra žinoma, jog fermentai aukštesnėje temperatūroje veikia greičiau. Paukščiams būdingas reguliuojamas šilumos praradimas t. y. jie gali reguliuoti savo kūno temperatūrą didindami arba mažindami izoliuojančio oro tarp odos ir

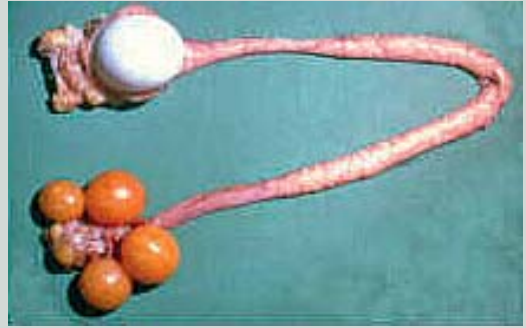

*Paprastasis suopis (Buteo buteo).
Kaunas, 2010-03-06 © Modestas Ružauskas*

pūkinių plunksnų kiekį – pastatydami ar pašiausdami plunksnas. Kuo didesnis oro kiekis, tuo jie mažiau praranda šilumos. Trūkstant energijos metabolizmui palaikyti, pvz., trūkstant lesalo, paukštis tampa neaktyvus. Naktį smulkūs paukščiai, kuriems būdinga itin greita medžiagų apykaita, pavyzdžiui, kolibriai tampa neaktyvūs, ir šis neaktyvumo periodas negali būti ilgas. Galbūt ne veltui matome čiurlius taip anksti ryte besimaitinančius ir taip vėlai baigiančius savo vakarienę. Juk smulkus lesalas itin greitai virškinamas.

Paukščių širdis, lyginant su viso kūno mase, yra mažą. Santykinai stambiausią širdį turi smulkiausi pasaulyje paukščiai – kolibriai. Jų širdies santykinė masė – 2,4 proc. Vištos širdis sveria 7–10 g, žąsies 20–30 g, anties 10–15 g, ir tai sudaro tik maždaug 0,5 proc. jų kūno masės. Širdies plakimas dažnis priklauso nuo paukščio dydžio bei aktyvumo. Štai kolibrinio širdis plaka daugiau kaip 1000 kartų per minutę dažniu! Panašiu dažniu tvinksi ir smulkių žvirblinių paukščių širdis, tuo tarpu vištinių paukščių ji susitraukinėja apie 200–400 kartų per minutę. Paukščiai jautriai reaguoja į stresą ir išsiskyręs adrenalinas paspartina širdies plakimą dar labiau. Tačiau tai, žinoma veikia ir nepaprastai greitą paukščio reakciją. Paukščiai, kaip ir žinduoliai, turi du kraujo apytakos ratus ir 4 skyrių širdį. Kraujagyslės iš esmės panašios į žinduolių, ir čia paukščiai svorio sąskaita nesutaupo.

Lytinė sistema. Paukščiai – skirtalyčiai stuburiniai gyvūnai. Stebėdami paukščius gamtoje, neretai taikome tokias sąvokas kaip lytinis dimorfizmas, poligamai, monogamai. Dauguma paukščių yra poromis perintys monogamai. Tai reiškia, kad patinas su patele sudaro tvirtą ilgalaikę porą. Tokie monogaminiai paukščiai ne taip

Paukščio patelės kiaušidė, kiaušintakis ir jo paplatėjimas su kiaušiniu

pasizymi lytiniu dimorfizmu t. y. jiems nebūtina puoštis spalvotu vestuviniu apdaru naujam partneriui suvilioti. Poligaminių rūšių paukščių patinai pasizymi lytiniu dimorfizmu. Dažniausiai morfologiniais ir netgi fiziologiniais požymiais jie skiriasi nuo patelių, ypačiai veisimosi bei tuoktuvų metu. Vieni jų demonstruoja fizines savybes, pvz., didžiųjų ančių gaigalai ar povai, kiti gi vilioja savo balsu. Jei paukščio apdaras dažniausiai neturi didelės įtakos paukščio skrydžiui, tai lytinės sistemos organų subtilumuose galima įžvelgti paukščių prisitaikymą skristi. Pavyzdžiui, patinų sėklidžių svoris smarkiai varijuoja, priklausomai nuo metų periodo. Tarkime, jei ramybės periodu žąsino sėklidės sveria apie 10 g, tai lytinio aktyvumo metu – 25 g ir daugiau; gero skrajūno varnėno sėklidės veisimosi periodu gali padidėti net iki 1500 kartų! Be to, dauguma gerų paukščių skrajūnų rūšių patinų neturi kopuliacijos organo. Pasirodo ir šio, žinduoliams tokio svarbaus, organo sąskaita paukščiai taupo savo svorį! Tokie paukščiai poruojasi priglausdami kloaką prie kloakos.

Patelių lytiniai organai – kiaušidės, esančios pilvo ertmės juosmens srityje. Kitaip nei žinduolių, paukščių patelių kiaušidės funkcionuoja skirtingai: dešinioji kiaušidė ir kiaušintakis vystantis embrionui pradžioje vystosi, vėliau sunyksta ir tyrinėjami galime pastebėti tik dešniosios kiaušidės rudimentą. Taigi iš esmės, paukščio patelės turi tik vieną kiaušidę (pav.). Štai jums ir vėl prisitaikymo skrydžiui pavyzdys. Kiaušidė ypač padidėja tik veisimosi metu, kuomet paukščiai jau būna grįžę savo migracijų keliais atgal į gimtinę. Visi žinome, kad paukščiai nenešioja besivystančių embrionų savo kūne, bet deda kiaušinius. Kitaip būsimosioms mamoms nebūtų lemta pakilti į aukštį ir išvengti plėšrūnų atakų.

Apibendrinami galime pasistengti atsakyti, kodėl paukščiai skraido. Ogi ne todėl, kad turi sparnus ar kažkurią kitą išskirtinę ir unikalią savybę. Visas paukščių organizmas, jų anatomija ir fiziologiniai ypatumai bendrai suteikia šiems gyvūnams tai, ko negali turėti kiti gyvūnai ir, deja, mes, žmonės. Tad nors ir kokius tobulus sparnus pasidarytume, atsiplėšti nuo žemės mums niekuomet nebus taip lengva.

SĖKMĖS METAI MIŠKINIAMS IBIAMS

Nuo 1980 m., kai buvo pradėti ties išnykimo riba atsidūrusių miškinų ibių (*Geronticus eremita*) populiacijos stebėjimai, o nuo 1993 m. – ir apsaugos bei populiacijos atkūrimo programa, 2013 metai buvo rekordiniai pagal laisvėje perinčių šios rūšies paukščių porų skaičių. Sousmasos nacionalinio parko ir Tamri kolonijose, esančiose pietvakarinėje Maroko dalyje, praėjusiais metais buvo suskaičiuoti 148 išsiritę jaunikliai, kurie, pasibaigus veisimosi sezonui, pagausino vietinę miškinų ibių populiaciją iki 443 individų. Kadaise plačiai paplitę Europoje ir Šiaurės Afrikoje, miškiniai ibiai dabar sudaro tik dvi izoliuotas populiacijas. Turkijoje, toli į rytus nuo Maroko populiacijos, yra tik Birečiko pusiau laisvų paukščių kolonija ir Sirijoje lokalizuota mažytė Palmyros miškinų ibių populiacija. Maroko populiacijos apsauga ir valdymu bendrai užsi-

ima Maroko paukščių apsaugos organizacija GREPOM, Ispanijos *Birdlife* skyrius SEO ir Miškų bei Vandenių apsaugos komisija. Miškinų ibių kolonijoms prižiūrėti ir apsaugoti Maroke, panaudojant Monako princą Alberto II Rūšies Čempiono *Birdlife* organizuojamoje tęstinėje programoje „Neleiskime išnykti“ skirtas lėšas, SEO įdarbino 7 prižiūrėtojus. Prižiūrėtojai paukščiams kasdien tiekia vandenį ir stebi, kad jiems niekas netrukdytų. Praėjusiais metais jiems pavyko įtikinti atkaklių žvejų mėgėjų grupę pasitraukti iš dukterinės Nacionalinio parko miškinų ibių kolonijos teritorijos ir leisti jiems netrukdomai kurtis bei perėti vaikus. Tamri kolonijoje paukščiai pradėjo perėti vasario pradžioje. Kitaip nei 2012 metais, kai perėjimas, galbūt dėl lietaus trūkumo, buvo itin nesėkmingas, 2013 m. 60 miškinų ibių porų pavyko užauginti net 73 jauniklius. O štai Suosmasos nacionaliniame parke ibiai pradėjo perėti tik kovo pradžioje. Vienai iš 6 šio parko paukščių porų perėti sutrukdė viduržemi-

nis sakalas (*Falco biarmicus*), reguliariai skraidęs tiesiai virš ibių lizdų ir taip privertęs retuosius paukščius apieisti perimvietę. Likę 53 miškinų ibių poros susilaukė ir išmaitino net 77 palikuonis. Matyt, sėkmę garantavo veisimosi metu iškritęs apie 200 mm kritulių kiekis, užtikrinęs maisto gausą.

ILGĖJA SPARČIAI NYKSTANČIŲ PAUKŠČIŲ SĄRAŠAS

Kaip niekad pailgėjo 2013 m. *Birdlife International* atnaujintas ties išnykimo riba atsidūrusių paukščių sąrašas. Naujausia į šią labai rizikingą kategoriją patekusi rūšis – veidrodinė pūkauodegė švygžda (*Sarothrura ayresii*), slėpiningas ir į akis nekrentantis Sacharos prieigose gyvenantis sparnuotis. Tokioje nepavydėtinoje padėtyje paukštis atsidūrė dėl intensyvaus aukštumų šlapių pievų sausavimo ir pavertimo žemės ūkio naudmenomis,

Miškinis ibis (*Geronticus eremita*). © Adam Riley

nuganymo bei pelkių augalijos pjovimo. Reikia imtis visų neatidėliotinių priemonių, pirmiausia būtinas išsamus rūšies ekologijos supratimas, kad būtų galima išgelbėti paukštį nuo visiško išnykimo pavojaus.

Kaip pabrėžė pasaulinės paukščių apsaugos organizacijos *Birdlife International* mokslo, politikos ir informacijos direktorius Dr. Leon Bennun, dabar Raudonajame sąrašė yra beveik 200 paukščių rūšių, kurioms gresia praradimas amžiams – jie naikinami visais būdais, o svarbiausias grėsmes sudaro klimato šiltėjimas, buveinių nykimas, jų sukultūrinimas bei invazinių rūšių plitimas. Neišsprendus šių principinių problemų, grėsmingai nykstančių paukščių rūšių sąrašas tik ilgės.

Dėl nekontroliuojamo gaudymo spąstais Pietų Kinijoje ir pietryčių Azijoje, kur yra pagrindinės rusinės startos (*Emberiza aureola*) žiemavietės, šios rūšies paukščių populiacija paskutiniiais metais katastrofiškai sumažėjo. Rusinė starta dar 2000 m. buvo laikyta įprasta rūšimi, tačiau per pastarąjį dešimtmetį jos statusas Raudonajame sąrašė blogėjo, buvo keistas net tris kartus ir dabar pasiekė nykstančios rūšies kategoriją. Lietuvos ornitologijos patriarchas, profesorius Tadas Ivanauskas, nors ir neturėdamas patikimų duomenų apie šios rytinės rūšies pastebėjimus Lietuvos teritorijoje, rusinę startą, kaip labai tikėtina, buvo įtraukęs į Lietuvos paukščių sąrašą, tačiau dabar at-

Juodakojis albatrosas (*Phoebastria nigripes*). © Martin Lofgren

rodo, kad Lietuvoje mes dar ilgai šios mielos startos nepamatysime.

Laimė, sparnuočių pasaulyje yra ir gerų ženklų, kad gamtosaugos priemonės duoda rezultatą.

Dviem albatrosų rūšims, priklausantioms vienai iš labiausiai nykstančių paukščių šeimų, jau nebegresia pavojus išnykti. Siauraakių albatrosų (*Thalassarche melanophrys*) ir juodakojų albatrosų (*Phoebastria nigripes*) populiacija padidėjo iki saugesnės kategorijos, o tai optimistiškai nuteikia išsaugant ir kitas sparčiai nykstančias albatrosų rūšis. Pagrindinė šių nuostabių pasaulinio vandenyno klajūnų nykimo priežastis yra jų priegauda vandenyne žvejojant ūdomis.

Indijos vandenyno Rodrigeso saloje nuo visiško išnykimo išgelbėtos dar dvi sparnuočių rūšys – geltonasis fudis (*Foudia flavicans*) ir rodriginė

nendrinukė (*Acrocephalus rodericanus*). Tai padaryti padėjo išlikusių natūralių buveinių apsauga, vietinės ekosistemos natūralių miškų atkūrimas bei niokojančių tropinių ciklonų nebuvimas regione. Vengiant nuganymo ir miško kirtimo, nemažai teritorijų buvo aptvertos, kartu jose naikinant invazines augalų rūšis, sodinant vietines bei plačiai informuojant visuomenę apie gamtosauginės akcijos būtinybę.

Dr. Bennun pažymėjo, kad šiemetinis Raudonasis sąrašas yra tarsi gerų ir blogų naujienų mišinys, tačiau svarbiausia jame yra tai, kad vyksta sutelkti pastangos globaliai gelbstint retąsias paukščių rūšis, o tai yra labai geras kelrodis, pagal kurį reikia ir toliau orientuotis.

Pagal Birdlife International parengė Saulius KARALIUS

MAŽAS SIŪSTUVAS ATSKLEIDĖ REKORDINĘ APVALIASNAPIŲ PLAUKIKŲ MIGRACIJĄ

Mažas siūstuvėlis (geolokatorius), sveriantis tiek, kiek dvi sąvaržėlės, padėjo išaiškinti vieną iš didžiausių pasaulio migracijų.

Maži šviesai jautrūs siūstuvai buvo pritvirtinti prie Jungtinėje Karalystėje, Škotijoje perinčių apvaliasnapių plaukikų (*Phalaropus lobatus*). Vienas iš jų žiemoti nuskrido prie Peru krantų, įveikęs tūkstančius kilometrų per visą Atlanto vandenyną, Karibų jūrą į Ramųjį vande-

nylyną. To iki šiol nebuvo padaręs nė vienas Europoje perintis paukštis.

Apvaliasnapių plaukikai yra vieni iš rečiausių Jungtinėje Karalystėje perinčių paukščių, kurie sutinkami tik šiaurinėse Škotijos salose. Norėdama išsiaiškinti apvaliasnapių plaukikų migracijos kelius, 2012 metais Karališkoji paukščių apsaugos draugija (RSPB) kartu su Šveicarijos ornitologijos institutu ir Škotijos žiedavimo grupės aktyvistais plaukikams pritvirtino geolokatorius. Geolokatorius – tai mažas apie 0,6 g sveriantis prietaisas, registruojantis dienos ilgumą ir laiką, žinant šiuos du parametrus, galima nustatyti, kurioje pasaulio vietoje yra paukštis.

Po metų specialistai vėl sugavo dalį suženklintų paukščių, vieno iš paukščių siūstuvėlis atskleidė apie

Apvaliasnapis plaukikas (*Phalaropus lobatus*). Norvegija, 2009-06-24 © Julius Morkūnas

neįtikėtiną 24 000 km kelionę į žiemojimo vietą ir atgal. Kelionė prasidėjo Šetlando salose, vėliau paukštis skrido link Islandijos, palei Grenlandijos pietinę pakrantę, aplink Labradoro pusiasalį, jį praskridęs pasuko į pietus palei rytinę JAV pakrantę, pro Niujorką iki Floridos, apsukęs pusiasalį tęsė kelionę Karibų jūra, kirto sausumą ties Panama ir baigė savo kelionę Ramiajame vandenyne ties Limos miestu Peru. Panašiu keliu paukštis sugrįžo į perėjimo vietą Šetlando salose. Iki tol, daugumos ornitologų nuomone, Škotijoje perintys plaukikai tikriausiai prisijungdavo prie Arabijos jūroje žiemojančių Skandinavijos pusiasalio paukščių. Šis unikalus atvejis – tai vienišė žinoma paukščio migracija į žiemojimo vietą pietvakarių kryptimi į Pietų Ameriką.

Perinčių paukščių skaičius Jungtinėje Karalystėje svyruoja nuo 15 iki 50 patinų. Įdomu tai, kad šie paukščiai perėdami ir augindami jauniklius „apsikeičia“ tradiciniais vaidmenimis – kiaušinius peri ir jauniklius augina patinėliai, o tuo metu ryškesnės ir spalvingesnės patelės ieško kito patino, į kurio lizdą galėtų padėti dar vieną kiaušinį.

RSPB kitais metais planuoja dar praplėsti apvaliasnapių plaukikų tyrimus, bandydami geolokatorius pritvirtinti prie dar daugiau perinčių paukščių. Gauti duomenys, jog Škotijos plaukikai skrenda žiemoti į Ramųjį vandenyną, vos neišvertė ornitologų iš kėdžių. Tai rodo, jog plaukikai, perintys Anglijoje, gali būti ne europinės Skandinavijos populiacijos dalis, o Šiaurės Amerikos populiacijos paukščiai. Ir jeigu tai, jog Jungtinės Karalystės paukščiai skrenda žiemoti prie Pietų Amerikos krantų,

yra tendencija, ji reikštų, kad šios populiacijos paukščiai galėtų būti paveikti *El Niño* reiškinio, kai šaltas vanduo sušyla ir sumažėja zooplanktono – vieno iš pagrindinių plaukikų pašarų – kiekis. Jo sumažėjimas galėtų paveikti plaukikus žiemojimo vietoje. Šie nauji atradimai apie plaukikų migraciją, be abejo, bus reikalingi išsaugant nedidelę apvaliasnapių plaukikų populiaciją Šetlando salose.

**Pagal RSPB ir BBC medžiagą
parengė Julius MORKŪNAS**

Apvaliasnapių plaukiko kelionės maršrutas

Jūrinis erelis (*Haliaeetus albicilla*). Kuršių nerija, 2014-01-20 © Antanas Razmas

Liepsnelė (*Erithacus rubecula*). Joniškio r., 2014-01-19 © Rimantas Stankūnas

Parengta įgyvendinant projektą „Žurnalas „Paukščiai“ – norintiems stebėti ir pažinti“ (paramos sutarties Nr. 033).
Projektą finansuoja Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas, skyręs 20 000 Lt metinę paramą.

Žurnalo kaina 6 Lt